

Käytännön opas lapsen edusta kansainvälisen suojelun yhteydessä

Käytännön opas lapsen edusta kansainvälisen suojelun yhteydessä

Maaliskuu 2026

Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirastosta (EASO) tuli 19. tammikuuta 2022 Euroopan unionin turvapaikkavirasto, jäljempänä 'EUAA'. Kaikki viittaukset EASOon, EASOn tuotteisiin ja elimiin tulee ymmärtää viittauksiksi EUAA:han.

Käsikirjoitus on valmistunut helmikuussa 2026

Toinen laitos

Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA) tai sen puolesta toimivat henkilöt eivät vastaa seuraavien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2026

Print ISBN 978-92-9418-727-7 doi:10.2847/9399759 BZ-01-26-026-FI-C

PDF ISBN 978-92-9418-726-0 doi:10.2847/4131297 BZ-01-26-026-FI-N

© Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA), 2026

Aineistoa lainattaessa on mainittava lähde.

Sellaisten aineiston osien käyttö tai jäljentäminen, jotka eivät ole EUAA:n omaisuutta, saattaa edellyttää lupaa suoraan asianomaisilta oikeudenhaltijoilta. EUAA:lla ei ole tekijänoikeutta seuraaviin aineiston osiin:

— Kansikuva: #1236374223, ©Adobe Stock, 2026.

— Sivu 23: kuvakkeet © EUAA

Tietoa oppaasta

Mikä on oppaan tarkoitus? Euroopan unionin turvapaikkaviraston (EUAA) tehtävänä on helpottaa ja tukea EU:n jäsenvaltioiden ja muiden Schengenin säännöstöön osallistuvien maiden (EU+-maat ⁽¹⁾) toimintaa Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän täytäntöönpanossa. EUAA:n yleisenä tavoitteena on edistää järjestelmän tehokasta täytäntöönpanoa ja yhdenmukaistaa sitä. Siksi se laatii yhteisiä toimintaa koskevia vaatimuksia sekä indikaattoreita, ohjeita ja käytännön työkaluja.

Miten opas on laadittu? EUAA:n asiantuntijat ovat laatineet tämän oppaan Euroopan komission, Euroopan unionin perusoikeusviraston, YK:n pakolaisvaltuutetun ja Unicefin ⁽²⁾ arvokkaalla tuella. EUAA laati käytännön oppaan neuvoa-antavan asiantuntijaryhmän kanssa. Siihen kuuluivat Tanskan maahanmuuttovirasto (erityisneuvonantaja Helle Andersen), SolidarityNow (ohjelmakehitysjohtaja Domniki Georgopoulou), METAdrasi (johtava lastensuojeluasiantuntija Eudokia Efcharis Grillaki), Nidos (oikeudellinen neuvonantaja Kaat Hogendoorn), Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö – IOM (johtava suojeluasiantuntija Stylianos (Stelios) Arvanitidis), Pelastakaa Lapset (liikkeellä olevien lasten asioiden johtava edunvalvontaneuvonantaja Federica Toscano). Ennen oppaan viimeistelyä kaikkien EU+-maiden kanssa järjestettiin EUAA:n haavoittuvuusasiantuntijoiden verkoston kautta kuuleminen oppaasta. EUAA:n hallintoneuvosto hyväksyi oppaan maaliskuussa 2026.

Keille opas on tarkoitettu? Opas on ensisijaisesti tarkoitettu vastaanottovirkailijoille, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisille virkailijoille, turvapaikkahakemusten käsittelijöille, puhuttelijoille, edunvalvojille, päätöksentekijöille ja ammattilaisille, jotka työskentelevät lastensuojelupalveluissa tai tukevat turvapaikkaviranomaisia. Se on tärkeä myös päättäjille kansallisissa määrittävissä viranomaisissa, jotka vastaavat turvapaikkahakemusten arvioinnista ja käsittelystä. Opas on lisäksi hyödyllinen tietolähde laadunvalvontavastaaville, oikeudellisille neuvonantajille, muutoksenhakuelimille ja muille ammattilaisille, jotka työskentelevät lastensuojelun ja oikeudellisen edustuksen parissa EU:n kansainvälisen suojelun yhteydessä.

Miten opasta käytetään? Opas on jäsennelty niin, että siitä saa käytännönläheisiä, vaiheittaisia ohjeita siitä, miten lapsen etu otetaan huomioon turvapaikkamenettelyissä ja vastaanottoprosesseissa. Siinä esitetään keskeinen lainsäädäntö, menettelytakeet ja toimintaan liittyvät näkökohdat, joilla varmistetaan oikeuksiin perustuva ja lapsen tarpeet huomioon ottava päätöksenteko.

Opasta voidaan käyttää yhdessä [lapsen edun arviointilomakkeen](#) kanssa. Lomake on täydentävä työkalu lapsen edun arviointiin ja turvaamiseen turvapaikka- ja vastaanottoympäristöissä. Liitteissä on täydentäviä viitemateriaaleja, joilla tuetaan viranomaisia yhdenmukaisten ja tehokkaiden lastensuojelutoimenpiteiden toteuttamisessa.

⁽¹⁾ EU:n 27 jäsenvaltiota sekä Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi.

⁽²⁾ On huomattava, että lopulliset ohjeet eivät välttämättä vastaa YK:n pakolaisvaltuutetun ja Unicefin kantaa.

Mikä on tämän oppaan suhde kansalliseen lainsäädäntöön ja

käytäntöön? Käytännön oppaassa annetaan yleisiä ohjeita, ja sitä voidaan käyttää vertailukohtana tai inspiraation lähteenä, kun päivitetään ja/tai parannetaan erityisiä pysyväisohjeita, joita on laadittu lapsia varten kansallisella tasolla. Tämä on lähentymisen pehmeä työkalu.

Mikä on oppaan suhde muihin EUAA:n työkaluihin? EUAA:n *käytännön opasta lapsen edusta kansainvälisen suojelun yhteydessä* tulisi käyttää yhdessä muiden saatavilla olevien käytännön oppaiden ja työkalujen kanssa. Kaikki EUAA:n käytännön työkalut ovat julkisesti saatavilla EUAA:n verkkosivustolla: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>

Vastuuvapauslauseke

Tämä opas on laadittu rajoittamatta periaatetta, jonka mukaan ainoastaan Euroopan unionin tuomioistuin voi antaa määräävän tulkinnan EU:n lainsäädännöstä.

Tätä asiakirjaa voi olla tarpeen päivittää muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen täytäntöönpanon alkuvaiheen jälkeen.

Sisällys

Lyhenneluettelo	6
1. Johdanto	8
1.1. Terminologia	9
2. Lapsen edun käsite	13
2.1. Muuttoliike- ja turvapaikkasopimus ja lapsen edun soveltaminen.....	15
2.1.1. Lapsen edun arviointi	19
2.1.2. Monialainen toimintamalli ja yhdenmety lastensuojelujärjestelmä.....	25
3. Lapsen etu seulonnan yhteydessä.....	30
3.1. Lapsen edun soveltaminen seulonnessa.....	32
4. Lapsen etu turvapaikkamenettelyssä	35
4.1. Lapsen edun soveltaminen turvapaikkamenettelyssä	36
4.1.1. Hakemuksen tekeminen	36
4.1.2. Turvapaikkahakemuksen rekisteröinti ja jättäminen.....	37
4.1.3. Henkilökohtainen puhuttelu ja hakemuksen tutkinta	43
4.1.4. Muutoksen hakeminen kielteiseen päätökseen	47
5. Lapsen etu osana turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallintaa	52
5.1. Muuttoliikkeen hallinnan yhteinen kehys.....	52
5.2. Vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämistä koskevat selkeät säännöt	53
5.3. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen asiaankuuluvat menettelytakeet.....	56
5.3.1. Lapsen edun arvioinnin tarkoitus turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen yhteydessä	59
6. Lapsen etu vastaanoton yhteydessä	64
6.1. Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä oleva lapsen edun käsite.....	64
6.2. Lapsen edun soveltaminen vastaanoton yhteydessä	65
6.2.1. Asuminen, terveydenhoito ja koulutus	67
6.3. Ilman huoltajaa olevien lasten lisätakeet vastaanoton yhteydessä	68
6.4. Säilöönnotto ja säilöönnotolle vaihtoehtoiset turvaamistoimet.....	72
Liitteet	77
Liite I – Lapsen henkilökohtainen turvapaikkapuhuttelu	77
Liite II – Suojatoimet ja vastuuvollisuus	79
Liite III – Lapsen edun mukainen toimintamalli iän arvioinnissa	83
Liite IV – Esimerkkejä vastaanottokeskuksissa oleville lapsille tarjottavasta rääälöidystä tuesta lapsen edun mukaisesti.....	85
Liite V – Lapsen edun arviointilomake	87

Lyhenneluettelo

Lyhenne	Määritelmä
AMMR	Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1351, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta, asetusten (EU) 2021/1147 ja (EU) 2021/1060 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 604/2013 kumoamisesta
APR	Turvapaikkamenettelyasetus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1348, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, kansainvälistä suojelua unionissa koskevan yhteisen menettelyn luomisesta ja direktiivin 2013/32/EU kumoamisesta
BIA	lapsen edun arviointi
BIC	lapsen etu
CEAS	Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä
COI	alkuperämaata koskevat tiedot
EU	Euroopan unioni
EU:n perusoikeuskirja	Euroopan unionin perusoikeuskirja
EU+-maat	EU:n jäsenvaltiot sekä Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi
EUAA	Euroopan unionin turvapaikkavirasto
Ilman huoltajaa oleva lapsi	Käsitettä ilman huoltajaa oleva lapsi käytetään synonyyminä käsitteelle ilman huoltajaa oleva alaikäinen, ja sillä tarkoitetaan lasta/ alaikäistä, joka saapuu EU+-maiden alueelle ilman hänestä joko asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaisesti vastuussa olevaa aikuista, niin kauan kuin hän ei tosiasiallisesti ole tällaisen henkilön/aikuisen huostassa. Käsitteeseen sisältyy lapsi/ alaikäinen, joka on jäänyt ilman huoltajaa EU+-maiden alueelle saapumisen jälkeen ⁽³⁾ . Käsitteeseen kuuluvat myös huoltajastaan erossa olevat lapset eli lapset, joiden mukana on sukulaisia tai muita täysi-ikäisiä perheenjäseniä, jotka eivät ole heidän vanhempiaan tai laillisia holhoojiaan.
Jäsenvaltiot	EU:n jäsenvaltiot

⁽³⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 3 artiklan 7 kohta ja aseman määrittelyä koskevan asetuksen 3 artiklan 11 kohta.

Lyhenne	Määritelmä
Lapsen oikeuksien sopimus	YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista
Pakolaissopimus	Pakolaisten oikeusasemaa koskeva vuoden 1951 yleissopimus ja sen vuoden 1967 pöytäkirja (johon viitataan EU:n turvapaikkalainsäädännössä ja Euroopan unionin tuomioistuimessa nimellä 'Geneven yleissopimus')
QR	Aseman määrittelyä koskeva asetus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1347, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiselle kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle ja myönnetyn suojelun sisällölle, neuvoston direktiivin 2003/109/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU kumoamisesta.
RCD (2024)	Vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi – Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1346, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista
UNHCR	YK:n pakolaisvaltuutettu

1. Johdanto

Lapset, myös ne, jotka saapuvat ilman vanhempaa tai tavanomaista huoltajaa, ovat erottamaton osa Eurooppaan kansainvälistä suojelua hakemaan pyrkivää väestöä. Näillä lapsilla on hyvin moninaisia olosuhteita, tarpeita ja toiveita. Niiden ymmärtäminen ja asianmukainen käsittely ovat olennaisen tärkeitä oikeudenmukaisen ja tehokkaan turvapaikkajärjestelmän toiminnan kannalta.

EU:n tasolla Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEU', 3 artiklan 3 kohdassa vahvistetaan unionin tavoitteeksi **edistää lapsen oikeuksien suojelua** ⁽⁴⁾. Tätä yleistä tavoitetta on sittemmin selitetty alemman tason oikeudellisissa teksteissä, kuten esimerkiksi komission vuonna 2017 lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä antamassa tiedonannossa ⁽⁵⁾, jossa korostetaan lapsen etua. Vuonna 2024 komissio laati lisäksi suosituksia yhdenmukaisen lastensuojelujärjestelmien kehittämisestä ja vahvistamisesta lapsen edun mukaisesti ⁽⁶⁾. Niitä voidaan pitää merkityksellisinä myös muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen täytäntöönpanon kannalta.

Useissa EU:n direktiiveissä ja asetuksissa, myös **muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa** ⁽⁷⁾, korostetaan lasten turvaamista ja suojelua ja asetetaan lapsen etua koskeva periaate jäsenvaltioiden ensisijaisesti huomioitavaksi seikaksi.

Euroopan unionin neuvosto antoi kesäkuussa 2022 **lasten oikeuksia koskevan päätelmän** ⁽⁸⁾, jossa keskitytään erityisesti **lasten oikeuksien suojeluun kriisi- tai hätätilanteissa** ja kehoitetaan jäsenvaltioita parantamaan tällaisten lasten suojelua.

Euroopan unioni on vahvistanut maahantulijalapsia koskevaa sääntelykehystä entisestään useilla toisiaan täydentävillä säädöksillä, toimintalinjoilla ja aloitteilla, muun muassa toukokuussa 2024 annetulla tarkistetulla ihmiskaupan torjuntaa koskevalla direktiivillä ⁽⁹⁾ sekä laajemmilla EU:n politiikoilla, joiden tavoitteena on parantaa lasten hyvinvointia ja vahvistaa suojelujärjestelmien välistä koordinoitua.

Välittömän suojelun ja menettelytakeiden lisäksi EU:n lainsäädännössä tunnustetaan yhä laajemmin, että lasten tuen jatkuvuus on varmistettava koko turvapaikkaprosessin ajan

⁽⁴⁾ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu versio, EUVL C 326/17, 26.10.2012, 3 artikla, <https://link.europa.eu/xgcjkm>.

⁽⁵⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä, COM/2017/0211 final, 12.4.2017, <https://link.europa.eu/HD7bdY>.

⁽⁶⁾ Komission suositus (EU) 2024/1238 yhdenmukaisen lastensuojelujärjestelmien kehittämisestä ja vahvistamisesta lapsen edun mukaisesti – Erytistimenpiteet maahantulijalasten suojelemiseksi, kohdat 55–58, <http://data.europa.eu/eli/reco/2024/1238/oj>.

⁽⁷⁾ Euroopan komissio: Muuttoliikkeen ja sisäasioiden pääosasto, Muuttoliike- ja turvapaikkasopimus, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

⁽⁸⁾ Ks. EU:n neuvosto, lehdistötiedote 9.6.2022: Neuvostolta päätelmät lasten oikeuksista, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/09/council-adopts-conclusions-rights-child/>.

⁽⁹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1712, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU muuttamisesta, <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj>.

ja sen jälkeenkin. Siihen kuuluu heidän sosiaalisen osallisuutensa ja pidemmän aikavälin kotoutumisensa helpottaminen lapsen edun mukaisesti.

Kotouttamistoimenpiteiden merkitystä tässä yhteydessä korostetaan nimenomaisesti vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin ⁽¹⁰⁾ johdanto-osan 52 kappaleessa, kun taas kotouttamista ja osallisuutta koskevassa toimintasuunnitelmassa (2021–2027) ⁽¹¹⁾ ehdotetaan lisäksi konkreettisia toimia, joilla tuetaan kotouttamiseen liittyvien haasteiden ratkaisemista.

Kaiken kaikkiaan näistä etenemisvaiheista käy ilmi, että **lastensuojelujärjestelmiä** on vahvistettava entisestään **yhdennetyn tapaustenhallintajärjestelmän** avulla sekä tehostamalla eri sidosryhmien välistä **yhteistyötä ja koordinointia**, jotta voidaan varmistaa kaikkien unionin alueella olevien lasten suojeleminen ja turvaaminen.

Kesäkuussa 2026 voimaan tulevaan **muuttoliike- ja turvapaikkasopimukseen** sisältyy lisäksi useita toisiinsa liittyviä oikeudellisia tekijöitä, joissa vahvistetaan kattavat säännöt muuttoliikkeen hallitsemiseksi ja perustetaan Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä, jotta muuttoliikettä hallitaan varmasti oikeudenmukaisesti ja entistä tehokkaammin ⁽¹²⁾.

1.1. Terminologia

EU:n turvapaikka- ja muuttoliikelainsäädännössä käytetään kahta käsitettä tarkoittamaan **alle 18-vuotiasta henkilöä**: sekä **'lasta'** että **'alaikäistä'**. Tässä oppaassa käytetään kuitenkin käsitettä **'lapsi'** YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta ⁽¹³⁾ johtuvan **'lapsen etua'** koskevan kansainvälisen oikeuden periaatteen mukaisesti.

Turvapaikkaa hakevat lapset saattavat saapua huoltajien kanssa, jolloin heistä käytetään käsitettä **huoltajan kanssa oleva lapsi**, mutta lapset voivat saapua myös yksin. **Ilman huoltajaa olevalla lapsella** tarkoitetaan alaikäistä, joka saapuu jäsenvaltion alueelle ilman hänestä joko asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaan vastuussa olevaa aikuista ja niin kauan kuin kyseinen alaikäinen ei tosiasiallisesti ole tällaisen aikuisen huostassa, sekä alaikäistä, joka jää ilman huoltajaa sen jälkeen, kun hän on saapunut jäsenvaltion alueelle ⁽¹⁴⁾. EU:n turvapaikkasäännöstössä **vanhemmistaan erossa olevat lapset** kuuluvat ilman huoltajaa olevien lasten luokkaan.

⁽¹⁰⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1346, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista (EUVL L, 2024/1346, 22.5.2024), <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj>.

⁽¹¹⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma 2021–2027, COM(2020) 758 final, 24.11.2020 <https://link.europa.eu/j4RGjh>.

⁽¹²⁾ Euroopan komissio: Muuttoliike- ja sisäasioiden pääosasto, kysymyksiä ja vastauksia muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksesta, <https://link.europa.eu/ntqVbf>.

⁽¹³⁾ YK:n yleiskokous, *yleissopimus lapsen oikeuksista*, Yhdistyneiden kansakuntien sopimussarja, osa 1577, s. 3, 20.11.1989, <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

⁽¹⁴⁾ Asetuksen (EU) 2024/1356 (seulonta-asetus) 2 artiklan 11 kohta, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj>; asetuksen (EU) 2024/1348 (turvapaikkamenettelyasetus) 3 artiklan 7 kohta; <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj>; asetuksen (EU) 2024/1351 (turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetus) 2 artiklan 11 kohta, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1351/oj>; vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 2 artiklan 5 kohta.

Perheenjäsenten osalta muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa keskitytään ydinperhettä, kuten puolisoa tai avopuolisoa (jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaisesti) sekä pariskunnan alaikäisiä tai täysi-ikäisiä huollettavia lapsia koskeviin oikeudellisiin välineisiin⁽¹⁵⁾. Jäsenvaltioiden tulisi ilman huoltajaa olevien lasten osalta ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin jäsenvaltioiden alueella mahdollisesti olevien perheenjäsenten, sisarusten tai sukulaisten tunnistamiseksi ja suojella samalla lapsen etua⁽¹⁶⁾.

YK:n lapsen oikeuksien komitea katsoo, että perheeseen voidaan sisällyttää biologiset vanhemmat, adoptiovanhemmat tai sijaisvanhemmat, sisarukset tai tarvittaessa puoliso sekä laajennetun perheen tai yhteisön jäsenet⁽¹⁷⁾.

Tässä oppaassa käsitteellä **perhe** tarkoitetaan **biologisia vanhempia, lähisukulaisia, joilla on vanhempainvastuu, tai henkilöitä, joille on annettu laillinen oikeus** huolehtia alaikäisestä (esim. adoptiovanhemmat)⁽¹⁸⁾. Kun puhutaan ilman huoltajaa olevista lapsista, tähän käsitteeseen sisältyvät myös heidän vanhempansa, sisaruksensa tai muut sukulaisensa⁽¹⁹⁾.

Jokaisella ilman huoltajaa olevalla lapsella on oikeus **edunvalvojaan**⁽²⁰⁾ tai **edustajaan**⁽²¹⁾. Käsitteitä 'edustaja' ja 'edunvalvoja' käytetään lainsäädännössä toistensa synonyymeinä

⁽¹⁵⁾ Lisätietoja on myös oikeudesta perheenyhdistämiseen annetun direktiivin 2003/86/EY johdanto-osan 9 kappaleessa <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/86/oj>, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2 artiklan 8 kohdan a, b, c ja d alakohdassa ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 2 artiklan 3 kohdan a ja b alakohdassa.

⁽¹⁶⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 ja 25 artikla.

⁽¹⁷⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean *yleiskommentti nro 6 (2005): Ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelu kotimaansa ulkopuolella*, 2005CRC/GC/2005/6, <https://digitallibrary.un.org/record/566055?v=pdf>.

⁽¹⁸⁾ Tarkempia lisätietoja on myös direktiivin 2003/86/EY johdanto-osan 9 kappaleessa, ks. alaviite 15, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2 artiklan 8 kohdan a, b, c ja d alakohdassa ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin (EU) 2 artiklan 3 kohdan a ja b alakohdassa.

⁽¹⁹⁾ Ks. myös turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2, 23 ja 25 artikla.

⁽²⁰⁾ Aseman määrittelyä koskevan asetuksen 3 artiklan 18 kohdan mukaisesti: 'edunvalvojalla' [tarkoitetaan] luonnollista henkilöä tai organisaatiota, myös julkista elintä, jonka toimivaltaiset viranomaiset ovat nimenneet avustamaan ja edustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä tai soveltuvien osin toimimaan tämän puolesta, jotta voidaan varmistaa, että ilman huoltajaa oleva alaikäinen voi hyödyntää tämän asetuksen mukaisia oikeuksia ja noudattaa sen mukaisia velvollisuuksia, ja turvaamaan samalla alaikäisen etu ja hänen yleinen hyvinvointinsa.

⁽²¹⁾ Ilmaisua 'edustaja' käytetään vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä, turvapaikkamenettelyasetuksessa, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa, seulonta-asetuksessa ja Eurodac III -asetuksessa. Seulonta-asetuksen johdanto-osan 25 kappaleessa säädetään seuraavaa: Olisi nimettävä edustaja edustamaan ja avustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä seulonnan aikana tai, jos edustajaa ei ole nimetty, henkilö, joka on koulutettu turvaamaan alaikäisen etu ja yleinen hyvinvointi. Seulonta-asetuksen 13 artiklassa täsmennetään lisäksi seuraavaa: "Edustajalla on oltava tarvittava osaaminen ja asiantuntemus, myös alaikäisten kohtelun ja erityistarpeiden osalta." Vastaavia mainintoja on turvapaikkamenettelyasetuksen 23 artiklassa ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 2 artiklan 13 kohdassa: 'edustajalla' [tarkoitetaan] luonnollista henkilöä tai organisaatiota, myös viranomaista, jolla on tarvittava osaaminen ja asiantuntemus, myös alaikäisten kohtelun ja erityistarpeiden osalta, ja jonka toimivaltaiset viranomaiset nimittävät edustamaan ja avustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä ja soveltuvien osin toimimaan hänen lukuunsa, jotta voidaan turvata tämän ilman huoltajaa olevan alaikäisen etu ja yleinen hyvinvointi. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2 artiklassa edustaja kuvataan henkilöksi tai organisaatioksi, jonka toimivaltaiset elimet nimittävät avustamaan ja edustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä tässä asetuksessa säädetyissä menettelyissä, jotta voidaan varmistaa lapsen etu ja tehdä tarvittaessa alaikäisen puolesta oikeustoimia. Aseman määrittelyä koskevan asetuksen yhteydessä käytetään termiä 'edunvalvoja'. Kunkin määritelmän mukaan heillä on sama rooli, mutta eri tehtävät. Jotta ilman huoltajaa olevan alaikäisen edustuksen jatkuvuus voidaan varmistaa, aseman määrittelyä koskevassa asetuksessa tarkoitettu edunvalvoja voi kuitenkin olla sama henkilö kuin vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin ja turvapaikkamenettelyasetuksen yhteydessä nimitetty edustaja.

viittaamaan sellaisen **pätevän ja riippumattoman henkilön** nimittämiseen, joka on vastuussa lapsen edustamisesta ja toimimisesta lapsen puolesta lapsen edun ja yleisen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Johdonmukaisuuden vuoksi tässä oppaassa käytetään kauttaaltaan termiä 'edunvalvoja'. Kun viitataan väliaikaisiin nimityksiin ⁽²²⁾, käytetään sen sijaan käsitettä 'henkilö, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana'.

Tällaisen pätevän ja riippumattoman henkilön nimeäminen on ratkaisevan tärkeää lapsen kokonaisvaltaisen suojelun varmistamiseksi. **Lastensuojelujärjestelmässä** toteutetaan tarvittavat toimenpiteet ja laaditaan strategioita, joilla **ehkäistään** lapsille aiheutuvaa **haittaa** ja joilla voidaan tarvittaessa antaa oikea-aikaista, **lapsikeskeistä** ja **tarpeisiin perustuvaa tukea** lapsille, jotka ovat vaikeassa tilanteessa ja/tai ovat kokeneet laiminlyöntiä, hyväksikäyttöä ja/tai väkivaltaa. Ennaltaehkäisy- ja reagointimekanismit yhdistetään tapaustenhallintaprosessiin.

Lastensuojelun työntekijä on toimivaltaisen viranomaisen tai muun elimen palveluksessa oleva ammattilainen, joka on suorassa yhteydessä lapseen, tämän perheenjäseniin ja edunvalvojiin lapsen edun turvaamiseksi. Lastensuojeluviranomaisen tehtävänä on varmistaa, että lapsen tarpeet arvioidaan ja niihin vastataan ajoissa, lapsikeskeisesti ja oikeuksiin perustuen, jotta voidaan taata lapsen yleinen suojelu ja turvallisuus sekä ehkäistä ja hallita riskejä mahdollisimman laajasti.

Lastensuojeluviranomaiset voivat kansallisen tilanteen mukaan kuulua erityiseen lastensuojeluviranomaiseen, nuorisotuomioistuimeen, sosiaalitoimistoon tai muuhun asiaankuuluvaan hallintoelimeen, jonka tehtävänä on turvata lasten oikeudet.

Myös lasten kanssa tekemisissä olevien muiden virkailijoiden, kuten yhteisöpohjaisten suojelutyöntekijöiden sekä rekisteröinnistä tai pakolaisaseman määrittämisestä vastaavien virkailijoiden, tulisi voida varmistaa lapsen edun huomioon ottaminen.

Lapsen edun periaatetta sovelletaan koko turvapaikkamenettelyn ja vastaanottoprosessin ajan, mutta **lapsen edun arviointi** tarkoittaa nimenomaisesti prosessia, jossa kaikki merkitykselliset tekijät tunnistetaan, arvioidaan, evaluoidaan ja punnitaan, jotta viranomaiset voivat tehdä päätöksen yksittäistä lasta tai tarvittaessa lapsiryhmää koskevassa tapauksessa. Päätöksenteosta vastaava taho ja sen henkilöstö tekevät lapsen edun arvioinnin – myös monialaisessa ryhmässä – aina, kun viranomaiset tekevät päätöksen, joka voi vaikuttaa lapsen oikeuksiin, hyvinvointiin tai kehitykseen, myös keskeisissä menettelyyn tai vastaanottoon liittyvissä vaiheissa, ja se edellyttää lapsen ja edunvalvojan osallistumista ⁽²³⁾.

Lapsen edun periaate sekä siihen liittyvät lapsen edun arviointimenettelyt ja tarvittaessa lapsen edun määrittäminen muodostavat kehyksen, jolla varmistetaan, että kaikki kansainvälistä suojelua tarvitsevia lapsia koskevat päätökset tehdään johdonmukaisesti heidän etunsa mukaisesti. **Lapsen edun määrittämisessä** on kyse virallisesta menettelystä, johon sisältyy tiukkoja menettelytakeita ja jonka tarkoituksena on määrittää lapsen etu erityisesti **tärkeiden päätösten** (esim. uudelleensijoittaminen) yhteydessä. Prosessissa on

⁽²²⁾ Seulonta-asetuksen 13 artiklan 3 kohta.

⁽²³⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 14 (2013): *Lapsen oikeus saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon* (3 artiklan 1 kohta), 2013, CRC/C/GC/14, https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf.

otettava huomioon monia eri tekijöitä, muun muassa lapsen ja muiden asiaankuuluvien päätöksentekijöiden mielipide ja lapsen edun arvioinnin tulos. Lapsen edun määrittäminen ei kuulu tämän oppaan soveltamisalaan, koska se liittyy päätöksiin ilman huoltajaa olevia ja vanhemmistaan erossa olevia lapsia koskevista kestävästä ratkaisusta ⁽²⁴⁾.

⁽²⁴⁾ Ks. YK:n pakolaisvaltuutetun ohjeet lapsen edun määrittämisestä (*UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child* (2008)), <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/4566b16b2.pdf>. Ks. myös YK:n lapsen oikeuksien komitea, *yleiskommentti nro 14 (2013)*, katso edellä oleva alaviite 23, jossa täsmennetään, että "[h]aavoittuvassa tilanteessa olevan lapsen tai lasten edun määrittämisessä tulisi huomioida kaikkien yleissopimuksessa määriteltujen oikeuksien täysimääräisen nauttimisen lisäksi myös muut tällaisia erityistilanteita koskevat ihmisoikeusnormit, joita sisältyy muun muassa vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen ja pakolaisten asemaa koskevaan yleissopimukseen", ja että "yleissopimuksessa suojeltujen oikeuksien vastaisia tekijöitä tai yleissopimuksen mukaisiin oikeuksiin kielteisesti vaikuttavia tekijöitä ei voida ottaa huomioon lapsen tai lasten etua arvioitaessa."

2. Lapsen edun käsite

Lapsen oikeudet on suojattu kansainvälisessä oikeudessa ja **YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa** ⁽²⁵⁾. Lapsen oikeuksien sopimuksen allekirjoittajina jäsenvaltioiden on kunnioitettava, suojeltava ja noudatettava sopimuksen mukaisia lasten oikeuksia jokaisen lapsen osalta heidän kansalaisuudestaan tai oleskeluasemastaan riippumatta.

Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa ja EU:n perusoikeuskirjassa ⁽²⁶⁾ määritellään yhteisesti joukko perusoikeuksia, joihin kaikilla lapsilla on oikeus, ja niiden yleistavoitteena on varmistaa lasten suojelu ja hyvinvointi. Nämä oikeudet ovat erityisen merkityksellisiä turvapaikka-asioissa, joissa lapset voivat altistua tavallista suuremmille riskeille ja haavoittuvuuksille. Keskeisiä oikeuksia ovat muun muassa jäljempänä esitetyt oikeudet.

Oikeus syrjimättömyyteen (lapsen oikeuksien sopimuksen 2 artikla ja EU:n perusoikeuskirjan 21 artikla)

Jokaista henkilöä on kohdeltava puolueettomasti ja käsiteltävä yksilönä. On olennaisen tärkeää välttää ennakkokäsityksiä tietyistä kansallisuuksista, etnisistä ryhmistä tai sukupuolista.

Oikeus henkilöllisyyteen ja kansalaisuuteen (lapsen oikeuksien sopimuksen 1, 7 ja 8 artikla)

Ikä on yhtä lailla osa henkilön henkilöllisyyttä kuin hänen nimensä, kansallisuutensa, kansalaisuutensa ja perheasemansa. Ikä määrittää henkilön oikeudet ja velvoitteet sekä henkilöön kohdistuvat valtion velvoitteet.

Oikeus ilmaista näkemyksiä vapaasti ja oikeus tulla kuulluksi (lapsen oikeuksien sopimuksen 12 ja 14 artikla ja EU:n perusoikeuskirjan 24 ja 41 artikla)

Tällä perusoikeudella on kauaskantoiset vaikutukset. Se käsittää lapsen oikeuden ilmaista omat näkemyksensä vapaasti ja oikeuden siihen, että lapsen näkemykset otetaan huomioon asianmukaisesti lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Oikeus perhe-elämään (lapsen oikeuksien sopimuksen 9 ja 10 artikla sekä EU:n perusoikeuskirjan 7 artikla)

Tämä oikeus takaa, että lapset voivat nauttia perhe-elämästä ja että lasta ei eroteta vanhemmistaan vastoin tämän tahtoa, paitsi tilanteissa, joissa erottaminen on välttämätöntä lapsen edun vuoksi ja erottamista tuetaan asianmukaisella ohjauksella, joka

⁽²⁵⁾ YK:n yleiskokous, yleissopimus lapsen oikeuksista, Yhdistyneiden kansakuntien sopimussarja, osa 1577, s. 3, 20.11.1989, <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

⁽²⁶⁾ Euroopan unioni, Euroopan unionin perusoikeuskirja, 26.10.2012, 2012/C 326/02, http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj.

perustuu toimivaltaisten viranomaisten itse tekemään tai niiden kanssa tehtyyn lapsen edun arviointiin.

Näiden erityisoikeuksien lisäksi lapsen edun periaatetta sovelletaan horisontaalisesti kaikkiin toimiin, päätöksiin ja menettelyihin, jotka vaikuttavat lapsiin. Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti sopimusvaltiot ovat velvollisia varmistamaan, että **kaikissa lapsia koskevissa toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu**. Sitä korostetaan myös **EU:n perusoikeuskirjan** 24 artiklassa, jossa täsmennetään, että tämä pätee riippumatta siitä, onko kyse viranomaisten vai yksityisten laitosten toimista. Sekä lapsen oikeuksien sopimus että EU:n perusoikeuskirja koskevat kaikkia EU:n alueella olevia lapsia: niin EU:n kansalaisia, maahantulijalapsia kuin Euroopasta turvapaikkaa hakevia lapsia.

Lapsen oikeuksien komitea täsmentää **yleiskommentissaan nro 14 (2013)** ⁽²⁷⁾ esittämässään oikeudellisessa analyysissä, että lapsen edun periaatetta on noudatettava: **kaikissa toimissa**, eli:

”...jokaisessa lasta tai lapsia koskevassa toimessa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. ’Toimella’ ei tarkoiteta pelkästään päätöksiä vaan myös kaikkia tekoja, menettelytapoja, ehdotuksia, palveluita, menettelyjä ja muita toimenpiteitä.” ⁽²⁸⁾

Komitea korostaa myös, että **toimimatta jättäminen tai toiminnan laiminlyönti katsotaan myös ’toimiksi’** (esimerkiksi silloin, kun sosiaaliviranomaiset eivät reagoi havaittuihin tarpeisiin).

Komitean mukaan ilmausta ’koskeva’ on tulkittava laajasti, ja siksi ehdotetaan, että tällaisiin toimiin sisältyvät sekä lapsiin kohdistuvat toimet (esim. terveyteen, huolenpitoon tai koulutukseen liittyvät) että toimet, joissa lapset ovat mukana muiden väestöryhmien ohella (esim. ympäristöön, asumiseen tai liikenteeseen liittyvät) ⁽²⁹⁾.

Kuten komitea on todennut ⁽³⁰⁾, lapsen etu on seuraavanlainen kolmiosainen käsite:

1. Aineellinen oikeus: lapsen oikeus siihen, että hänen etunsa arvioidaan ja otetaan ensisijaisesti huomioon, kun tarkastellaan erilaisia etuja päätöksen tekemiseksi käsiteltävänä olevassa asiassa, ja takeet siitä, että tämä oikeus pannaan täytäntöön aina, kun tehdään yhtä lasta, määriteltyä tai määrittelemätöntä lapsiryhmää tai yleisesti lapsia koskevia päätöksiä.

2. Perustavanlaatuinen tulkintaperiaate: jos lainsäädännös voidaan tulkita useammalla kuin yhdellä tavalla, tulisi valita sellainen tulkinta, joka palvelee tehokkaimmin lapsen etua.

3. Menettelysääntö: aina kun tehdään tiettyyn lapseen, tiettyyn lapsiryhmään tai yleisesti lapsiin vaikuttavia päätöksiä, päätöksenteossa on arvioitava päätöksen mahdollisia (myönteisiä tai kielteisiä) vaikutuksia kyseiseen lapseen tai kyseisiin lapsiin.

⁽²⁷⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitea, [yleiskommentti nro 14 \(2013\)](#), ks. alaviite [23](#).

⁽²⁸⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitea, [yleiskommentti nro 14 \(2013\)](#), ks. alaviite [23](#), kohta 17.

⁽²⁹⁾ Ks. YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 7 \(2005\) Lapsen oikeuksien täytäntöönpano varhaislapsuudessa](#), 13 kohdan b alakohhta: [Lapsen oikeuksien täytäntöönpano varhaislapsuudessa](#), CRC/C/GC/7/Rev.1, 20.9.2006, <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2006/en/40994>.

⁽³⁰⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitea, [yleiskommentti nro 14 \(2013\)](#), ks. alaviite [23](#).

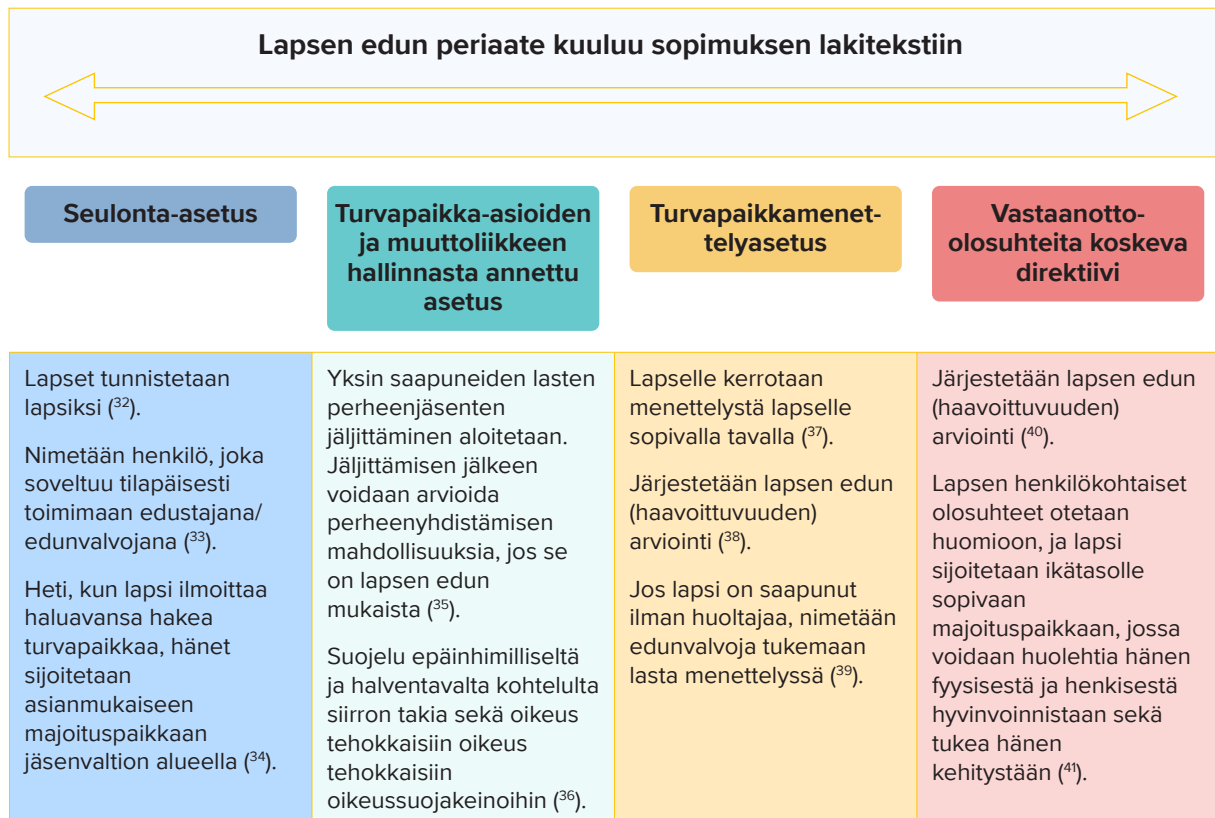

Lapsen oikeuksien komitea huomautti myös, että lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklalla käyttöön otetun lapsen edun käsitteen tarkoituksena on ”varmistaa sekä kaikkien yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien täysimääräinen ja tehokas nauttiminen että lapsen kokonaisvaltainen kehitys” ⁽³¹⁾.

2.1. Muuttoliike- ja turvapaikkasopimus ja lapsen edun soveltaminen

Lapsen etu on ohjaava periaate, jonka on oltava perustana kaikissa viranomaisten ja lapsen tukemiseen nimettyjen henkilöiden toimissa ja päätöksissä koko turvapaikka- ja vastaanotto-prosessin ajan.

Kaavio 1. Muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa mainitut lasta koskevat suojatoimenpiteet ja takeet

⁽³¹⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitea, [yleiskommentti nro 14 \(2013\)](#), ks. alaviite 23.

⁽³²⁾ Seulonta-asetuksen 12 artikla: Alustavat terveystarkastukset ja haavoittuvuudet.

⁽³³⁾ Seulonta-asetuksen 13 artiklan 3 kohta.

⁽³⁴⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 9 kohta.

⁽³⁵⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artikla.

⁽³⁶⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen johdanto-osan 62 kappale ja 67 artiklan 13 kohta.

⁽³⁷⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 8 artiklan 2 kohdan f alakohta.

⁽³⁸⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 20 artikla.

⁽³⁹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen johdanto-osan 35 kappale.

⁽⁴⁰⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 25 artikla.

⁽⁴¹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artikla.

Seulonta-asetus	Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta annettu asetus	Turvapaikkamenettelyasetus	Vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi
Jos henkilön iästä on vakavia epäilyjä, asiasta ilmoitetaan asianomaisille viranomaisille ⁽⁴²⁾. Lastensuojelupalvelut/-viranomaiset otetaan mukaan seulontaan ⁽⁴³⁾. Tietoa muun muassa turvapaikkamenettelystä annetaan lapselle sopivalla tavalla ⁽⁴⁴⁾. Kansainvälistä suojelua hakevalla lapsella on oikeus tulkkiin ja maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan.	Velvollisuus käsitellä ensisijaisina kaikki tapaukset, joissa on mukana lapsia ⁽⁴⁵⁾. Nimetään henkilö, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana/edunvalvojana mahdollisimman pian ja viimeistään 15 työpäivän kuluttua päivästä, jona hakemus on tehty. Edunvalvoja on mukana koko turvapaikkamenettelyn ajan ⁽⁴⁶⁾. Riskit arvioidaan suhteessa lapsen turvallisuuteen (esim. ihmiskaupan riski) ⁽⁴⁷⁾.	Lapsella on oikeus tulkkiin ja maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan ⁽⁴⁸⁾. Jos hakijan iästä on epäilystä ⁽⁴⁹⁾, jäsenvaltion tulisi joko poistaa epäily tekemällä iän arviointi (käyttäen menetelmää, joka on mahdollisimman vähän invasiivinen) ⁽⁵⁰⁾ tai olettaa, että hakija on lapsi ⁽⁵¹⁾. Henkilökohtaisen puhuttelun tekee henkilö, jolla on pätevyys työskennellä lasten parissa ⁽⁵²⁾.	Ilman huoltajaa olevalle lapselle nimetään henkilö, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana/edunvalvojana, 15 työpäivän kuluessa hakemuksen tekemisestä ⁽⁵³⁾. Oikeus perheen yhtenäisyyteen ⁽⁵⁴⁾. Lapsella on oikeus koulutukseen, terveydenhuoltoon ja psykososiaaliseen tukeen, vapaa-ajan toimintaan ⁽⁵⁵⁾ sekä tarvittaessa kuntoutuspalveluihin ⁽⁵⁶⁾ ja muihin tukitoimiin (aineettomat vastaanotto-olosuhteet).

⁽⁴²⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 25 artikla.

⁽⁴³⁾ Seulonta-asetuksen johdanto-osan 25 kappale ja 8 artiklan 9 kohta.

⁽⁴⁴⁾ Seulonta-asetuksen 11 artikla.

⁽⁴⁵⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 1 kohta.

⁽⁴⁶⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 2 kohta.

⁽⁴⁷⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen johdanto-osan 47 kappale.

⁽⁴⁸⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 8 artiklan 2 kohdan d alakohta ja 3 ja 4 kohta.

⁽⁴⁹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 25 artikla.

⁽⁵⁰⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 25 artikla.

⁽⁵¹⁾ Hakija asetetaan väliaikaisesti rajalla tapahtuvaan turvapaikkamenettelyyn iän arvioinnin ajaksi vain tilanteessa, jossa oletettu alaikäinen täyttää **pakollisen** rajamenettelyn soveltamisen edellytykset (turvapaikkamenettelyasetuksen 45 artikla). Tällaisessa tilanteessa oletetulle alaikäiselle on annettava kaikki menettelylliset takeet (edunvalvojan nimeäminen; iän arvioinnin saattaminen päätökseen 30 päivän kuluessa suojelua koskevan hakemuksen tekemisestä turvapaikkamenettelyasetuksen 23 artiklan 3 kohdan ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 25 artiklan 1 kohdan mukaisesti; tarvittavaa hoitoa ja tukea annetaan vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin mukaisesti rajamenettelyn sijaintipaikassa). On tärkeää huomata, että ilman huoltajaa oleville lapsille on taattava soveltuvat olosuhteet vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 13 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti. Näihin kuuluvat mahdollisuus vapaa-ajan ja virkistystoimintaan, muun muassa heidän ikätasolleen sopiva leikkiminen, pätevien ja lasten kanssa työskentelemiseen koulutettujen ammattilaisten palvelujen saatavuus sekä sen varmistaminen, että alaikäisiä ei majoiteta täysi-ikäisten kanssa.

⁽⁵²⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 22 artiklan 3 kohta.

⁽⁵³⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 1 kohdan b alakohta.

⁽⁵⁴⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 2 kohdan a alakohta.

⁽⁵⁵⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 3 ja 4 kohta ja 16 artikla.

⁽⁵⁶⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 4 kohta.

Seulonta-asetus	Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta annettu asetus	Turvapaikkamenettelyasetus	Vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi
Jokaisen lapsen erityistarpeet ja haavoittuvuudet tarkastetaan ⁽⁵⁷⁾ . Täytetään seulontalomake ja tiedot toimitetaan asianomaisille viranomaisille, jotta siirtyminen vastaanotto- ja turvapaikkamenettelyyn sujuisi joustavasti ⁽⁵⁸⁾ .	Jäsenvaltioiden välinen tiivis yhteistyö ⁽⁵⁹⁾ , kun se liittyy perheen yhdistämiseen ja/ tai muihin siirtoihin ⁽⁶⁰⁾ tai sisäisiin siirtoihin. Lapsella on oikeus tulkkiin ⁽⁶¹⁾ ja maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan ⁽⁶²⁾ .	Lapsi saa maksutonta oikeusapua muutoksen- hakuvaiheessa ⁽⁶³⁾ .	Lapsella on oikeus tulkkiin ja maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan ⁽⁶⁴⁾ . Ilman huoltajaa olevat lapset vapautetaan pääsääntöisesti rajamenettelystä ⁽⁶⁵⁾ , eikä heitä pitäisi ottaa säilöön ⁽⁶⁶⁾ . Vastaanottoa koskevien tietojen saatavuus ⁽⁶⁷⁾ .
Tulokset Myönteinen: kotouttamistoimenpiteet ⁽⁶⁸⁾ , jotka toteutetaan koulutukseen pääsyn ja työmarkkinoiden kautta ⁽⁶⁹⁾ . Kielteinen: Oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ⁽⁷⁰⁾ . Maksuton oikeusapu ja oikeudellinen edustaja muutoksen hakemiseksi kielteiseen päätökseen, kun se on lapsen edun mukaista ⁽⁷¹⁾ . Tietoa (vapaaehtoisesta) paluusta. Lapsella/perheellä on palauttamismenettelyn aikana oikeus tulkkiin. Lapsiperheitä ja ilman huoltajaa olevia lapsia ei saa sijoittaa palauttamiskeskuksiin ⁽⁷²⁾ .			

Lähde: EUAA

⁽⁵⁷⁾ Seulonta-asetuksen 12 artikla: Alustavat terveystarkastukset ja haavoittuvuudet.

⁽⁵⁸⁾ Seulonta-asetuksen 17 artikla.

⁽⁵⁹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 60 artiklan 4 kohta.

⁽⁶⁰⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 6 artikla.

⁽⁶¹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 22 artiklan 4 kohta.

⁽⁶²⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen johdanto-osan 39 kappale, 19 artiklan 1 kohdan I alakohta ja 21 artikla.

⁽⁶³⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 17 artikla.

⁽⁶⁴⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 26 kappale: Kun hakija on otettu säilöön, hänellä olisi oltava tosiasiallinen mahdollisuus käyttää tarvittavia menettelyllisiä takeita, kuten laillisuusvalvontaa ja oikeutta maksuttomaan oikeusapuun ja oikeudelliseen edustukseen, soveltuvin osin tämän direktiivin nojalla.

⁽⁶⁵⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 42 artiklan 3 kohdan b alakohta ja 53 artiklan 1 kohta, paitsi jos hakijaan liittyy kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä koskevia huolenaiheita.

⁽⁶⁶⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä viitataan tiettyihin odotuksiin, kuten siihen, että kun todetaan alaikäisen aiheuttavan turvallisuusuhan, viitataan johdanto-osan 40 kappaleeseen, jossa todetaan, että alaikäisiä ei saisi koskaan ottaa säilöön vankilaan tai muuhun lainvalvontatarkoituksiin käytettävään laitokseen, ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 13 artiklan 2 kohdan b alakohtaan.

⁽⁶⁷⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 5 artikla.

⁽⁶⁸⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 43 kappale ja 5 artikla.

⁽⁶⁹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 16 artiklan 1 ja 2 kohta ja 17 artikla sekä johdanto-osan 48 ja 53 kappale.

⁽⁷⁰⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen johdanto-osan 91 kappale.

⁽⁷¹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 17 artikla.

⁽⁷²⁾ Euroopan komissio, *A New Common European System for Return*, maaliskuu 2025, <https://link.europa.eu/6hRgBW>.

Pähkinäkuoressa

Muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen mukaan lapsen edussa

- on kyse jatkuvasta prosessista
- lapsi asetetaan keskiöön ja etusijalle asetetaan hänen yksilöllinen tilanteensa, olosuhteensa, näkökulmansa ja tarpeensa
- edellytetään järjestelmällistä ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa lapsen suojeluun.

Erityisesti viimeksi mainittu seikka on varmistettava jäljempänä luetelluilla toimilla.

- Lapsen edun arvioinnissa kulmakivenä on lapsen asianmukainen ja nopea tunnistaminen. Mikä tahansa viite siitä, että kansainvälistä suojelua hakeva henkilö saattaa olla lapsi, käynnistää välittömästi lapsen huomioon ottavien suojaustoimenpiteiden soveltamisen, muun muassa sopivan henkilön nimeämisen toimimaan tilapäisesti kunkin ilman huoltajaa olevan lapsen edustajana tai edunvalvojana (vaikka ikää koskevia asiakirjoja, kuten syntymätodistusta tai henkilöllisyystodistusta, ei olisikaan saatavilla).
- **Lapsi tunnistetaan** lapseksi, ja hänen tarpeensa, haavoittuvuutensa ja mahdolliset riskinsä arvioidaan viipymättä.
- **Lapsen edun arvioinnista saatuja havaintoja käytetään** perustana päätöksille asianmukaisista tuki- ja suojelutoimenpiteistä. Tällaiset toimenpiteet toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä vanhempien, huoltajien tai edunvalvojan kanssa, ja niiden tarkoituksena on turvata lapsen turvallisuus sekä hänen fyysinen ja henkinen hyvinvointinsa sekä kehityksensä.
- Lastensuojelusta vastaavien asiaankuuluvien ministeriöiden, viranomaisten ja sidosryhmien kesken tehdään tehokasta yhteistyötä, jota vahvistetaan jatkuvasti.
- Kaikkien lapsen suojeluun ja hyvinvointiin liittyvien toimenpiteiden järjestelmällisestä koordinoinnista huolehditaan ja sitä ylläpidetään.
- Tietojen jakaminen asianomaisten toimijoiden kesken rajoitetaan tiukasti siihen, mikä on välttämätöntä haitan (myös itsensä vahingoittamisen) ehkäisemiseksi tai asianmukaisen, tarpeisiin perustuvan toiminnan mahdollistamiseksi. Tämä toteutetaan kunnioittaen täysin lapsen oikeutta yksityisyyteen ja kansallisten tietosuojasäännösten sekä yleisen tietosuoja-asetuksen ⁽⁷³⁾ mukaisesti.
- Lapsen merkityksellistä osallistumista häntä koskeviin päätöksiin edistetään aktiivisesti ja siitä huolehditaan etenkin silloin, kun vanhemmat tai pääasiallinen huoltaja eivät ole saatavilla. Odotusten hallitsemiseksi myös lapsen osallistumisen merkitys tässä päätöksentekoprosessissa tulisi selittää.

⁽⁷³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) (EUVL L 119, 4.5.2016), <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>.

2.1.1. Lapsen edun arviointi

Lapsen edun arviointi on prosessi, joka toteutetaan silloin, kun on tehtävä yksittäistä lasta koskevia tärkeitä päätöksiä. Sen tavoitteena on tunnistaa, arvioida ja punnita kaikki asiaankuuluvat tekijät, jotta voidaan määrittää tietyssä tilanteessa sopivin toimintatapa tietyn lapsen tai lapsiryhmän osalta ⁽⁷⁴⁾.

Kunkin arvioinnin olisi soveltuvien osin perustuttava aiemman arvioinnin havaintoihin ja tuloksiin ⁽⁷⁵⁾. Näin taataan johdonmukaisuus, estetään päällekkäisyydet ja otetaan huomioon se, että lapsen tarpeet ja olosuhteet muuttuvat ajan myötä. Tulokset on dokumentoitava asianmukaisesti, jotta ei tehdä päällekkäistä työtä.

Tilanteet, joissa lasten tarpeiden arviointi on pakollista muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen nojalla

Lapsen yksilöllistä tilannetta on seurattava jatkuvasti koko turvapaikka- ja vastaanottoprosessin ajan, jotta saapumisen yhteydessä havaittujen tarpeiden lisäksi pystytään vastaamaan kaikkiin uusiin haavoittuvuuksiin tai erityistarpeisiin, joita voi ilmetä myöhemmin.

Muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa esitetään ainakin kolme pakollista tilannetta, joissa lapsen erityistarpeet ja haavoittuvuudet on arvioitava ja lapsen etu otettava asianmukaisesti huomioon. Tilanteet ovat

1. seulonnan yhteydessä tehtävät **pakolliset terveys- ja haavoittuvuustarkastukset**, jotka on tehtävä seitsemän päivän kuluessa lapsen saapumisesta tai kiinniotosta ⁽⁷⁶⁾
2. **haavoittuvuusarviointi**, ⁽⁷⁷⁾, **mukaan lukien lapsen edun arviointi**, 30 päivän kuluessa hakemuksen tekemispäivästä ⁽⁷⁸⁾.
3. se, kun määritetään lapsen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa oleva jäsenvaltio turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen ⁽⁷⁹⁾ mukaisesti.

Näiden pakollisten tarkastusten ja arviointien tarkoituksena on varmistaa, että kerätyt tiedot auttavat tehokkaasti toimivaltaisia viranomaisia

⁽⁷⁴⁾ Lisätietoja saa YK:n pakolaisvaltuutetun ja Unicefin julkaisusta *Safe & Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe*, lokakuu 2014 <https://www.refworld.org/reference/regionalreport/unhcr/2014/en/101717>.

⁽⁷⁵⁾ Ks. myös YK:n lasten oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 14 \(2013\)](#), ks. alaviite 23, V luku, B kohdan c alakohta "Time perception".

⁽⁷⁶⁾ Seulonnta-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a ja b alakohta, 8 artiklan 1 kohta, 12 artikla ja 13 artiklan 1 kohta. Iän arvioinnin katsotaan kuuluvan haavoittuvuusarviointiin, joten se on tehtävä samassa aikataulussa (ks. EUAA, *Käytännön opas iän arvioinnista*, marraskuu 2025, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>).

⁽⁷⁷⁾ Tässä oppaassa käsitettävä 'haavoittuvuusarviointi' käytetään yläkäsitteenä viitattaessa erityisten menettelytapojen tarpeen arviointiin ja erityisten vastaanottotarpeiden arviointiin turvapaikkamenettelyasetuksessa ja vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä (2024) vahvistettujen termien ja vaatimusten mukaisesti.

⁽⁷⁸⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 22 artiklan 2 kohta ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 25 ja 26 artikla (2024).

⁽⁷⁹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 3, 4 ja 5 kohta.

- järjestämään **oikea-aikaisia ja tarpeisiin perustuvia toimia**, joilla vastataan lapsen henkilökohtaisista olosuhteista johtuviin erityisiin ja välittömiin tarpeisiin, myös perheenjäsenten jäljittämiseen, perheenyhdistämiseen, terveyteen liittyviin huolenaiheisiin tai muihin suojelutoimenpiteisiin liittyvissä päätöksissä, ja varmistetaan samalla, että lapsen oikeudet ja hyvinvointi otetaan asianmukaisesti huomioon
- **lieventämään lapsen kohdistuvia erityisiä mahdollisia riskejä** (esim. ilman huoltajaa olevien lasten sekä ihmiskaupan tai muunlaisen hyväksikäytön mahdollisten uhrien osalta tai katoamisriskin osalta). Nämä riskit voivat johtua aiemmista haitallisista kokemuksista tai tietyistä haavoittuvuuksista, ja ne voivat pahentua menettelyn aikana.

Siksi viranomaisten on selvennettävä lapsen edun arvioinnin tarkoitus ennen kuin arviointi varsinaisesti tehdään.

Lapsen edun arvioinnilla voidaan vastata **välittömiin, lyhyen aikavälin ja pidemmän aikavälin** tarpeisiin. Siinä voidaan ottaa huomioon sekä lapsen välittömät että muuttuvat tarpeet ja tietyt toimet voidaan asettaa tarvittaessa etusijalle. Lapsen edun arviointi ei korvaa lapsen edun määrittämistä, jota sovelletaan kestäviä ratkaisuja koskeviin päätöksiin. Lapsen edun arvioinnin ja edun määrittämisen olisi katsottava tarkoittavan saman päätöksentekoprosessin toisiinsa liittyviä osia siten, että määrittäminen perustuu arviointiin, jossa kaikki asiaankuuluvat osat on tunnistettu, tutkittu ja punnittu. Lapsen edun määrittäminen ei välttämättä edellytä erillistä lapsen edun arviointia. Vanhemmat, huoltajat tai edunvalvojat on otettava mukaan prosessiin aina, kun se on mahdollista ja lapsen edun mukaista.

Lisäksi suositellaan, että jokainen ilman huoltajaa oleva tai vanhemmistaan erossa oleva lapsi saisi koordinoitua tukea, joka dokumentoidaan yksilölliseen asiakirja-aineistoon ja tarvittaessa yksilölliseen tukisuunnitelmaan, joka on kaikkien lapsen suojeluun ja tukeen osallistuvien asiaankuuluvien ammattilaisten saatavilla.

Lapsen edun arvioinnissa huomioon otettavat seikat (luettelo ei ole tyhjentävä eikä tärkeysjärjestyksessä)

- lapsen henkilöllisyys ja ikä
- kansalaisuus tai kansalaisuudettomuus
- perhetilanne ja perhesuhteet
- lapsen näkemykset iän ja kehitystason perusteella
- vanhempien/huoltajan/edunvalvojan näkemys
- hoitojärjestelyt ja arkielämä
- terveys ja psykososiaalinen hyvinvointi
- koulutus ja yhteiskuntaan kotoutuminen
- turvallisuus- ja suojeluriskit
- vastaanotto- ja elinolot

- havaittuihin haavoittuvuuksiin liittyvät menettelytarpeet
- suojaavat tekijät: lapsen omat voimavarat ja selviytymiskyky.

Kunkin lapsen edun arvioinnin tulokset on dokumentoitava järjestelmällisesti, ja niitä on käytettävä lähtökohtana **jokaisessa keskeisessä menettelyvaiheessa**, jotta lasta ei tarvitse puhutella toistuvasti. Aikaisempia arviointeja voidaan myös käyttää **tehtävien havaintojen pohjana**. [Liitteessä V](#) on saatavilla EUAA:n lapsen edun arviointilomake.

Päätöksentekoa koskevat suojatoimet, kun vanhemmat tai lailliset huoltajat ovat poissa

Jos vanhemmat ovat poissa, viranomaisten on varmistettava, että:

- lapsen tueksi nimetään riippumaton edunvalvoja
- lapselle annetaan lapsille sopivaa tietoa, tarvittaessa tulkin avustuksella
- lapsen näkemyksiä kuullaan
- perheen yhtenäisyyden säilyttäminen otetaan asianmukaisesti huomioon
- lapsen identiteetti otetaan huomioon, muun muassa sukupuoli, sukupuoli-identiteetti, seksuaalinen suuntautuminen, kansallinen alkuperä, uskonto ja vakaumukset, kulttuurinen identiteetti ja persoonallisuus sekä haavoittuvaisuus
- lapsella on mahdollisuus saada oikeudellista neuvontaa, oikeusapua ja oikeudellista edustusta tarpeen mukaan
- lapsesta huolehditaan (muun muassa asianmukainen majoituspaikka, terveydenhuolto ja koulutus), ja häntä suojellaan ja hänet pidetään turvassa jatkuvasti.

Perheen yhtenäisyys tulisi lähtökohtaisesti säilyttää, ellei ole viitteitä siitä, että se ei olisi lapsen edun mukaista. Lapsen edun arviointia voidaan kuitenkin vaatia myös silloin, kun lapsi saapuu maahan perheenjäsenen kanssa. Näin on esimerkiksi silloin, jos vastaanottohenkilöstö havaitsee merkkejä perheen sisäisestä ristiriidasta, laiminlyönnistä, ihmiskaupasta, hyväksikäytöstä tai perheväkivallasta tai jos perheen asuinolot vastaanotossa vaikuttavat sopimattomilta. Arvioinnin avulla voitaisiin määrittää turvallisimmat ja sopivimmat toimenpiteet lapsen hyvinvoinnin varmistamiseksi. Tällaisissa tilanteissa ja kaikkia lapsia koskevan kansallisen lainsäädännön ja standardien mukaisesti asiasta tulisi ilmoittaa toimivaltaisille kansallisille lastensuojeluviranomaisille ja ottaa ne mukaan toimintaan. Lapsen edun arviointi turvapaikka- tai vastaanottotilanteessa ei korvaa lastensuojelutoimia vaan täydentää niitä varmistamalla, että käytössä on asianmukaiset eteenpäin ohjaamista koskevat toimet ja takeet.

Lapsen edun arvioinnissa huomioitavia muita seikkoja (luettelo ei ole tyhjentävä)

Arvioinnin tekemiseen varataan **riittävästi aikaa**, jotta se voidaan tehdä perusteellisesti.

Paikka, jossa lapsen edun arviointi tehdään, on sopiva, ja itse prosessi on lapsiystävällinen (eli yksityisyys on taattu, paikkaan on esteetön pääsy jne.).

Ilman huoltajaa olevan lapsen tueksi prosessissa nimetään **henkilö, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana** (esim. lastensuojeluvirkailija seulonnassa) tai **edunvalvojana**. Jos vanhemmat ovat poissa, heidät pyritään mahdollisuuksien mukaan ottamaan mukaan prosessiin.

Lapselle annetaan lapselle ymmärrettävällä tavalla ja kielellä **asiaankuuluvat tiedot** siitä, miksi lapsen edun arviointi tehdään, sen tarkoituksesta ja vaikutuksista sekä arviointiin osallistuvien eri henkilöiden rooleista. Tarvittaessa tukena on ammattitulkki / kulttuurinen välittäjä.

Taustatarkastuksen läpäisseet ammattilaiset. Lapset ovat moninainen ryhmä, ja vain ammattilaiset, joilla on asiantuntemusta lasten ja nuorten kehitykseen liittyvistä asioista, pystyvät arvioimaan heidän tarpeitaan asianmukaisesti. Lapsen edun arviointiin olisi mahdollisuuksien mukaan otettava mukaan monialainen ammattilaisten ryhmä ⁽⁸⁰⁾.

Lasta tuetaan, ja hän pystyy osallistumaan tehokkaasti sekä fyysisesti että henkisesti. Tarvittaessa käytetään asianmukaisia mukautuksia tai tukitoimenpiteitä (esim. taukoja, yksinkertaistettua viestintää tai luotetun henkilön läsnäoloa).

Lapsen tai edunvalvojan on annettava **suostumus**, jos lapsi ohjataan edelleen lisätuen piiriin kansallisten käytäntöjen mukaisesti.

Lapsella on mahdollisuus saada **maksutonta oikeudellista neuvontaa, oikeusapua ja oikeudellista edustusta tarpeen mukaan**.

Lapsen edun arvioinnissa tasapainoon saatavat tekijät

Kuten kaaviossa 2 esitetään, lapsen edun arvioinnissa tuetaan eri tekijöiden saamista tasapainoon, sillä viranomaisten on punnittava siinä menettelypäättöksen **mahdollisia etuja** (kuten vastaaminen välittömiin tarpeisiin tai olennaisten tietojen selventäminen) suhteessa **riskeihin ja mahdollisiin haittoihin**, joita päätös saattaa aiheuttaa lapsen hyvinvoinnille, turvallisuudelle, perheen yhtenäisyydelle ja/tai tunnetilalle ja kehitykselle. Tällaisten tekijöiden tasapainoon saaminen edellyttää lapsen yksilöllisten olosuhteiden kokonaisvaltaista arviointia. Lisäksi on kunnioitettava lapsen mielipidettä hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioon ottaen ⁽⁸¹⁾. Siksi jotkin tekijät otetaan huomioon ja toisia ei, ja tekijöitä on punnittava suhteessa toisiinsa ⁽⁸²⁾. Joillakin tekijöillä voi olla tilanteen mukaan enemmän merkitystä yhdelle lapselle kuin toiselle. Tämä tarkoittaa, että eri tekijöitä on punnittava, sillä joillakin niistä voi kussakin tilanteessa olla enemmän merkitystä kuin toisilla. Toisinaan nämä tekijät voivat olla keskenään ristiriidassa. Tavoitteena on varmistaa, että päätökset ovat oikeasuhteisia, lapsen ihmisarvoa kunnioittavia ja lapsen edun mukaisia ⁽⁸³⁾, ja välttää samalla tarpeetonta ahdistusta tai haittaa.

⁽⁸⁰⁾ Ks. YK:n lasten oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 14 \(2013\)](#), ks. alaviite 23, kohta 94.

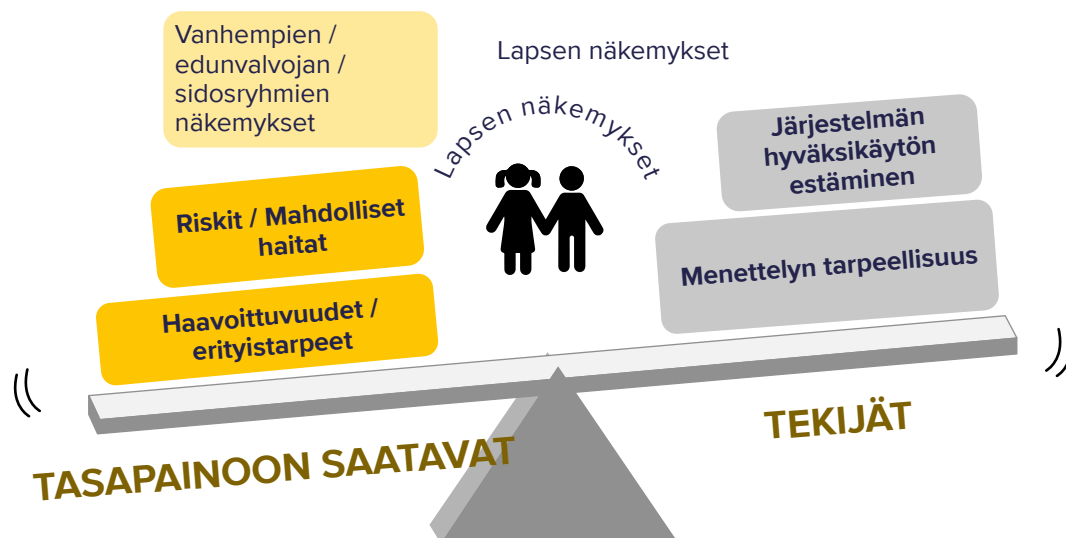
⁽⁸¹⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitea on laatinut luettelon tekijöistä, joita päätöksentekijät voivat ottaa huomioon; luettelo ei ole tyhjentävä eikä tärkeysjärjestyksessä; ks. [Yleiskommentti nro 14 \(2013\)](#), alaviite 23.

⁽⁸²⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitea, [yleiskommentti nro 14 \(2013\)](#), ks. alaviite 23, s. 12.

⁽⁸³⁾ Pienimmän mahdollisen puuttumisen periaate edellyttää, että lapseen vaikuttavissa päätöksissä käytetään vähiten tungettelevia ja rajoittavia toimenpiteitä ja asetetaan etusijalle lapsen etu ja hyvinvointi. Tämä vastaa lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklaa, jossa korostetaan lapsen edun ensisijaista huomioon ottamista.

Kaavio 2. Tasapainoon saatavat tekijät lapsen edun arvioinnissa kansainvälisen suojelun yhteydessä

Lähde: EUAA

Esimerkkejä tasapainoon saatavista tekijöistä

Perheen yhtenäisyys vs. turvallisuus vastaanoton yhteydessä

Jos lapsi haluaa jäädä perheenjäsentensä luo, mutta on olemassa uskottavia viitteitä haitasta (esim. seulonnan aikana ilmoitettu perheväkivalta), viranomaisten voi olla ensin tarpeen huolehtia suojelutoimenpiteistä – kuten valvotusta majoituksesta – ennen kuin perheeseen sijoittamisen jatkamisesta päätetään. Asia ohjataan joka tapauksessa myös lastensuojeluviranomaisen käsiteltäväksi.

Menettelyä koskeva vaatimus vs. hyvinvointi

Jos pieni lapsi on uupunut tai ahdistunut saapumisen jälkeen, pitkän haavoittuvuuspuhuttelun suorittaminen välittömästi voi aiheuttaa haittaa tai olla tuloksetonta. Seulontatulosten lyhyt tutkiminen ja kattavamman arvioinnin lykkääminen voivat olla lapsen edun mukaista.

Sijoituspäätös vastaanoton yhteydessä

Sisarusten sijoittaminen yhteen on yleensä suotavaa, mutta jos joku sisaruksista aiheuttaa riskin toiselle (esim. traumaan liittyvät käyttäytymisongelmat), tilapäinen vaihtoehtoinen sijoituspaikka, josta käsin voi pitää säännöllisesti yhteyttä, voi olla sopivampi ratkaisu.

Mielekäs kommunikointi ja keskustelu lasten kanssa

- Kunnioita heidän rajojaan. Älä painosta lapsia puhumaan aiheista, jotka saattavat tuntua heistä epämukavilta, äläkä pakota heitä puhumaan. Älä tulkitse hiljaisuutta merkiksi siitä, ettei henkilöllä olisi haavoittuvuutta, tai siitä, että hän yrittäisi tahallaan salata tietoja. Lapsi saattaa salata merkkejä aiemmista tai nykyisistä haitallisista kokemuksista, koska hän pelkää tai siksi, ettei kokemus ole hänen mielestään

epätavallinen. Luottamuksen rakentaminen on edellytys mille tahansa tiedon paljastamiselle ja auttaa selviytymään näistä alkuvaiheen haasteista.

- Kohtelee heitä kunnioittavasti. Suhtaudu lapsiin yhtä kunnioittavasti ja rehellisesti kuin aikuisiin. Älä tee epärealistisia lupauksia.
- Toimi huomaavaisesti. Käytä lämmintä ja yksinkertaista kieltä, jota lapset pystyvät ymmärtämään helposti.
- Ole täysin läsnä. Kun olet vuorovaikutuksessa lapsen kanssa, keskity kokonaan häneen ja osoita hänelle, että olet läsnä ja huomiosi on hänessä.
- Kannusta lapsia ilmaisemaan itseään. Anna lapsille mahdollisuuksia ilmaista itseään mutta älä painosta heitä käymään uudestaan läpi kielteisiä kokemuksia, jos he eivät halua kertoa niistä.
- Kannusta mielekkääseen osallistumiseen. Tarjoa lapsille mahdollisuuksia tuoda esiin näkemyksiään ja mielipiteitään, myös heitä koskevissa asioissa. Tämä ruokkii itsetuntoa ja voi rohkaista lapsia ottamaan kantaa heille tärkeisiin aiheisiin.
- Selvitä heidän odotuksensa. Anna lapsille mahdollisuus kertoa sinulle, mitä he odottavat nykyisestä tilanteesta ja mitä he ehkä odottavat tulevaisuudelta.
- Ole kärsivällinen. Turhautumisen tai vihan ilmaisut eivät välttämättä kohdistu sinuun henkilökohtaisesti, joten suhtaudu kärsivällisesti lasten ilmaisemiin tunteisiin. Tietty viestintätavat ja käyttäytymismuodot voivat liittyä traumareaktioihin, mikä on tunnistettava. Yritä rauhassa ymmärtää syitä siihen, mikä saattaa aluksi vaikuttaa ”häiriökäyttäytymiseltä”.
- Vahvista yhteisöllisyyttä. Pidä huoli siitä, että kommunikoinnissa ei esiinny ikään, rotuun, uskontoon tai sukupuoli-identiteettiin liittyviä stereotypioita, ja kohtelee kaikkia lapsia yhtä kunnioittavasti ja huomaavaisesti.
- Tarkkaile merkkejä ahdistuksesta ja tunnista ahdistus. Kiinnitä huomiota jatkuviin merkkeihin ahdistuksesta tai huolestuttavasta käytöksestä, joka saattaa edellyttää erityistukea.
- Sopivuus iän ja kulttuurin kannalta. Kiinnitä huomiota lapsen ikään. Jotkut lapset saattavat vaikuttaa ikäisekseen hyvin kypsiltä, mutta se ei tarkoita, etteikö heidän tunteitaan pitäisi ottaa huomioon ikään sopivasti. Myös lapsen kulttuuristausta on otettava keskustelussa huomioon samalla tavalla ⁽⁸⁴⁾.
- Tunnista suojaavat tekijät. Kiinnitä huomiota siihen, miten lapsi käsittelee muutoksia ja stressiä. Kannusta lasta käyttämään näitä selviytymiskeinoja ja korosta hänen sinnikkyyttään samalla, kun muistutat, että olet valmiina tukemaan häntä.

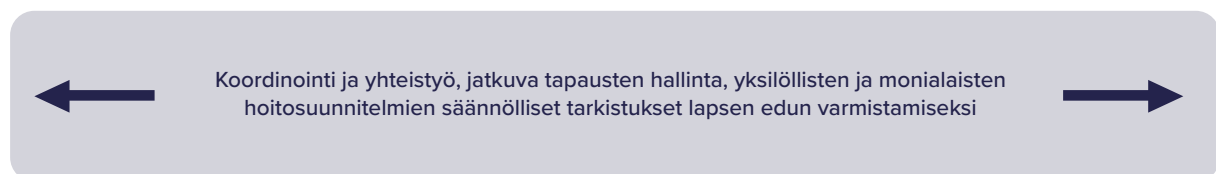
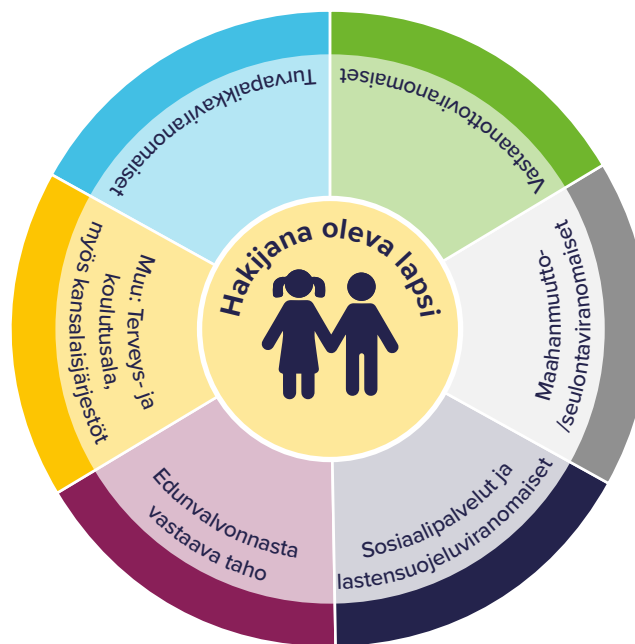
⁽⁸⁴⁾ Lisätietoa on ilman huoltajaa olevia lapsia koskevassa osiossa EUAA:n oppaassa *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II – for those working in the first line*, marraskuu 2024, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>. Ks. myös YK:n pakolaisvaltuutetun tekniset ohjeet: *Child Friendly Procedures*, 2021 <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/124121>, erityisesti luku 3.

2.1.2. Monialainen toimintamalli ja yhdenmukainen lastensuojelujärjestelmä

Lapsen edun periaatteen soveltaminen edellyttää monien eri toimijoiden osallistumista. Niitä ovat muun muassa turvapaikka- ja vastaanottoviranomaiset, seulonta- ja maahanmuuttoviranomaiset sekä terveydenhuolto- ja lastensuojelupalvelut. Tämän vuoksi tehokas **koordinointi ja yhteistyö** ovat erittäin tärkeitä. Näille ammattilaisille on myös luotava yhteinen tietopohja ja valistettava heitä lasten oikeuksista, lapsen edun periaatteesta ja turvapaikkajärjestelmästä.

Kaavio 3. Koordinointi ja yhteistyö sekä tapausten hallinnan yhdenmukainen toimintamalli

Lähde: EUAA

Komissio korostaa vuoden 2024 suosituksissaan yhdenmukaisen **lastensuojelujärjestelmien kehittämistä ja vahvistamista lapsen edun mukaisesti** ⁽⁸⁵⁾, että jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä **koordinoinnin ja yhteistyön** vahvistamiseksi eri ministeriöiden ja alojen välillä sekä toimivallan eri tasoilla paikallisesti, alueellisesti ja kansallisesti sekä valtioiden rajat ylittävissä tilanteissa. **Monialainen toimintamalli** katsotaan välttämättömäksi tehokkaalle suojelulle. Muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksella

⁽⁸⁵⁾ [Komission suositus \(EU\) 2024/1238](#) yhdenmukaisen lastensuojelujärjestelmien kehittämistä ja vahvistamisesta lapsen edun mukaisesti, ks. alaviite 6, kohdat 19, 20 ja 21.

edistetään eri ministeriöiden pätevien ja koulutettujen ammattilaisten koordinoitua⁽⁸⁶⁾ ja toimintaa **lastensuojeluviranomaisten** sekä muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa eri oikeudellisissa kehyksissä. Tällainen koordinointi edellyttää keskittymistä **tapausten hallinnan yhdenmukaiseen toimintamalliin**, jotta voidaan varmistaa sujuva koordinointi ja palvelujen saajia koskevat jatkotoimet.

Niiden, jotka avustavat viranomaisia lapsen edun arvioinnissa seulonta- sekä turvapaikka- ja vastaanotto-prosessin aikana, tulisi olla perehtyneitä seuraaviin asioihin ja tietoisia niistä:

- **lastensuojelun periaatteet** ja yhdenmukaisen lastensuojelujärjestelmän toiminta
- **perusymmärrys lasten fyysisestä ja henkisestä hyvinvoinnista**, mukaan lukien merkit siitä, että lapsi saattaa tarvita lisätukea
- **perustiedot ihmiskaupan, hyväksikäytön, laiminlyönnin ja kaltoinkohtelun merkeistä** sekä siitä, miten trauman paljastumiseen reagoidaan turvallisesti (myös tietämys eteenpäin ohjaamisen tavoista)
- **muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen mukainen oikeudellinen kehys**, myös lapsia koskevat takeet ja se, miten lapsen edun arvioinnin tulokset vaikuttavat menettelyvaiheisiin ja vastaanottojärjestelyihin
- **kulttuurin huomioon ottaminen** ja tietoisuus muuttoliikkeen ja pakkomuuton vaikutuksista lapsiin.

Tietojen jakaminen

Lapsen edun arvioinnin yhteydessä kerättyjen tietojen käsittelyssä on otettava asianmukaisesti huomioon luottamuksellisuus, tietosuojasäännöt ja lapsen oikeus yksityisyyteen. Tiettyjä tietoja on kuitenkin ehkä jaettava tiukasti tiedonsaantitarpeen mukaan asiaankuuluville viranomaisille tai palveluntarjoajille, jotta voidaan varmistaa tapauksen tehokas hallinta, vastata tunnistettuihin tarpeisiin sekä ehkäistä tai lieventää lapseen kohdistuvia riskejä, myös haitan tai itsensä vahingoittamisen riskejä.

Päätökset siitä, **mitä tietoja** jaetaan, **kenelle** ja **missä vaiheessa**, on arvioitava tapauskohtaisesti. Siinä lapsen edun on oltava ensisijainen huomioon otettava seikka ja tietoja on jaettava ainoastaan tiedonsaantitarpeen mukaan. Jäsenvaltioiden on tässä yhteydessä suositeltavaa

- laatia selkeät käytännöt ja menettelyt, joilla hallitaan tietojen vaihtoa ja jakamista asiaankuuluvien ammattilaisten ja palvelujen kesken
- määrittää roolit, vastuut ja takeet, joilla varmistetaan, että tietojen jakaminen on oikeasuhteista, että se rajoitetaan siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä, ja että siinä noudatetaan sovellettavia tietosuojasääntöjä.

⁽⁸⁶⁾ Seulonta-asetuksen johdanto-osan 24 ja 25 kappale; turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 60 artiklan 4 kohta; vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 65 kappale.

Tällaisilla järjestelyillä tuetaan toimijoiden välistä tehokasta koordinoitua ja turvataan samalla kansainvälistä suojelua tarvitsevien lasten oikeudet ja etu. Lapselle ja hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai edunvalvojalleen olisi kerrottava tietojen jakamista koskevista käytännöistä sekä heidän tietosuojasääntöjen mukaisista oikeuksistaan. Heillä olisi myös tarvittaessa oltava mahdollisuus esittää näkemyksensä tai antaa **suostumuksensa** kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Esimerkkejä lastensuojelun yhdenmätyn toimintamallin varmistamisesta

Lapsikeskeinen **lastensuojelun yhdenmätyn toimintamalli** ⁽⁸⁷⁾ on ratkaisevan tärkeä, jotta voidaan varmistaa, että lapsia suojellaan kokonaisvaltaisesti ja että heidän etunsa otetaan mielekkäästi huomioon koko turvapaikka- ja vastaanotto-prosessin ajan. Tällaisessa toimintamallissa korostetaan myös, että on tärkeää antaa tunnustusta lapsen vahvuuksille ja voimavaroille sekä tehdä tarvittaessa yhteistyötä perheiden, huoltajien, yhteisöjen ja uskonnollisten ja kulttuuristen järjestelmien ⁽⁸⁸⁾ kanssa lapsen yleisen hyvinvoinnin tukemiseksi.

Esimerkki 1 – Päätös turvallisesta majoituksesta

Rajavartija huomaa seulonnan aikana, että 16-vuotias ilman huoltajaa matkustava tyttö näyttää pelkäävän hänen kanssaan matkustavaa miestä.

- **Seulontaviranomainen** ilmoittaa huolestaan, **lainvalvontaviranomaiset** ryhtyvät välittömästi toimiin tytön turvallisuuden takaamiseksi ja aloittavat tapauksen tutkinnan.
- **Edunvalvoja** tapaa lapsen varmistaakseen, että hänelle kerrotaan huolenaiheesta lapselle sopivalla tavalla ja että hänelle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi.
- Edunvalvoja huolehtii tarvittaessa **maksuttoman oikeudellisen neuvonnan ja oikeusavun** saatavuudesta, koska lapsi voi olla mahdollinen ihmiskaupan uhri.
- Asiasta ilmoitetaan **haavoittuvuuden arvioijille**, jotka arvioivat huolellisesti tytön tarpeet ja mahdolliset riskit ottaen huomioon hänen näkemyksensä ja yksilölliset olosuhteensa.
- **Vastaanottovirkailija** järjestää arvioinnin perusteella ja yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa lapsen sijoittamisen turvalliseen ja asianmukaiseen majoitukseen, esimerkiksi erikoistuneeseen tyttöjen vastaanottoyksikköön tai turvakotiin.

⁽⁸⁷⁾ Yhdenmätyn lastensuojelujärjestelmät ovat myös osa asetuksella (EU) 2021/240 perustettua teknisen tuen välinettä, <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/240/oj>, jossa tarjotaan pyynnöstä räätälöityä teknistä asiantuntemusta jäsenvaltioiden rakenneuudistusten suunnittelua ja toteuttamista varten. Tähän kuuluvat muun muassa koulutus, sosiaalipalvelut, maahanmuutto ja rajavalvonta, terveydenhuolto sekä oikeusala, esimerkiksi lasten kotien (ks. Barnahus) perustamisen tukeminen.

⁽⁸⁸⁾ Lapsen oikeuksiin perustuvan toimintamallin määritelmää koskeva kohta 50 YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 13 (2011) *Lapsen oikeus olla joutumatta minkäänlaisen väkivallan kohteeksi*, CRC/C/GC/13, 2011, <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2011/en/82269>.

Esimerkki 2 – Lapsen tukeminen turvapaikkapuhuttelussa

Hakemuskäsittelijä saa tietää turvapaikkapuhuttelussa, että 14-vuotiaalla ilman huoltajaa olevalla pojalla on painajaisia ja keskittymisvaikeuksia.

- **Hakemuskäsittelijä** kirjaa tiedot mahdolliseksi merkiksi, joka on otettava huomioon hakemuksen arvioinnissa, ja tuo esiin hakijan tilan.
- **Turvapaikkahakemuksen käsittelijä** mukauttaa puhuttelun kestoa ja etenemisvauhtia tilanteen mukaan.
- **Edunvalvoja** pyytää taukoja ja yksinkertaistetun selityksen kysymyksistä.
- Puhuttelun jälkeen **hakemuskäsittelijä** ohjaa lapsen haavoittuvuustiimin pakeille lisäarviointia varten. Haavoittuvuustiimi tunnistaa stressiin liittyvät oireet ja antaa suosituksia jatkotoimista. **Haavoittuvuuden arvioija** seuraa tapausta, jotta toimenpiteet voidaan sovittaa lapsen tarpeisiin. Lapsen edun arviointia päivitetään tarvittaessa vastaamaan uusia tunnistettuja tarpeita, jotta lapsen hyvinvoinnista pystytään huolehtimaan koko menettelyn ajan.
- Havaituista tarpeista ilmoitetaan **vastaanottovirkailijalle**, jotta hoidon jatkuvuus sekä vastaanotto-olosuhteiden ja tukitoimenpiteiden asianmukaisesta mukauttamisesta voidaan huolehtia.

Esimerkki 3 – Vakava ahdistus vastaanottokeskuksessa olon aikana

Ilman huoltajaa oleva 15-vuotias poika on oleskellut vastaanottokeskuksessa useita viikkoja. Henkilökunta on huomannut, että hän ei enää osallistu koulun toimintaan, vetäytyy ikätovereidensa seurasta ja näyttää kärsivän unettomuudesta.

- **Vastaanottovirkailija** kirjaa nämä havainnot ja ilmoittaa asiasta **edunvalvojalle, tapauksen hallinnasta vastaavalle henkilölle sekä tarvittaessa haavoittuvuuden arvioijille**.
- **Edunvalvoja** tapaa lapsen, joka kertoo saavansa usein takauksia, jotka liittyvät aiempiin tapahtumiin hänen kotimaassaan.
- **Tapauksen hallinnasta vastaava henkilö** pyytää neuvoa **terveydenhuoltoyksiköltä**, joka toteaa ahdistuksen ja stressiä ja suosittelee säännöllisiä tapaamisia psykososiaalisten tukipalvelujen parissa.
- Vastaanottoviranomainen ryhtyy arvioinnin perusteella ja edunvalvojan ja tapauksen hallinnasta vastaavan henkilön kanssa neuvoteltuaan sekä tarvittaessa lastensuojeluviranomaisten näkemyksiä kuultuaan toimenpiteisiin ahdistuksen hallinnan helpottamiseksi, esimerkiksi mukauttamalla lapsen majoitusolosuhteita, toimimalla välittäjänä ikätovereiden kanssa syntyneissä ristiriidoissa sekä varmistamalla pääsyn psykososiaalisiin tukipalveluihin.
- **Hakemuskäsittelijälle** kerrotaan tilanteesta, ja hän lykkää sovittua puhuttelua, jotta vältetään tarpeetonta stressiä ja varmistetaan, että lapsi voi osallistua puhutteluun täysipainoisesti, kun hänen olonsa on vakiintunut.

Huomioon otettavaa

Yhteisen ja suojatun digitaalisen tapaustenhallintajärjestelmän käyttöönotolla voidaan tehostaa virastojen välistä yhteistyötä tarjoamalla turvallinen ja reaaliaikainen pääsy asiaankuuluviin tapaustietoihin kaikille lapsen hoitoon ja suojeluun osallistuville toimijoille. Tällaisten tietojen saatavuus estäisi eri toimijoiden epä johdonmukaiset tai päällekkäiset toimet. Järjestelmän tulisi sisältää **vankat tietosuojatoimenpiteet** ja sitä tulisi käyttää **tiedonsaantitarpeen mukaan**, jolloin varmistetaan, että arkaluonteisiin tietoihin pääsevät käsiksi vain ne ammattilaiset, jotka tarvitsevat tietoja tehtäviensä hoitamiseksi.

Tietojen jakamisen tällaisten järjestelmien kautta tulisi olla **oikeasuhteista ja käyttötarkoitussidonnaista**, ja tietojen saatavuudesta, käytöstä ja säilyttämisestä olisi oltava selkeät säännöt. Silloin kun kansallinen lainsäädäntö sitä edellyttää sekä lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen, lapselle ja/tai hänen vanhemmalleen, huoltajalleen tai edunvalvojalleen **on annettava tietoa** tietojen jakamista koskevista käytännöistä, ja tarvittaessa on pyydettävä heidän **suostumuksensa**. Kaikkien tietojen jakamista koskevien järjestelyjen on oltava kansallisten oikeudellisten kehysten ja sovellettavien tietosuojasääntöjen mukaisia, ja samalla on varmistettava, että lapsen etu otetaan edelleen ensisijaisesti huomioon.

Lisälukemista lapsen edusta

- YK:n pakolaisvaltuutettu, 2021 *UNHCR Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and Determining the Best Interests of the Child*, <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/122648>.
- YK:n pakolaisvaltuutettu, *Guidelines on Assessing and Determining the Best Interests of the Child*, <https://migrationnetwork.un.org/resources/guidelines-assessing-and-determining-best-interests-child>.
- IOM Handbook on Protection and Assistance to Migrants Vulnerable to violence, exploitation and abuse, 2019; Part 6, Unicef, *Guidance for the Protection, Care and Assistance of vulnerable Migrants*, <https://publications.iom.int/books/iom-handbook-migrants-vulnerable-violence-exploitation-and-abuse>.
- Unicef, IOM, EU-IOM Knowledge Management Hub, *Best Interest Determination Form*, 2022, <https://migrantprotection.iom.int/system/files/training-material/attachment/3-bid-form.pdf>.
- Pelastakaa lapset, *Best Interests Assessment Form for Temporary Care Arrangements & Durable Solution*, 2010, <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/best-interest-assessment-form-temporary-care-arrangements-durable-solution>.

3. Lapsen etu seulonnan yhteydessä

Seulonta-asetuksessa ⁽⁸⁹⁾ säädetään kolmansien maiden kansalaisten pakollisesta maahantuloa edeltävästä seulonnasta ulkorajalla sekä tietyissä tilanteissa kansallisella alueella, jos henkilöt on otettu kiinni laittoman maahantulon tai oleskelun vuoksi ⁽⁹⁰⁾. Seulonta koskee henkilöitä, jotka eivät täytä EU:hun saapumisen edellytyksiä.

Seulonta koostuu joukosta tarkastuksia, muun muassa henkilöllisyys-, turvallisuus-, terveys- ja haavoittuvuustarkastuksista, jotka tehdään koordinoitusti ja jotka eivät vaikuta myöhempiin turvapaikka- tai palauttamismenettelyihin. Näillä tarkastuksilla edistetään ulkorajojen tehokasta valvontaa ja varmistetaan samalla, että haavoittuvuudet ja erityistarpeet tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Seulonta-asetuksessa säädetään, että ulkorajalla tehtävä seulonta on suoritettava ”viipymättä ja joka tapauksessa saatettava päätökseen **seitsemän päivän kuluessa** ⁽⁹¹⁾ siitä, kun henkilö on otettu kiinni”. Koko seulontaprosessissa on seuraavat peräkkäiset vaiheet ⁽⁹²⁾:

- **alustava terveystarkastus** ⁽⁹³⁾ ja **haavoittuvuustarkastus** ⁽⁹⁴⁾
- tunnistaminen **tai henkilöllisyyden todentaminen** ⁽⁹⁵⁾ ja turvallisuustarkastus ⁽⁹⁶⁾, johon sisältyy **biometristen tietojen rekisteröiminen** ⁽⁹⁷⁾, jos sitä ei ole jo tehty
- **seulontalomakkeen** täyttäminen ⁽⁹⁸⁾, myös tarkastamalla tiedot hakijan kanssa, jotta annettuja tietoja voidaan korjata ja mukauttaa ⁽⁹⁹⁾
- **ohjaaminen** asianmukaisen viranomaisen **käsiteltäväksi** ⁽¹⁰⁰⁾.

Seulonta-asetuksessa korostetaan myös, että turvapaikkamenettelystä, hakijoiden vastaanotosta, kansanterveyden suojelusta ja lastensuojelusta (tarvittaessa) sekä palauttamismenettelystä vastaavien **toimivaltaisten kansallisten viranomaisten on tehtävä tiivistä yhteistyötä** ⁽¹⁰¹⁾.

⁽⁸⁹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1356, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, kolmansien maiden kansalaisia ulkorajoilla koskevan seulonnan käyttöön otosta ja asetusten (EY) N:o 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 ja (EU) 2019/817 muuttamisesta, PE/20/2024/REV/1 (EUVL L, 2024/1356, 22.5.2024), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj>.

⁽⁹⁰⁾ Seulonta-asetuksen 5 ja 7 artikla.

⁽⁹¹⁾ Seulonta-asetuksen 8 artiklan 3 kohta.

⁽⁹²⁾ Seulonta-asetuksen 5 artiklan 5 kohta.

⁽⁹³⁾ Seulonta-asetuksen 12 artikla.

⁽⁹⁴⁾ Seulonta-asetuksen 12 artikla.

⁽⁹⁵⁾ Seulonta-asetuksen 14 artikla.

⁽⁹⁶⁾ Seulonta-asetuksen 15 ja 16 artikla.

⁽⁹⁷⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 15, 22 ja 24 artikla.

⁽⁹⁸⁾ Seulonta-asetuksen 17 artikla.

⁽⁹⁹⁾ Seulonta-asetuksen johdanto-osan 32 kappale.

⁽¹⁰⁰⁾ Seulonta-asetuksen 18 artikla.

⁽¹⁰¹⁾ Seulonta-asetuksen johdanto-osan 24 kappale: Seulonnan tavoitteiden saavuttamiseksi olisi varmistettava vahvempi kehys tiiviille yhteistyölle, jota tehdään asetuksen (EU) 2016/399 säännöksessä, joka koskee valvonnan toteuttamista, tarkoitettujen toimivaltaisten kansallisten viranomaisten välillä; näitä ovat turvapaikkamenettelyistä ja hakijoiden vastaanotosta vastaavat viranomaiset, kansanterveyden suojelusta vastaavat viranomaiset sekä direktiivin 2008/115/EY mukaisista palauttamismenettelyistä vastaavat viranomaiset.

Koordinoinnin ja yhteistyön osalta seulonta-asetuksessa viitataan **Euroopan raja- ja merivartiostoon** (Frontex), **Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastoon** (Europol), **EUAA:han, kansallisiin lastensuojeluviranomaisiin** sekä ihmiskaupan uhrien havaitsemisesta ja tunnistamisesta vastaaviin viranomaisiin ⁽¹⁰²⁾.

Kansalliset lastensuojeluviranomaiset ovat mukana jo lapsen saapumisen alkuvaiheista lähtien, erityisesti ilman huoltajaa saapuneiden lasten osalta. Lastensuojeluviranomaisen pitäisi olla ennen edunvalvojan nimeämistä **ensimmäinen toimija, joka voi arvioida välittömiä suojelutarpeita**, käynnistää huolenpitojärjestelyjä ja edistää lapsen edun arviointia. Kansallisten lastensuojeluviranomaisten osallistuminen seulontaan, **turvapaikkamenettelyn ensimmäisiin vaiheisiin (menettelyyn pääsy)** ja edelleen ohjaamista koskeviin prosesseihin on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että tässä vaiheessa ja vastaanoton yhteydessä seulonnan aikana **tehdyt päätökset ovat lastensuojeluperiaatteiden** sekä EU:n ja kansallisten vaatimusten mukaisia, jotta voidaan varmistaa huolenpidon jatkuvuus ja turvata lasten oikeudet alusta alkaen.

Seulonta-asetuksessa korostetaan myös seulontaviranomaisten velvollisuutta **antaa** lapselle sopivalla tavalla **tietoa** ⁽¹⁰³⁾ seulonnan tarkoituksesta ja kestosta sekä oikeudesta hakea turvapaikkaa. Kun lapsi on ilmaissut aikomuksensa **hakea turvapaikkaa**, hänelle olisi annettava oikea-aikaista ja asianmukaista oikeudellista neuvontaa turvapaikkamenettelyasetuksen ⁽¹⁰⁴⁾ mukaisesti.

Seulonta-asetuksessa korostetaan myös **perusoikeuksien noudattamisen** merkitystä ⁽¹⁰⁵⁾.

EUAA:n Let's Speak Asylum -portaali, <https://lsa.euaa.europa.eu/>

Let's Speak Asylum -portaalissa on menetelmäohjeita ja käytännön työkaluja tiedon jakamiseen turvapaikkamenettelyjen ja vastaanottoprosessin yhteydessä.

Portaalissa julkaistaan EUAA:n Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän mukaisesti laatimat tiedotusmateriaalit, joihin viranomaisten on täydennettävä maakohtaiset tiedot. Näihin kuuluvat pakolliset esitteet huoltajan kanssa ja ilman huoltajaa oleville lapsille sekä haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille tarkoitettu täydentävä paketti, joka sisältää kuvakirjoja, julisteita, muistikortteja ja animaatioita. Portaalissa julkaistaan myös ohjeita ja käytännön vinkkejä materiaalien käytöstä (tulossa).

⁽¹⁰²⁾ Seulonta-asetuksen johdanto-osan 24 kappale.

⁽¹⁰³⁾ Seulonta-asetuksen 11 artiklan 1 ja 2 kohta.

⁽¹⁰⁴⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 15 artiklan 1 kohta.

⁽¹⁰⁵⁾ Seulonta-asetuksen 3 artikla.

EUAA, *Practical Guide on Free Legal Counselling: Organisation of the provision of free legal counselling*, (Käytännön opas maksuttomasta oikeudellisesta neuvonnasta: maksuttoman oikeudellisen neuvonnan järjestäminen), lokakuu 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-free-legal-counselling>

3.1. Lapsen edun soveltaminen seulonnessa

Haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden ja erityistarpeisten henkilöiden (myös lasten) **tunnistaminen** on ratkaisevan tärkeä oikeudellinen velvoite. Tarpeiden tunnistaminen on aloitettava mahdollisimman pian saapumisen jälkeen, joko ulkorajalla tai ensimmäisessä vastaanottokeskuksessa terveystarkastusten ja haavoittuvuustarkastusten yhteydessä. Kun hakija ilmoittaa olevansa lapsi, sovelletaan lapsen edun periaatetta. Ilman huoltajaa olevaa lasta edustamaan ja avustamaan seulonnan aikana olisi nimettävä edunvalvoja. Jos edunvalvojaa ei ole nimetty, olisi nimettävä henkilö, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana ⁽¹⁰⁶⁾. Lastensuojeluviranomaiset ⁽¹⁰⁷⁾ olisi otettava mukaan, jotta lapselle voidaan tarjota välitöntä ja riittävää suojelua ja tukea, myös fyysisen terveyden ja mielenterveyden, kiireellisen terveydenhuollon ja välttämättömän sairaanhoidon saatavuuden, psykososiaalisen tuen, haitalta suojaamisen sekä asianmukaisten seuranta- ja ohjausmekanismien käyttöönoton osalta. Seulontoja tekevien virkailijoiden on oltava koulutettuja ja perehtyneitä siihen, miten sidosryhmien kanssa toimitaan yhteistyössä ja koordinoitusti lisätukipalvelujen tarjoamiseksi.

Esimerkkejä lapsen edun huomioon ottamisesta seulonnan yhteydessä

Virkailijat voivat seulonnessa ja erityisesti **terveys- ja haavoittuvuustarkastuksissa tunnistaa erityistarpeita ja haavoittuvuuksia**, jotka edellyttävät lapsen edun huomioon ottamista. Koska terveys- ja haavoittuvuustarkastukset ovat vain alustavia tarkastuksia, viranomaisten tulisi tarjota tukea silloin, kun siihen on välitön tarve, ja muu tuki tulisi antaa myöhemmissä menettelyissä. Seuraavaksi esitetään esimerkkejä tilanteista, joita seulontavaiheessa voi ilmetä.

Esimerkki 1 – Henkilöllisyysasiakirjojen puuttuminen ja vakavat epäilyt lapsen väitetystä iästä

Seulonnan ja haavoittuvuustarkastusten yhteydessä lapsena oleminen katsotaan itsessään haavoittuvuustekijäksi. Lasten tunnistaminen, myös tapauksissa, joissa iästä on epäilyjä, kuuluu näin ollen haavoittuvuusarvioinnin soveltamisalaan ja edellyttää lapsen etuun liittyviä erityisiä takeita. Jos lapsella ei ole henkilöllisyysasiakirjoja ja hänen ilmoittamastaan iästä herää vakavia epäilyjä ristiriitaisten tai epä johdonmukaisten tietojen vuoksi, virkailijoiden on ensin selvitettävä, voidaanko nämä epäilyt poistaa välittömästi (esimerkiksi käytettävissä olevien tietojen, selitysten tai alustavien tarkastusten avulla). Jos näin ei ole, tapaus on siirrettävä toimivaltaiselle viranomaiselle, joka päättää, onko virallinen iän arviointi tarpeen ⁽¹⁰⁸⁾.

⁽¹⁰⁶⁾ Seulonta-asetuksen johdanto-osan 25 kappale.

⁽¹⁰⁷⁾ Seulonta-asetuksen 8 artiklan 9 kohta ja 12 artiklan 4 kohta.

⁽¹⁰⁸⁾ Yksityiskohtaista tietoa iän arvioinnista on EUAA:n *Käytännön oppaassa iän arvioinnista*, marraskuu 2025 <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.

Esimerkki 2 – Merkkejä ihmiskaupasta

Jos havaitaan merkkejä siitä, että lapsi saattaa olla ihmiskaupan uhri, ryhdytään välittömästi suojelutoimiin ja otetaan mukaan ihmiskaupan torjunnasta vastaavat viranomaiset.

Esimerkki 3 – Mahdollinen tarve perheenjäsenten jäljittämiseen

Arvioinnissa on selvittävä, milloin lapsi on viimeksi nähnyt vanhempansa/ perheenjäsenensä, ja päätettävä, onko perheenjäsenten jäljittäminen, perheenyhdistäminen tai sisäisen siirto lapsen edun mukaista.

Esimerkki 4 – Vakava psyykinen ahdistus

Alkuperämaassa tai muuttomatkan aikana koettu trauma, kuten haaksirikot tai etsintä- ja pelastusoperaatiot, joissa on ollut kuolonuhreja, voi aiheuttaa vakavaa psyykkistä ahdistusta. Tällaisissa tapauksissa on arvioitava, millaista lääketieteellistä, psykologista tai psykiatrista tukea lapsen tilan vakauttamiseksi tarvitaan, ja samalla on otettava huomioon, miten paljon aikaa lepoon ja toipumiseen tarvitaan ennen kuin lapsi voi osallistua mielekkäästi turvapaikkamenettelyihin tai muihin menettelyihin. Tässä on myös arvioitava, onko lapsella erityisiä majoitustarpeita.

Esimerkki 5 – Huoltajan kanssa olevan lapsen epäselvät perhesiteet

Viranomaisten on todennettava, onko mukana oleva aikuinen todellakin vastuussa lapsesta, ja tarkkailtava merkkejä mahdollisista riskeistä, jotka liittyvät aikuisen ja lapsen väliseen suhteeseen, erityisesti ihmiskaupaan tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvistä riskeistä.

Esimerkki 6 – Lapsi, jolla on terveysongelmia tai toimintarajoitteita

Mikäli lapsella on terveysongelmia (myös lisääntymisterveyteen liittyviä tarpeita) tai fyysisiä toimintarajoitteita, aistivammoja, kehitysvamma tai psykososiaalisia häiriöitä, on tehtävä erityinen arviointi asumistarpeista (esteettömyys, sijainti, asuinpaikan turvallisuus).

Muistettavat seikat

Ilman huoltajaa olevia lapsia ei pitäisi pääsääntöisesti ohjata rajamenettelyyn. Seulontavaiheessa tunnistetaan ja dokumentoidaan merkitykselliset seikat, kuten henkilöllisyys, iän arviointi, haavoittuvuus sekä mahdolliset kansalliseen turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen liittyvät seikat. Vaikka virallinen päätös sovellettavasta menettelystä tehdään seulonnan päätteeksi, kyseisessä vaiheessa kerätyt tiedot ovat ratkaisevia sen varmistamisessa, ettei ilman huoltajaa olevia lapsia ohjata pääsääntöisesti rajamenettelyyn ja, jos näin tapahtuu, se rajoittuu **poikkeustilanteisiin, joissa lapsi muodostaa uhan kansalliselle turvallisuudelle tai yleiselle järjestykselle** ⁽¹⁰⁹⁾. Joka tapauksessa on varmistettava, että lapsille tarjotaan asianmukaiset vastaanotto-olosuhteet ja kaikki asiaankuuluvat takeet ⁽¹¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 53 artiklan 1 kohta.

⁽¹¹⁰⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 53 artiklan 1 kohta ja 42 artiklan 3 kohdan b alakohta, paitsi jos hakijaan liittyy kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä koskevia huolenaiheita. Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä viitataan tiettyihin poikkeuksiin, kuten siihen, kun alaikäisen todetaan aiheuttavan turvallisuusuhan (ks. johdanto-osan 40 kappale ja 13 artiklan 2 kohdan b alakohta).

Esimerkkejä lapsen edun soveltamisesta seulonnan yhteydessä

Esimerkki 1 – Lapsille sopivan majoituksen tarpeen tunnistaminen

Seulonnessa virkailijat huomaavat, että 16-vuotias ilman huoltajaa oleva tyttö välttelee katsekontaktia ja pelästyy, kun aikuiset miehet lähestyvät häntä.

- **Seulontavirkailijat** ottavat lapsen edun välittömästi huomioon ja ilmoittavat asiasta lastensuojeluviranomaisille.
- Kaikista toimista tiedotetaan **edunvalvojalle tai henkilölle, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana**, ja tämä osallistuu toimiin tiiviisti.
- Seulonta asetetaan etusijalle, jotta lapsi voidaan siirtää välittömästi asianmukaiseen menettelyyn.
- Tytön käyttäytyminen **haavoittuvuustarkastuksissa** viittaa mahdolliseen altistumiseen sukupuolistuneelle väkivallalle. Tästä syystä hän saattaa tarvita pienemmän, lapsille sopivan vastaanottolaitoksen kaukana asianmukaisista terveyspalveluista sijaitsevan suuren laitoksen sijaan sekä psykologista tukea. Hänet ohjataan ajoissa erikoistuneisiin psykososiaalisiin ja terveydenhuollon tukipalveluihin.

Lapsen edun soveltaminen: varmistetaan varhainen sijoittaminen turvalliseen ja ikätasolle sopivaan ympäristöön sekä erikoistuneet tukipalvelut ennen turvapaikkamenettelyn aloittamista.

Esimerkki 2 – Päätös olla osoittamatta huoltajan kanssa olevaa lasta rajamenettelyyn

13-vuotias lapsi saapuu äitinsä kanssa, ja äiti kertoo, että lapsella on sairaus (vaikea astma ja epilepsia), joka edellyttää päivittäistä lääkitystä ja säännöllistä seurantaa.

- **Terveystarkastuksissa** käy ilmi, että lapsen mukanaan kuljettama lääke on loppumassa.
- **Seulontahenkilökunta** järjestää välittömästi lääkärin vastaanoton.
- Vaikka hakijat kuuluvat ryhmään, jota yleensä arvioidaan rajamenettelyssä, terveys- ja haavoittuvuustarkastusten perusteella todetaan, että lapsen sairautta ei voida hoitaa turvallisesti rajalaitoksessa.
- **Seulontavirkailijat** ottavat yhteyttä terveysviranomaisiin, jotka vahvistavat, ettei laitoksessa voida tarjota vaadittuja olosuhteita.
- **Vastaanottoviranomaisille** annetaan ohjeet sijoittaa lapsi lähelle terveydenhuoltolaitosta, joka pystyy tarjoamaan jatkuvaa hoitoa.

Koska lapsen etu on ensisijainen näkökohta, äitiäkään **ei osoiteta rajamenettelyyn**, ja tapaus ohjataan tavanomaiseen turvapaikkamenettelyyn.

Lapsen edun soveltaminen: varmistetaan olennaisten hoitojen keskeytymätön saatavuus ja estetään terveydentilan heikkeneminen. Lapsen terveyden turvaaminen on etusijalla menettelyjen tehokkuuteen nähden.

4. Lapsen etu turvapaikkamenettelyssä

Turvapaikkamenettelyasetus on Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän keskeinen oikeudellinen väline, jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa ja parantaa turvapaikkamenettelyä jäsenvaltioissa. Siinä vahvistetaan rekisteröintiä, hakemuksen jättämistä, puhuttelua, päätöksentekoa ja muutoksenhakua koskevat yhteiset vaatimukset, joilla varmistetaan oikeudenmukaisuus, tehokkuus ja perusoikeuksien suojeleminen.

Aseman määrittelyä koskevassa asetuksessa ⁽¹¹¹⁾ puolestaan asetetaan kansainvälisen suojelun myöntämisen yhteiset perusteet sekä kuhunkin kansainväliseen suojeluasemaan liittyvät oikeudet ja etuudet, kuten oleskeluluvat, terveydenhuollon saatavuus, koulutus ja kotouttamistoimenpiteet.

Näitä kahta asetusta ei pitäisi tarkastella erillään toisistaan. Niitä on päinvastoin sovellettava **yhteydessä toisiinsa** ja johdonmukaisesti. Lapsen kokemus turvapaikkajärjestelmässä ei koostu erillisistä menettelyvaiheista, vaan jokainen päätös ja vuorovaikutus on osa jatkuvaa prosessia. Siksi **kokonaisvaltaisen ja lapsikeskeisen toimintamallin** ⁽¹¹²⁾, jossa otetaan huomioon lapsen yksilölliset olosuhteet, haavoittuvuus ja etu, tulisi ohjata kaikkia molempien asetusten nojalla toteutettavia toimia, myös aseman tunnustamisen jälkeen ⁽¹¹³⁾.

Turvapaikkamenettelyasetuksessa otetaan käyttöön **lapsia koskevia erityisiä suoja-toimia**, jotka on räätälöity heidän haavoittuvuuksiensa mukaan. Niitä ovat muun muassa

- lapsille sopivan tiedon tarjoaminen tulkin avustuksella tarpeen mukaan
- pakolliset haavoittuvuusarvioinnit, lapsen huomioon ottavat puhuttelutekniikat
- lapsia koskevien hakemusten ensisijainen käsittely vaarantamatta menettelytakeita
- pätevien edunvalvojien nimeäminen ilman huoltajaa oleville lapsille.

⁽¹¹¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1347, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiselle kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle ja myönnetyn suojelun sisällölle, neuvoston direktiivin 2003/109/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU kumoamisesta (EUVL L, 2024/1347, 22.5.2024), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1347/oj>.

⁽¹¹²⁾ Lapsikeskeisellä toimintamallilla taataan, että lapsen etu, hänen oikeutensa tulla kuulluksi sekä hänen turvallisuutensa ja kehityksensä otetaan järjestelmällisesti huomioon kaikissa häntä koskevissa päätöksissä ja menettelyissä lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti. Turvapaikkamenettelyssä tähän sisältyy menettelyjen mukauttaminen lapsen ikään ja kehitystasoon, lapsen kuulemisoikeuden varmistaminen lapselle sopivalla tavalla, ajantasaisen tiedon ja tuen tarjoaminen sekä menettelytakeiden, myös edustuksen, takaaminen koko menettelyn ajan.

⁽¹¹³⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 22 artiklan 1 kohdan 2 alakohta ja aseman määrittelyä koskevan asetuksen johdanto-osan 15 kappale.

4.1. Lapsen edun soveltaminen turvapaikkamenettelyssä

Turvapaikkamenettely alkaa, kun lapsi ilmoittaa aikomuksestaan hakea turvapaikkaa. Tämä voi tapahtua saapumisen yhteydessä, seulonnessa tai oleskelun aikana. Kaikissa tilanteissa, joissa on mukana lapsia, takeita ja suojatoimia ⁽¹¹⁴⁾ on sovellettava asianmukaisesti ⁽¹¹⁵⁾.

4.1.1. Hakemuksen tekeminen

Viranomaisten on olennaisen tärkeää tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa **kaikki merkit siitä, että lapsi saattaa tarvita kansainvälistä suojelua**, vaikka lapsi ei nimenomaisesti ilmaisisikaan aikomustaan hakea turvapaikkaa. Tämä koskee erityisesti ilman huoltajaa olevia lapsia ja haavoittuvassa asemassa olevia lapsia, jotka eivät välttämättä ole tietoisia oikeuksistaan tai turvapaikkamenettelystä. Viranomaisten on ensimmäisestä kohtaamisesta alkaen huolehdittava siitä, että kaikkia asiaankuuluvia lapset huomioon ottavia suojatoimia ja menettelytakeita sovelletaan lapsen edun mukaisesti (ks. [kaavio 1](#)).

Ensimmäisissä kohtaamisissa, etenkin rajalla, lapsen suojelun tarve saattaa tulla esiin vain epäsuorasti. Rajavartijoiden ja muiden hakijan kanssa ensimmäiseksi tekemisissä olevien viranomaisten tulisi siksi **pysytellä tarkkaavaisina** ja kiinnittää huomiota merkkeihin, kuten pelkoon tai ahdistukseen mahdollisen paluun vuoksi, viittauksiin aiemmin koettuun haittaan tai vaaraan, virallisten menettelyjen välttelyyn, toistuviin kysymyksiin turvallisuudesta tai pyyntöihin saada tietoa alueella pysymisestä. Kaikki tällaiset merkit tulisi ottaa huomioon, ja tarvittaessa hakija olisi ohjattava turvapaikkamenettelyyn, sillä oikeus kansainväliseen suojeluun on voimassa jo ensimmäisestä kohtaamisesta lähtien.

Hakijan kanssa ensimmäiseksi tekemisissä olevien viranomaisten olisi tässä yhteydessä aina pidettävä mielessä seuraavat seikat.

- Lapset eivät välttämättä pidä itseään lapsena tai turvapaikkaa hakevana henkilönä myös siksi, että he eivät ajattele itseään toimijana tai eivät tunne kansainvälisen suojelun hakemiseen liittyviä suojatoimia. Viranomaisten on siksi tunnistettava suojelutarpeet ennakoivasti ja annettava käytettävissä olevista vaihtoehdoista mielekästä ja ikätasolle sopivaa tietoa.
- Pelko, trauma, kokemukset kaltoinkohtelusta, ihmiskaupasta tai hyväksikäytöstä sekä väärä tieto voivat vaikuttaa lapsen käytökseen ja halukkuuteen antaa tietoa.
- Pian saapumisensa jälkeen katoavat lapset altistuvat usein vakaville riskeille, minkä vuoksi tarvitaan ripeitä jatkotoimia ja yhteistyötä asianomaisten viranomaisten kanssa.

Kun lapsi ilmaisee aikomuksensa hakea turvapaikkaa, hänen on päästävä menettelyyn välittömästi, ja menettelyn on oltava tuettu ja lapsen tarpeisiin sovitettu. Ilman huoltajaa olevia lapsia on autettava viipymättä siten, että heille nimetään ajoissa henkilö, joka soveltuu

⁽¹¹⁴⁾ Seulonta-asetuksen 13 artikla.

⁽¹¹⁵⁾ Lisätietoja seulonnessa, seulonnamenettelystä ja seulonnan aikaisista suojatoimista on luvussa [3 Lapsen etu seulonnan yhteydessä](#).

tilapäisesti toimimaan lapsen edustajana ja edustamaan lasta sekä toimimaan tämän puolesta, kunnes lapselle nimetään edunvalvoja. Edunvalvoja on nimettävä 15 päivän kuluessa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättämisestä tai 25 päivän kuluessa, jos yksin saapuneiden lasten hakemusten määrä on suhteettoman suuri. Kaikki haavoittuvuudet, jotka vaikuttavat lapsen kykyyn osallistua menettelyyn, on tunnistettava viipymättä. Viranomaisten tulisi seurata tilannetta ja varmistaa, että lapsen tarpeet ja haavoittuvuudet otetaan huomioon, jotta hänelle voidaan tarjota asianmukaiset erityiset menettelylliset takeet rekisteröinnin aikana ja turvapaikkamenettelyn myöhemmissä vaiheissa ⁽¹¹⁶⁾.

Lapsen edunvalvojan tulisi varmistaa, että lapsella on mahdollisuus saada oikeudellista neuvontaa.

Turvapaikkahakemuksen tekeminen käynnistää **useiden oikeuksien ja velvollisuuksien** soveltamisen, muun muassa seuraavien:

- **oikeus jäädä** jäsenvaltion alueelle
- **oikeus saada tietoa** lapsen ymmärtämällä kielellä (tarvittaessa tulkin avustuksella) siitä, miten kansainvälistä suojelua koskeva hakemus jätetään, sekä lapsen oikeuksista ja velvollisuuksista turvapaikkamenettelyn aikana (tiedotusmateriaalista on lisätietoa edellä laatikossa [Let's Speak Asylum](#))
- jäsenvaltioiden velvollisuus tunnistaa/arvioida 30 päivän kuluessa, tarvitseeko lapsi **erityisiä menettelyllisiä takeita tai onko hänellä muita erityisiä vastaanottotarpeita**
- vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä säädetty jäsenvaltioiden velvollisuus tarjota aineellisia vastaanotto-olosuhteita, myös koulutukseen pääsyä.

Kaikkien lapsen kanssa tai hänen läheisyydessään toteutettavien toimien **on oltava lapsen edun mukaisia**.

4.1.2. Turvapaikkahakemuksen rekisteröinti ja jättäminen

Joissakin maissa hakemuksen rekisteröinti ja jättäminen tehdään eri aikaan, vaikka jäsenvaltioilla onkin mahdollisuus huolehtia hakemuksen rekisteröinnistä ja jättämisestä samanaikaisesti.

Kunkin jäsenvaltion käytännöistä riippumatta **rekisteröinti** on vaihe, jossa viranomaiset kirjaavat virallisesti lapsen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen ja alkavat huolehtia lapsen pidemmän aikavälin tarpeista. Se on siis **kriittinen ensimmäinen vaihe**, jossa varmistetaan, että lapsen etu otetaan huomioon ja turvataan.

Hakijana olevan lapsen **perushenkilötiedot** ja **biometriset perustiedot** olisi kerättävä ennen rekisteröintiä, seulontavaiheessa. Jos näin ei kuitenkaan ole tehty, viranomaisten on kerättävä kyseiset tiedot rekisteröinnin aikana ⁽¹¹⁷⁾.

⁽¹¹⁶⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 4 artiklan 4 kohta ja 20 artikla.

⁽¹¹⁷⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 27 artiklan mukaisesti.

Tämän menettelyvaiheen aikana lapsia pyydetään antamaan erilaisia tietoja, kuten mahdolliset asiaankuuluvat asiakirjat (esim. syntymätodistus, koulutodistukset) ⁽¹¹⁸⁾, tiedot siitä, miksi he lähtivät kotimaastaan, perheenjäsentensä olinpaikasta sekä muuttomatkastaan.

Lapsella on tässä vaiheessa ja/tai koko menettelyn ajan tiettyjä oikeuksia, esimerkiksi

- oikeus saada tukea joko edunvalvojalta tai vanhemmiltaan tai perheenjäseneltä
- oikeus perheen yhtenäisyyteen ⁽¹¹⁹⁾, mikä voi käynnistää perheenjäsenten jäljittämisen tässä vaiheessa
- oikeus saada apua tulkilta, joka on hänen valitsemaansa sukupuolta, jos se on mahdollista ⁽¹²⁰⁾.

Lisäksi hakijoilla (myös lapsilla) on oltava mahdollisuus pitää yhteyttä YK:n pakolaisvaltuutettuun tai muihin järjestöihin, jotka tarjoavat oikeudellista neuvontaa ⁽¹²¹⁾. Lapsilla olisi oltava myös mahdollisuus saada oikeudellista apua, jotta he pystyvät esittämään hakemuksensa tehokkaasti ⁽¹²²⁾.

Tietojen keräämisessä hakemuksen rekisteröinnin ja jättämisen yhteydessä on kunnioitettava lapsen yksityisyyttä ja ihmisarvoa. Tietoja olisi säilytettävä turvallisesti, ja niitä pitäisi jakaa vain asiaankuuluville tahoille EU:n tietosuojalainsäädännön mukaisesti.

Hakemuksen rekisteröintivaiheessa toimivaltaisten viranomaisten on tunnistettava ja kirjattava kaikki alustavat viitteet siitä, että hakija voi tarvita erityisiä menettelyllisiä takeita ⁽¹²³⁾. Tämän alustavan tunnistamisen tulisi perustua näkyviin merkkeihin, hakijan lausuntoihin tai käyttäytymiseen tai muihin asiaankuuluviin asiakirjoihin sekä alaikäisten osalta myös vanhempien, vastuussa olevien aikuisten tai edunvalvojien lausuntoihin. Tällaiset merkit on sisällytettävä hakijan asiakirja-aineistoon ja asetettava määrittävän viranomaisen saataville. **Arviointia** voidaan jatkaa hakemuksen jättämisen jälkeen, ja se on saatettava päätökseen **mahdollisimman pian ja 30 päivän kuluessa**. Arvioinnin tarkoituksena on tunnistaa välittömät tarpeet, kuten terveydenhoidon tai psykososiaalisen tuen tarve, tai hyväksikäytön riskit. Jos on viitteitä ihmiskaupasta, hyväksikäytöstä tai laiminlyönnistä, viranomaisten on välittömästi ohjattava lapsi asianmukaisten suojelujärjestelmien piiriin. Arviointia on myös tarkistettava, jos hakijan olosuhteissa tapahtuu muutoksia tai jos erityisten menettelyllisten takeiden tarve tulee ilmeiseksi arvioinnin jälkeen ⁽¹²⁴⁾.

Kun **turvapaikkahakemus jätetään**, lapsia on tuettava kokonaisvaltaisesti, jotta voidaan varmistaa heidän **merkityksellinen osallistumisensa**. Hakemuksen jättäminen päättää turvapaikkamenettelyyn pääsyä koskevan vaiheen. Tässä vaiheessa lapsilta ei pitäisi odottaa kattavaa tai yksityiskohtaista selvitystä turvapaikkahakemuksestaan, eikä heitä pitäisi rangaista siitä, että he eivät pysty esittämään sitä. Lapset eivät etenäkään saata olla vielä valmiita

⁽¹¹⁸⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 27 artikla ja 28 artiklan 6 kohta.

⁽¹¹⁹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 4 kohdan a alakohta.

⁽¹²⁰⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 13 artiklan 7 kohta.

⁽¹²¹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 8 artiklan 4 kohta.

⁽¹²²⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 15, 16, 17 ja 18 artikla.

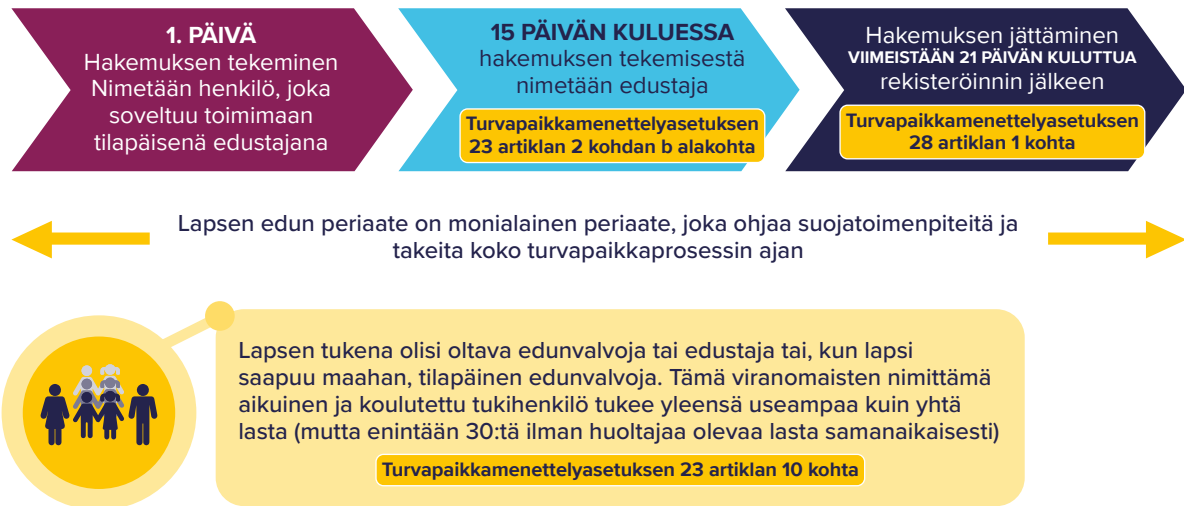
⁽¹²³⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 20 artiklan 2 kohta.

⁽¹²⁴⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 20 artiklan 3 kohta.

kertomaan arkaluontoisista tai traumaattisista kokemuksista. Tietojen kerääminen hakemuksen jättämisvaiheessa olisi sen vuoksi rajoitettava siihen, mikä on tarpeen hakemuksen virallistamiseksi, edellyttäen, että lisätietoja voidaan antaa myöhemmin menettelyssä.

Kaavio 4. Tärkeitä määräaikoja tavanomaisessa turvapaikkamenettelyssä oleville lapsille

Lähde: EUAA

Hakemuksen tutkiminen on turvapaikkamenettelyn seuraava vaihe. **Menettelyn kesto on yksilöitävä** joko asettamalla lapsen hakemus etusijalle ⁽¹²⁵⁾ tai pidentämällä lepo- ja toipumisaikaa ennen puhuttelupäivän asettamista, jos se on lapsen edun mukaista. Lapsen henkilökohtaisten olosuhteiden tulisi olla ratkaiseva tekijä päätettäessä, miten asiassa edetään.

Lapsen edun varmistamiseen liittyvät tehtävät ja vastuut

Hakemuskäsittelijän vastuulla on

- huolehtia siitä, että hänellä on **tarvittavat tiedot** lasten oikeuksista ja erityistarpeista sekä kyky toimia lapsisensitiivisesti ja tilanteeseen sopivalla tavalla ⁽¹²⁶⁾.
- varmistaa menettelylliset takeet (esim. oikeus jäädä maahan, edunvalvojan nimeäminen, oikeudellisen neuvonnan saatavuus, oikeudellinen edustus, vastaanotto).
- varmistaa, että lapselle annetaan oikeudelliset ja menettelylliset tiedot, jotta hän pystyy ymmärtämään turvapaikkamenettelyä
- harkita tarvittaessa perheenjäsenten jäljittämistä ja perheenyhdistämistä turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisesti
- määrittää tarvittaessa erityiset menettelylliset takeet

⁽¹²⁵⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 34 artiklan 5 kohdan b alakohta.

⁽¹²⁶⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 22 artiklan 3 kohta.

- varmistaa, että edunvalvoja on säännöllisesti yhteydessä lapseen ja antaa tälle tukea ja apua, tarvittaessa myös henkilökohtaisessa puhuttelussa.

Edunvalvojan vastuulla on

- varmistaa, että lapsella on pääsy asianmukaisiin vastaanotto-olosuhteisiin, kuten koulutukseen, terveydenhuoltoon ja tukipalveluihin.
- antaa tukea puhutteluun valmistautumisessa ja sen aikana selventämällä kysymyksiä ja varmistamalla, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi ja ymmärretyksi
- avustaa perheenjäsenten jäljittämässä, kun se on lapsen edun ja turvallisuuden mukaista
- edustaa tai avustaa lasta tapauksissa, joissa tämän pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa tarkistetaan tai se peruutetaan, ja varmistaa jatkuvuus aiempien ja tulevien menettelyjen välillä sekä toimia lapsen vakaana yhteyshenkilönä
- oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden varmistamiseksi **tukea ikätasoon sopivien selitysten antamista** turvapaikkamenettelystä, myös puhuttelun tarkoituksesta ja siitä, mitä on odotettavissa
- **tukea lasta, jotta tämä pääsee käyttämään oikeudellista neuvontaa, maksutonta oikeusapua ja oikeudellista edustusta sekä menettelyohjeistusta**, ja varmistaa näin vielä paremmin lapsen edun suojeleu.

Lasten puhuttelun tekemiseen on käytännön vinkkejä kohdassa [Liite I – Lapsen henkilökohtainen turvapaikkapuhuttelu](#).

Esimerkkejä lapsen edun soveltamisesta hakemuksen rekisteröinnissä ja jättämisessä

Esimerkki 1 – Tietosuoja ja ihmisarvo rekisteröinnin aikana

Ilman huoltajaa oleva 16-vuotias poika jättää turvapaikkahakemuksen. Viranomaiset huomaavat rekisteröinnin aikana, että lapsella on useita samanlaisia arpia kyynärvarsissa ja säärissä, ja hän vaikuttaa epäroivältä, kun häneltä kysytään yleisiä kysymyksiä hänen matkastaan ja nykyisistä asumisolosuhteistaan.

- **Edunvalvoja** puuttuu asiaan ja selittää, että lapsi ei ole tässä vaiheessa valmis puhumaan traumaattisista kokemuksistaan.
- **Rekisteröintiviranomaiset** rajoittavat kysymyksiä sen varmistamiseksi, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, ja keräävät vain hakemuksen virallistamiseen ehdottoman välttämättömät tiedot.
- **Lapselle** vakuutetaan, että yksityiskohtaiset selitykset voidaan antaa myöhemmin henkilökohtaisessa puhuttelussa.
- **Vastaanottoviranomaiselle / tapauksen hallinnasta vastaavalle henkilölle** kerrotaan tilanteesta ja ilmoitetaan, että hakemuksen jättämisen jälkeen saatetaan tarvita psykososiaalista tukea.

- Asiakirja-aineistoon lisätään huomautus, jotta myöhemmissä toimitaan varmasti traumatietoisesti.
- **Lapselle** kerrotaan, miksi asiakirjoja, sormenjälkiä ja henkilötietoja kerätään ja miten niitä käytetään.
- Henkilötiedot tallennetaan suojatusti ja luovutetaan ainoastaan asiaankuuluville viranomaisille. Viranomaiset tarkkailevat edelleen mahdollisia risteäviä haavoittuvuuksia, sukupuoleen perustuvia haittoja sekä seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua ja sukupuoliominaisuuksia (SOGIESC) ja varmistavat, että kysymysten esittäminen ja tietojen kerääminen tehdään erityisen hienotunteisesti ja luottamuksellisesti.
- **Edunvalvoja** varmistaa, että lapsi ymmärtää oikeutensa yksityisyyteen ja ihmisarvoon sekä tietosuojasääntöjen mukaiset oikeutensa.

Lapsen edun soveltaminen: lapsen ihmisarvoa ja yksityisyyttä kunnioitetaan ja samalla varmistetaan laillinen ja oikeasuhteinen tiedonkeruu.

Esimerkki 2 – Lepo- ja toipumisaika ennen henkilökohtaista puhuttelua

Ilman huoltajaa saapunut 17-vuotias poika jättää turvapaikkahakemuksensa pian saapumisensa jälkeen, mutta hänessä on merkkejä äärimmäisestä väsymyksestä pitkän ja vaarallisen matkan jälkeen.

- Hakemusta jättäessään **lapsi ja edunvalvoja** ilmoittavat viranomaisille, että lapsi ei ole nukkunut kunnolla moneen päivään.
- **Vastaanottoviranomaiselle / tapauksen hallinnasta vastaavalle henkilölle** ilmoitetaan asiasta, ja ne asettavat tapaamisen lapsen kanssa etusijalle tämän tarpeiden arvioimiseksi sekä sopivan tuen ja seurannan määrittämiseksi.
- Hakemuksen jättäminen **saatetaan päätökseen**, jotta oikeudet ja vastaanotto-olosuhteet voidaan varmistaa.
- **Hakemuskäsittelijälle** ilmoitetaan asiasta, ja hän päättää haavoittuvuuden arvioijan havaintojen perusteella, että henkilökohtaisen puhuttelun ajankohdan välitön määrääminen vaikuttaisi kielteisesti lapsen kykyyn osallistua. Ennen puhuttelupäivän määräämistä annetaan **lepo- ja toipumisaikaa**.
- **Lapselle tiedotetaan** ikätasolle sopivalla tavalla tulevista vaiheista ja odotetusta aikataulusta.

Lapsen edun soveltaminen: varmistetaan, että lapsi pystyy tosiasiallisesti osallistumaan turvapaikkamenettelyyn ja että hakemuksen käsittely on oikeudenmukaista ja lapsisensitiivistä.

Esimerkki 3 – Suojatoimet, jos hakemuksen jättämisen jälkeen ilmenee riski katoamisesta

Ilman huoltajaa oleva 15-vuotias oleva poika jättää turvapaikkahakemuksen mutta kertoo, että tuttavat kehottavat häntä lähtemään vastaanottoyksiköstä.

- **Hakemusviranomaiset** kirjaavat ylös lapsen katoamisriskin.

- **Lastensuojeluviranomaisille, vastaanottoviranomaisille, tapauksen hallinnasta vastaavalle henkilölle ja edunvalvojalle** ilmoitetaan välittömästi.
- **Vastaanottojärjestelyjä** mukautetaan siten, että valvontaa ja tukea voidaan tiivistää.
- Lapselle kerrotaan **laitoksesta/järjestelmästä poistumisen riskeistä ja seurauksista** sekä käytettävissä olevista suojakeinoista.
- Lapsen tilanteen tarkkailemiseksi otetaan käyttöön **seurantatoimenpiteitä**.

Lapsen edun soveltaminen: estetään lapsen katoaminen ja suojellaan häntä mahdolliselta hyväksikäytöltä tai haitalta hakemuksen jättämisen jälkeen.

Aiheeseen liittyvät EUAA:n julkaisut

- *Practical guide on the registration and lodging of applications for international protection (Käytännön opas kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten rekisteröinnistä ja jättämisestä)*, joulukuu 2025, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-registration-lodging>.
- *Practical Guide on the Asylum Border Procedure (Käytännön opas turvapaikkamenettelystä rajalla)*, maaliskuu 2026, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-asylum-border-procedure>.
- *Käytännön opas iän arvioinnista*, marraskuu 2025, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.
- *Säilöönnotolle vaihtoehtoisia turvaamistoimia koskevat ohjeet*, joulukuu 2024, <https://www.euaa.europa.eu/publications/guidelines-alternatives-detention>.
- *Practical Guide on the Accelerated Examination Procedure (Käytännön opas nopeutetusta tutkintamenettelystä)*, 2026, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-accelerated-examination-procedure>.
- EUAA ja Frontex, *Toolkit on Access to the asylum procedure*, maaliskuu 2026, <https://www.euaa.europa.eu/practical-tools-first-contact-officials-access-asylum-procedure>.

Asiaan liittyvät EUAA:n työkalut

- [IPSN-työkalu](#): interaktiivinen verkkoratkaisu, jonka avulla käyttäjä voi tunnistaa mahdolliset erityistarpeet turvapaikkamenettelyn ja vastaanoton yhteydessä.
- [SNVA-työkalu](#): erityistarpeiden ja haavoittuvuuden arviointityökalu, joka tukee jäsenvaltioiden viranomaisia haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden erityistarpeiden arvioinnissa.

Lisälukemista edunvalvonnasta

- Euroopan edunvalvontaverkosto, *Standards for Guardianship Translated*, 2021, <https://www.egnetwork.eu/news-item/egn-standards-for-guardianship-translated/>.

- Perusoikeusvirasto, *Guardianship systems for children deprived of parental care in the European Union – Summary*, 2018, <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/guardianship-systems-children-deprived-parental-care-european-union-summary>.
- Perusoikeusvirasto, *Guardianship for children deprived of parental care*, 2014, <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care>.
- Perusoikeusvirasto, *Guardianship for unaccompanied children - A manual for trainers of guardians*, 2023, <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/guardianship-unaccompanied-children-trainers-manual>.

4.1.3. Henkilökohtainen puhuttelu ja hakemuksen tutkinta

Kun kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättäminen on saatu päätökseen, viranomaiset alkavat tutkia hakemusta. Tämän vaiheen tavoitteena on selvittää, täyttääkö hakija kansainvälisen suojelun myöntämisen edellytykset riippumatta siitä, onko kyseessä pakolaisasema tai toissijainen suojelu. Turvapaikkamenettelyasetuksen mukaan tutkinta on saatava päätökseen mahdollisimman pian, yleisesti kuuden kuukauden kuluttua päivästä, jolloin hakemus jätetään tai hakija siirretään vastuussa olevaan jäsenvaltioon ⁽¹²⁷⁾. Tutkintaprosessin keskeisiä vaiheita ovat henkilökohtaiset puhuttelut, päätöksenteko ja päätöksestä ilmoittaminen.

Lasten osalta tässä vaiheessa on arvioitava perusteellisesti heidän henkilökohtaisia olosuhteitaan. Tämä on tehtävä lapsisensitiivisesti ja ikätasolle sopivalla tavalla, jotta voidaan kerätä yksityiskohtaista tietoa **lapsen suojelutarpeista**.

Henkilökohtaisiin puhutteluihin on järjestettävä **tulkki**, jotta hakijan ja puhuttelijan välinen keskustelu on selkeää ja tarkkaa.

Jäsenvaltioiden tulisi asettaa etusijalle **tulkit ja/tai kulttuuriset välittäjät, jotka ovat saaneet erityiskoulutusta**, muun muassa koulutusta lasten kanssa työskentelystä sekä kansainvälisen suojelun menettelyistä, käsitteistä ja terminologiasta ⁽¹²⁸⁾. Keskustelun olisi tapahduttava lapsen ensisijaisesti valitsemalla kielellä, ja lapsen mielekäs osallistuminen on varmistettava edunvalvojan tuella ⁽¹²⁹⁾.

Lapsella on oikeus **ilmaista näkemyksensä ja mielipiteensä** joko henkilökohtaisesti tai edunvalvojansa välityksellä. Kaikki puhuttelut tulisi aina tehdä turvallisessa, luottamuksellisessa, mukavassa ja lapsiystävällisessä ympäristössä, joka auttaa rakentamaan luottamusta lapsen kanssa. Lapsen ilmaisemat näkemykset on otettava asianmukaisesti huomioon, ja niille on annettava asianmukainen painoarvo lapsen iän, kehitystason ja henkilökohtaisten olosuhteiden mukaisesti.

⁽¹²⁷⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 35 artiklan 4 kohta.

⁽¹²⁸⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 13 artiklan 5 kohta, jossa viitataan EUAA:n perustamisasetuksen, asetuksen (EU) 2021/2303, <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2303/oj> 8 artiklan 4 kohdan m alakohtaan.

⁽¹²⁹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 13 artiklan 5 kohta.

Lapselle tulisi antaa mahdollisuus **henkilökohtaiseen puhutteluun**, ellei se ole lapsen edun vastaista. Tällöin määrittävän viranomaisen on perusteltava päätöksensä ⁽¹³⁰⁾. Kun lasta puhutellaan, paikalla tulisi olla lapsesta vastuussa oleva aikuinen tai edunvalvoja sekä tarvittaessa lapsen oikeudellinen neuvonantaja.

Huoltajan kanssa olevien lasten osalta henkilökohtainen puhuttelu olisi suoritettava ilman vastuussa olevan aikuisen läsnäoloa vain, jos sen katsotaan olevan lapsen edun mukaista perusteltujen syiden perusteella. Tällaisissa tapauksissa määrittävän viranomaisen on varmistettava, että lasta avustaa henkilö, jolla on tarvittavat taidot ja asiantuntemus ⁽¹³¹⁾.

Turvapaikkapuhuttelu on **kriittinen vaihe** lapsen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen arvioinnissa. Turvapaikkapuhutteluun sovellettavia **menettelyllisiä takeita** ⁽¹³²⁾ ovat muun muassa lapselle sopivasta ja kannustavasta puhutteluympäristöstä huolehtiminen sekä sen varmistaminen, että lapset voivat ilmaista itseään vapaasti ja kommunikoida kielellä, jonka käyttäminen on heille vaivatonta ja jolla heitä ymmärretään kunnolla. Turvapaikkapuhutteluun sovellettavien menettelyllisten takeiden osana tulisikin soveltaa lapsille sopivia puhuttelumenetelmiä. Ennen puhuttelun virallista aloittamista puhuttelijoiden pitäisi luoda miellyttävä ja kannustava ilmapiiri esimerkiksi esittämällä yksinkertaisia aloituskysymyksiä vaikkapa siitä, tarvitseeko lapsi vettä, miltä hänestä tuntuu tai onko lapsella kysymyksiä ennen puhuttelun aloittamista. Tämä auttaa luomaan luottamusta ja perussuhteen.

Koska pienemmillä lapsilla ei ehkä ole sanastoa tai kognitiivista kykyä ilmaista pelkoja ja kokemuksia samalla tavalla kuin aikuisilla, puhutteluissa tulisi käyttää selkeää, yksinkertaistettua ja lapselle sopivaa kieltä. Lapsen kehitystaso vaikuttaa siihen, miten hän käsittelee tietoja ja ilmaisee ajatuksensa. Puhuttelijoiden on siksi mukautettava kysymyksiään, jotta lapsi varmasti ymmärtää puhuttelun tarkoituksen ja tuntee, että hän pystyy vastaamaan vaivattomasti.

Mahdollisuuksien mukaan olisi käytettävä **avoimia kysymyksiä**, joiden avulla lapsi voi kertoa kokemuksistaan omin sanoin. Selvennyksiä olisi pyydettävä vain tarvittaessa.

Puhuttelussa olisi kiinnitettävä huomiota kaikkiin haavoittuvuuksiin, jotka saattavat haitata lapsen kykyä kertoa siitä, mitä hänelle on tapahtunut tai mitä hän pelkää tapahtuvan, ja pidettävä lapsen etu mielessä. Lapselle saattaa myös olla erityisen hankalaa kertoa arkaluonteisia asioita, vaikka häntä olisi valmisteltu puhutteluun ja hänelle olisi selvitetty hänen oikeutensa. Siksi viranomaisten tulisi tarkkailla mahdollisia merkkejä turvapaikan perusteista ja kiinnittää niihin erityistä huomiota puhuttelussa. Lapselle on annettava **mahdollisuus vahvistaa** turvapaikkamenettelyn aikana kerätyt tiedot, ja tämä on dokumentoitava lapsen asiakirja-aineistoon ⁽¹³³⁾.

⁽¹³⁰⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 22 artiklan 3 kohta.

⁽¹³¹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 22 artiklan 4 kohta.

⁽¹³²⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 22 ja 23 artikla.

⁽¹³³⁾ Jos lapsi kieltäytyy, siitä tehdään merkintä asiakirja-aineistoon, turvapaikkamenettelyasetuksen 8 artiklan 2 kohta.

Päätöksenteon on perustuttava kaikkien saatavilla olevien merkityksellisten todisteiden arviointiin, ja **lapsen edun periaatteen on ohjattava sitä**. Päätökset tulisi ilmoittaa selkeästi ja tavalla, jonka lapsi pystyy ymmärtämään.

Päätöksestä on ilmoitettava hakijalle kirjallisesti mahdollisimman pian kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Koska ilmoitusta ei välttämättä aina tehdä edunvalvojan tai laillisen edustajan läsnä ollessa, edunvalvoille ja laillisille edustajille tulisi ilmoittaa asiasta viipymättä, jotta he voivat selittää päätöksen sisällön ja seuraukset lapselle ikätasolle sopivalla ja lapsiystävällisellä tavalla sekä antaa tarvittavaa tukea. **Päätöksen perustelut** on myös selitettävä kirjallisesti siten, että lapsi pystyy ymmärtämään, miten ja miksi päätös tehtiin.

Käsiteltäväksi ottamista koskevien menettelyjen ensimmäisen turvapaikkamaan, turvallisen kolmannen maan ja sisäisen suojelun vaihtoehdon lapsisensitiivinen soveltaminen

Turvapaikkamenettelyasetuksen mukaan 'ensimmäisen turvapaikkamaan' ja 'turvallisen kolmannen maan' käsitteet antavat jäsenvaltioille mahdollisuuden tutkia kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen **käsiteltäväksi ottamisen** ja mahdollisesti ohjata hakijan EU:n ulkopuoliseen maahan, jos tietyt oikeudelliset edellytykset täyttyvät.

Ensimmäisen turvapaikkamaan käsitettä sovelletaan, kun turvapaikanhakijalle on jo myönnetty suojelua toisessa maassa tai hän muutoin saa siellä riittävän suojelun ja hänet voidaan ottaa takaisin niin, että häntä ei vainota, käännytetä eikä hänelle koidu vakavaa haittaa ⁽¹³⁴⁾.

Turvallisen kolmannen maan käsitettä ⁽¹³⁵⁾ sovelletaan, kun turvapaikanhakija voi turvallisesti jäädä tai palata EU:n ulkopuoliseen maahan, joka takaa kansainvälisten pakolaisten suojelua koskevien normien noudattamisen, myös oikeuden oikeudenmukaisesti turvapaikkamenettelyihin ja tehokkaaseen suojeluun.

Näitä käsitteitä voidaan soveltaa ilman huoltajaa olevien lasten osalta vain, jos ne ovat lasten edun mukaisia ja vastaanottava maa antaa takeet tehokkaasta suojelusta ja hoidosta. Tämä tarkoittaa turvallisuuden varmistamista, lupaa jäädä alueelle, toimeentulokeinojen saatavuutta riittävän elintason ylläpitämiseksi, terveydenhuollon ja koulutuksen saatavuutta sekä tehokasta suojelua, kunnes löydetään kestävä ratkaisu ⁽¹³⁶⁾. Jos tällainen päätös tehdään, viranomaisten on tehtävä perusteellinen lapsen edun arviointi ennen siirron toteuttamista ja todettava, ettei siirto todellakaan vaikuta kielteisesti lapsen hyvinvointiin, sekä varmistettava lapsen etu. Lapsen edun täytyy aina ohjata päätöstä.

Sisäisen suojelun vaihtoehdon sovellettavuus

Sisäisen suojelun vaihtoehdon ⁽¹³⁷⁾ sovellettavuutta arvioitaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota **lapsen etuun**, erityisesti tapauksissa, joihin liittyy ilman huoltajaa olevia lapsia. Turvapaikkamenettelyasetuksen mukaisesti tämä tarkoittaa sisäisen suojelun vaihtoehdon

⁽¹³⁴⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 58 artikla.

⁽¹³⁵⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 59 artikla.

⁽¹³⁶⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 58 artiklan 3 kohta ja 59 artiklan 6 kohta.

⁽¹³⁷⁾ Aseman määrittelyä koskevan asetuksen 8 artikla.

säännöllisen arvioinnin lisäksi kattavaa lisäarviointia siitä, onko ehdotetulla sisäisen siirron alueella käytettävissä kestäviä ja asianmukaisia huolenpito- ja huoltajuusjärjestelyjä. Turvallisuuden ja oikeudellisen hyväksyttävyyden lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon lapsen ikä, kehitystaso ja hyvinvointi, välttämättömien palvelujen, kuten terveydenhuollon ja koulutuksen, saatavuus sekä lapsen kehityksen kannalta riittävä elintaso.

Lapsen etu on otettava ensisijaisesti huomioon määritettäessä, onko alkuperämaassa oleva sisäisen suojelun vaihtoehto lapselle toteuttamiskelpoinen ja laillinen vaihtoehto.

Lapsisensitiivinen ilmoittaminen päätöksistä ja mahdollisuus muutoksenhakuun

Kun **lapselle ilmoitetaan päätöksestä**, on tärkeää

- varmistaa, että läsnä on **edunvalvoja** tai luotettava aikuinen
- tarjota mahdollisuus maksuttomaan oikeusapuun ja oikeudelliseen edustukseen tehokkaiden oikeussuojakeinojen varmistamiseksi
- tarjota pääsyä **psykososiaaliseen tukeen** ⁽¹³⁸⁾ sekä **oikeudelliseen neuvontaan**, jotta voidaan selittää päätöksen sisältö, sen seuraukset ja käytettävissä olevat seuraavat vaiheet (kuten muutoksenhakumahdollisuus, mutta myös tiedot paluusta ja siitä, miten molemmissa vaiheissa voidaan tarjota tukea)
- antaa **yksilöllistä lapsiystävällistä ja ikätasolle sopivaa tukea**, jossa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen henkiseen hyvinvointiin ja muuttuviin tarpeisiin koko muutoksenhakuprosessin ajan.

Muutoksenhakuprosessissa tulisi ottaa ensisijaisesti huomioon lapsen etu ja varmistaa, että maksutonta oikeudellista neuvontaa ja oikeusapua on oikea-aikaisesti saatavilla ja että lapset voivat esittää uusia todisteita tapauksensa tueksi ⁽¹³⁹⁾.

Esimerkkejä lapsen edun soveltamisesta turvapaikkapuhuttelussa

Esimerkki 1 – Traumaan liittyvät epäjohtonmukaisuudet

Ilman huoltajaa oleva 17-vuotias poika esittää puhuttelussa kuvauksen, joka eroaa joiltakin osin aikaisemmin kirjatuista tiedoista.

- **Hakemuskäsittelijä** toteaa, että epäjohtonmukaisuudet liittyvät päivämääriin ja traumaattisten tapahtumien järjestykseen.
- **Lapselta** ei kysellä asiasta syyttävästi.
- **Edunvalvoja** selittää, että lapsella on ollut pitkittynyttä stressiä ja trauma.

⁽¹³⁸⁾ Psykososiaalista tukea suositellaan myös silloin, kun kansainvälinen suojelu on myönnetty. Laillisen aseman aiheuttamat tunteet voivat olla ylivoimaisia myös silloin, kun päätös on myönteinen. Lapsi saattaa tajuta, että hän saa suojelua nyt mutta ei ehkä pysty palaamaan kotimaahansa toistaiseksi.

⁽¹³⁹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 17 artikla.

- **Määrittävä viranomainen** ottaa uskottavuuden arvioinnissa huomioon lapsen iän, kehitystason ja traumaan liittyvät muistiaukot.
- Tutkinnassa keskitytään suojeluhakemuksen keskeisiin osiin.

Lapsen edun soveltaminen: estetään epäoikeudenmukaiset uskottavuusarvioinnit ja huolehditaan siitä, että todisteita arvioidaan lapsikeskeisesti.

Esimerkki 2 – Puhuttelu tehdään lapsen pyynnöstä luotetun ystävän tai luotetun kolmannen osapuolen läsnä ollessa

Ilman huoltajaa oleva 16-vuotias lapsi pyytää, että hänen läheinen ystävänsä, joka saapui samassa ryhmässä ja asuu samassa vastaanottokeskuksessa, olisi läsnä henkilökohtaisessa turvapaikkapuhuttelussa, jotta hän tuntisi olonsa turvallisemmaksi eikä häntä ahdistaisi niin paljon.

- **Hakemuskäsittelijä ja edunvalvoja** arvioivat pyynnön ja toteavat, että ystävän läsnäolo tukee lapsen henkistä hyvinvointia eikä heikennä puhuttelun luottamuksellisuutta tai rehellisyyttä. Myös turvallisuusriskit otetaan huomioon.
- **Lapselle** ilmoitetaan, että ystävä voi olla paikalla tukemassa, mutta hän ei saa vastata esitettyihin kysymyksiin lapsen puolesta.
- **Suostumus** kirjataan asiakirja-aineistoon, ja kaikkien läsnä olevien henkilöiden tehtävät selitetään lapselle selkeästi ennen puhuttelun aloittamista.
- Puhuttelu toteutetaan lapsille sopivassa ympäristössä, edunvalvojan läsnä ollessa, ja tarvittaessa pidetään taukoja.
- **Hakemuskäsittelijä** tarkkailee jatkuvasti lapsen hyvinvointia ja keskeyttää puhuttelun, jos lapsessa ilmenee ahdistuksen merkkejä.

Lapsen edun soveltaminen: kunnioitetaan lapsen ilmaisemia näkemyksiä ja tuetaan henkistä turvallisuutta puhuttelun aikana ja huolehditaan samalla turvapaikkamenettelyn oikeudenmukaisuudesta ja rehellisyydestä. Tätä käytäntöä ei edellytetä turvapaikkamenettelyasetuksessa, mutta sitä voidaan soveltaa tapauskohtaisesti, kun se on lapsen edun mukaista. Tämä pätee myös luotettuun kolmanteen osapuoleen, esimerkiksi vastaanottovirkailijaan, hakemuskäsittelijään, sosiaalityöntekijään tai kansalaisjärjestön edustajaan.

4.1.4. Muutoksen hakeminen kielteiseen päätökseen

Koska hylkäyspäätöksellä voi olla lapseen merkittävä henkinen vaikutus, **muutoksenhakuoikeuteen** liittyvien menettelyllisten näkökohtien lisäksi käytössä on suositeltavaa olla asianmukaisia tukijärjestelmiä, joiden avulla lapsi voi ymmärtää kielteisen päätöksen ja käsitellä sitä. Hakijana olevalla lapsella, samoin kuin aikuisella, on oikeus hakea muutosta toissijaisen suojelun myöntämistä koskevaan päätökseen (koska se merkitsee pakolaisaseman epäämistä) ja kaikkiin ensimmäisessä käsittelyssä annettuihin kielteisiin päätöksiin tai palauttamispäätöksiin ⁽¹⁴⁰⁾, myös

⁽¹⁴⁰⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 67 artikla.

- **hylkäykseen**, joissa määrittävä viranomainen ei löydä lapsen tarinasta merkittäviä perusteita pakolaisaseman tai toissijaisen suojelun myöntämiselle
- **poissulkemispäätöksiin**, joita tehdään, jos viranomaiset toteavat, että rikosoikeudellisen vastuuikärajan saavuttanut lapsi on syyllistynyt sotarikoksiin tai törkeisiin muihin kuin poliittisiin rikoksiin ⁽¹⁴¹⁾ turvapaikkamaan ulkopuolella tai on vaaraksi yhteisölle tai kansalliselle turvallisuudelle toissijaisen suojelun tapauksessa
- **hakemusten tutkimattajättämispäätöksiin**, jos hakemuksia ei oteta tutkittavaksi turvapaikkamenettelyasetuksessa ⁽¹⁴²⁾ vahvistettujen erityisten kriteerien nojalla.

Tehokas oikeussuojakeino on tuomioistuimessa käsiteltävä muutoksenhaku. Muutoksenhaku on tehtävä kansallisessa lainsäädännössä määritetyssä kohtuullisessa määräajassa, ja päätöksessä on oltava selkeät kirjalliset ohjeet muutoksenhakumenettelyn käynnistämisestä. Muutoksenhakumenettelyssä on voitava arvioida kattavasti sekä tosiseikkoja että lainsäädäntöä, myös hakijan kansainvälisen suojelun tarvetta.

Rajalla tapahtuvassa turvapaikkamenettelyssä yleisenä sääntönä on, että turvapaikkahakemuksia koskevilla **kielteisillä päätöksillä ei automaattisesti ole lykkäävää vaikutusta**. Tämä tarkoittaa, että useimmissa tapauksissa hakija voidaan poistaa tai siirtää jäsenvaltiosta jopa muutoksenhakukäsittelyn ollessa vielä kesken, ellei maasta poistamisen tai siirron lykkäämistä nimenomaisesti pyydetä osana muutoksenhakua.

Turvapaikkamenettelyasetuksessa esitetyt takeet edellyttävät, että oikeussuojakeinon tehokkuuden varmistamiseksi hakijan on saatava yksityiskohtaiset tiedot henkilökohtaisista puhutteluista ja kirjalliset turvapaikkapäätökset. Päätöksentekijöiden tulisi perustaa päätöksensä (lapsi)hakijan lausuntojen, liiteasiakirjojen, alkuperämaata koskevien tietojen sekä saatavilla olevien asiantuntijalausuntojen perusteelliseen arviointiin.

Muutoksenhakumenettelyt rajoilla

Ilman huoltajaa oleva lapsi rajamenettelyssä

Poikkeustilanteissa, joissa ilman huoltajaa oleviin lapsiin voidaan soveltaa rajamenettelyä, **heihin ei sovelleta** yleistä sääntöä, joka koskee kielteisten päätösten ei-automaattista lykkäävää vaikutusta. Sen vuoksi hänen hakemustaan koskevalla kielteisellä päätöksellä on **automaattisesti lykkäävä vaikutus**, mikä tarkoittaa, että maasta poistamista tai siirtoa ei voida tehdä ennen kuin muutoksenhausta on tehty päätös ⁽¹⁴³⁾.

Tämä takaa, että **lasta ei voida poistaa tai siirtää** jäsenvaltiosta ennen kuin muutoksenhakumenettely on saatu päätökseen. Tämä on olennainen taie lapsen oikeuksien turvaamiseksi ja sen varmistamiseksi, että kaikki päätökset ovat lapsen edun mukaisia.

⁽¹⁴¹⁾ Aseman määrittelyä koskevan asetuksen 12 ja 17 artikla.

⁽¹⁴²⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 38 artikla.

⁽¹⁴³⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 68 artiklan 3 kohdan a alakohdan ii alakohta ja 68 artiklan 3 kohdan a alakohdan b alakohta.

Muutoksenhakukuuleminen

Muutoksenhakukuulemisten on oltava lapsisensitiivisiä, ja niissä on asetettava etusijalle lapsen oikeus tulla kuulluksi. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että muutoksenhakumenettelyn aikana on pyynnöstä saatavilla maksutonta oikeusapua ja maksuton oikeudellinen edustaja turvapaikkamenettelyasetuksen mukaisesti. Muutoksenhakua koskeva päätös on lisäksi ilmoitettava lapselle ikään sopivalla tavalla, ja siihen on otettava mukaan lapsen edunvalvoja tai laillinen edustaja. **Ilmoitus muutoksenhakua koskevasta päätöksestä** on annettava kielellä, jota lapsi ymmärtää tai jota hänen voidaan kohtuudella olettaa ymmärtävän.

Lapsia koskevat takeet muutoksenhakuvaiheessa

Lapselle oikeudellista tukea tarjoavien tahojen tulisi huolehtia seuraavista seikoista yhteistyössä edunvalvojan kanssa.

- **Maastapoistamisen riski** arvioidaan muutoksenhaun käsittelyn aikana, myös se, onko muutoksenhaulla automaattista lykkäävää vaikutusta.
- Jos riskejä havaitaan, käytössä on asianmukaiset suojatoimenpiteet, muun muassa tilapäisten suojelutoimenpiteiden pyytäminen tai **maastapoistamisen keskeyttäminen**, mikäli se on tarpeen.
- Lapsi on **saanut lapselle sopivaa tietoa** tavalla, joka on oikeassa suhteessa hänen ikäänsä, kehitystasoonsa ja ymmärtämiskykyynsä.
- Lapsella on ollut mahdollisuus **neuvotella oikeudellisen neuvonantajan** sekä edunvalvojansa ja laillisen edustajansa / oikeudellisen neuvonantajansa kanssa.
- Lapselle on asianmukaisesti ilmoitettu kielteisestä päätöksestä, sen syistä ja **käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista ja vaihtoehtoista**, myös tarvittaessa suojelutoimenpiteistä.
- Lapsella on saatavilla **psykososiaalista tukea** koko muutoksenhakuprosessin ajan
- Kaikki muutoksenhakuvaiheessa havaitut uudet haavoittuvuudet tai erityistarpeet dokumentoidaan ja niihin puututaan, muun muassa **lapsen etua koskevan lomakkeen ja asiakirja-aineiston päivittämisellä**, ja toteutetaan jatkotoimia muutoksenhakumenettelyn mukauttamiseksi vastaavasti.
- Jos muutoksenhakua ei hyväksytä, tutkitaan **vaihtoehtoisia laillisia väyliä** (kuten humanitaarisen suojelun perusteella myönnettäviä oleskelulupia tai uudelleensijoittamisvaihtoehtoja).
- Jos muutoksenhaku hyväksytään, lapsi ohjataan **asianmukaiseen edun määrittämistä** koskevaan menettelyyn ja hänelle tarjotaan pitkäaikaista vastaanotto-, suojelu- ja kotoutumistukea.

Lapsen edun on pysyttävä ohjaavana periaatteena koko muutoksenhakuvaiheessa, ja on varmistettava, että menettely on oikeudenmukainen, avoin ja kansainvälisten ja EU:n oikeudellisten vaatimusten mukainen ⁽¹⁴⁴⁾.

Esimerkkejä lapsen edun soveltamisesta muutoksenhaussa

Esimerkki 1 – Lapsisensitiivinen tuki kielteistä päätöstä koskevassa muutoksenhaussa

Ilman huoltajaa oleva 15-vuotias lapsi saa ensimmäisessä oikeusasteessa kielteisen päätöksen turvapaikkahakemuksestaan ja ahdistuu siitä selkeästi ja ilmaisee pelkonsa palauttamisesta.

- Päätös ilmoitetaan lapselle **edunvalvojan** läsnä ollessa, ja tämä selittää päätöksen seuraukset yksinkertaisella, ikään sopivalla kielellä.
- **Lapselle** ilmoitetaan selvästi, että hänellä on oikeus hakea muutosta ja että häntä ei voida palauttaa, kun muutoksenhaku on vireillä.
- **Maksutonta oikeusapua** järjestetään välittömästi, jotta päätös voidaan arvioida ja valitus laatia sovellettavissa määräajoissa.
- **Edunvalvoja ja oikeudellinen neuvonantaja** selittävät muutoksenhakuprosessin vaihe vaiheelta, myös sen, mitä tietoja voidaan lisätä ja mitkä ovat mahdolliset lopputulokset.
- **Lapselle** annetaan mahdollisuus ilmaista näkemyksensä ja esittää lisätietoja tai todisteita, joita ei ole aiemmin otettu huomioon.
- Lapsen ahdistuksen ja pelon lievittämiseksi kielteisen päätöksen jälkeen tarjotaan psykososiaalisia tukipalveluja.
- **Vastaanottojärjestelyjä** arvioidaan, jotta hoidon jatkuvuus, vakaumus ja koulutukseen pääsy voidaan varmistaa muutoksenhakumenettelyn aikana.

Lapsen edun soveltaminen: varmistetaan, että lapsen oikeus tehokkaiseen oikeussuojakeinoihin on todellinen ja käytettävissä, ja samalla turvataan lapsen henkinen hyvinvointi, menettelyn oikeudenmukaisuus ja suojelun jatkuminen muutoksenhakumenettelyn aikana. Määrittävä viranomainen ottaa uskottavuuden arvioinnissa huomioon lapsen iän, kehitystason ja traumaan liittyvät muistiaukot.

Esimerkki 2 – Muutoksenhaku asetetaan etusijalle paluuseen liittyvän vakavan haitan riskin vuoksi

12-vuotias lapsi vanhempineen saa kielteisen turvapaikkapäätöksen. Päätöksestä ilmoittamisen yhteydessä lapsi kertoo virkailijalle pelkäävänsä joutuvansa paluun jälkeen haitallisten perinteisten käytäntöjen kohteeksi, muun muassa käytäntöjen, joissa saattaa olla osallisina perheenjäseniä.

⁽¹⁴⁴⁾ Oikeudenmukainen ja julkinen kuuleminen on taattava EU:n perusoikeuskirjan 47 artiklan ja Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna pöytäkirjoilla nro 11 ja 14, 4.11.1950, ETS 5, <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html>, 6 artiklan mukaisesti.

- **Toimivaltainen viranomainen** aloittaa tutkinnan, koska on viitteitä siitä, että vanhemmat saattavat olla osallisina pelättyyn haittaan tai kykenemättömiä estämään sitä. **Lastensuojeluviranomaisille ilmoitetaan asiasta** ja toteutetaan tarvittavat suojatoimenpiteet lapsen itsenäisen suojelun varmistamiseksi.
- Kun tiedot on kerätty, nimetään edunvalvoja ja laillinen huoltajuus keskeytetään.
- **Toimivaltainen viranomainen ja edunvalvoja** toteavat, että lapsella saattaa uusien lapseen kohdistuvien seikkojen ilmenemisen perusteella olla yksilöllisiä suojelutarpeita, joita ei ole arvioitu riittävästi ensimmäisessä oikeusasteessa.
- Päätös ja sen vaikutukset selitetään lapselle ikätasolle sopivalla kielellä ja tarvittaessa, jotta voidaan turvata lapsen oikeus tulla kuulluksi ja varmistaa hänen turvallisuutensa **erillään vanhemmista**.
- **Maksuton oikeusapu** otetaan välittömästi käyttöön, jotta muutoksenhaku voidaan esittää määräajassa.
- Esitetään lasta koskevaa uutta näyttöä, muun muassa alkuperämaatietoja lapsiin vaikuttavista käytännöistä ja asiantuntijalausuntoja.
- **Muutoksenhakuviranomainen asettaa asian etusijalle** lapsen iän ja peruuttamattoman vahingon riskin vuoksi.
- Lapsen tukemiseksi tarjotaan **psykososiaalista tukea** koko muutoksenhakumenettelyn ajan.
- **Vastaanotto- ja koulutusjärjestelyjä** arvioidaan uudelleen lapsen suojelun kannalta, jotta tilanne pystytään vakauttamaan muutoksenhakumenettelyn ajaksi.

Lapsen edun soveltaminen: varmistetaan, että lapseen kohdistuvat riskit tutkitaan perusteellisesti, estetään altistuminen vakavalle haitalle ja taataan tehokkaat oikeussuojakeinot, jotka on räätälöity lapsen yksilöllisten suojelutarpeiden mukaisesti.

EUAA/perusoikeusvirasto, *The Asylum Procedure: Practical tool for guardians*, (Johdatus kansainväliseen suojeluun: edunvalvojen käytännön työkalu), lokakuu 2023 <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-procedure>

Työkalu tukee lapsille osoitettuja edunvalvoja näiden päivittäisissä tehtävissä ja velvollisuuksissa koko turvapaikkamenettelyn ajan. Se sisältää turvapaikkamenettelyn yleiskatsauksen, jossa keskitytään erityisesti lapsiin, lapsille annettaviin takuisiin ja edunvalvojan rooliin turvapaikkaprosessin eri vaiheissa. Työkalussa käsitellään myös sitä, mitä edunvalvojan tulisi tehdä, jos jotain odottamatonta tapahtuu, jos iästä on epäselvyyttä ja miten lapselle voidaan taata kestävä ratkaisu.

5. Lapsen etu osana turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallintaa

5.1. Muuttoliikkeen hallinnan yhteinen kehys

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksella perustetaan yhteinen kehys sen määrittämiseksi, mikä EU+-maa on vastuussa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä, ja **vahvistetaan lapsia koskevia menettelytakeita** erityisesti silloin, kun sovelletaan **perheeseen liittyviä perusteita**.

Yleisenä sääntönä on, että kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden on rekisteröitävä hakemuksensa ensimmäisessä EU+-maassa, johon he saapuvat, ja oleskeltava siellä, kunnes päätös vastuusta on tehty. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen III osassa vahvistetaan menettely vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämiseksi. Näin varmistetaan, että **jokainen hakemus tutkitaan yhdessä ainoassa EU+-maassa**, jotta vältetään rinnakkaiset tai peräkkäiset menettelyt ⁽¹⁴⁵⁾.

EU+-maa, jossa hakemus on rekisteröity, vastaa vastuun määrittämismenettelyn suorittamisesta, myös mahdollisten yhteyksien määrittämisestä muihin jäsenvaltioihin. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa vahvistetaan tätä varten perusteet ja mekanismit kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämiseksi.

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa vahvistetaan myös muuttoliikkeen hallintaa koskeva yhteinen kehys, jota sovelletaan EU+-maihin ⁽¹⁴⁶⁾. Siihen liittyy pakollinen yhteisvastuumekanismi, jossa määritetään tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että EU+-maat saavat tarvittavat yhteisvastuutoimenpiteet. EU+-maat voivat valita, millaisia yhteisvastuutoimenpiteitä ne ovat valmiita toteuttamaan. Niitä voivat olla suojelun hakijoiden tai saajien sisäiset siirrot, rahoitusosuudet tai vaihtoehtoiset yhteisvastuutoimenpiteet. Mikäli sisäisistä siirroista annetut sitoumukset eivät riitä, myös niin sanotut menettelyt vastuun korvaamiseksi, joissa otetaan vastuu hakemusten käsittelystä, ovat väline, jolla taataan tehokas tuki sitä tarvitseville jäsenvaltioille.

⁽¹⁴⁵⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 17 artiklan mukaisesti hakijoiden edellytetään oleskelevan a) jäsenvaltiossa, johon hakija tulee ensimmäisenä, tai jäsenvaltiossa, joka myönsi oleskeluasiakirjan, kunnes vastuussa oleva jäsenvaltio on määritetty ja tapauksen mukaan siirtomenettely pantu täytäntöön, b) vastuussa olevassa jäsenvaltiossa tai c) sisäisen siirron kohdejäsenvaltiossa turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 67 artiklan 11 kohdan nojalla tehdyn siirron jälkeen.

⁽¹⁴⁶⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa vahvistettu yhteisvastuukehys ei sido Tanskaa ja Schengenin säännöstöön osallistuvia maita.

5.2. Vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämistä koskevat selkeät säännöt

Vastuussa olevaa jäsenvaltiota määritettäessä **perheeseen liittyvät perusteet on tutkittava ensin** turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisesti. Näitä perusteita sovelletaan kyseisessä asetuksessa määriteltujen perheenjäsenen ⁽¹⁴⁷⁾ ja sukulaisen ⁽¹⁴⁸⁾ määritelmien perusteella. Tässä oppaassa viittausten ”perheen yhdistämiseen” olisi katsottava koskevan tilanteita, joissa vastuu määritetään vastaanottopyynnöllä ja tarvittaessa takaisinottoilmoituksella, ja siten toteutetaan perheen yhtenäisyyden säilyttäminen asiaankuuluvilla vastuumenettelyillä turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisesti.

Niiden huoltajan kanssa olevien lasten osalta, joiden hakemukset tutkitaan yhdessä heidän mukanaan olevien perheenjäsenten kanssa, yleiset vastuuperusteet koskevat perheyskikköä kokonaisuudessaan, sillä lapsen hakemus käsitellään yhdessä mukana olevan aikuisen hakemuksen kanssa. Jos mukana olevan aikuisen osalta ei tunnisteta perhesiteitä toisessa EU+-maassa, päätöksentekoviranomaiset arvioivat muut mukana olevaan aikuiseen sovellettavat vastuuperusteet. Nämä perusteet koskevat välillisesti myös huoltajan kanssa olevia lapsia siltä osin kuin lapsen hakemusta käsitellään yhdessä mukana olevan aikuisen hakemuksen kanssa, ja vastuu määritetään aikuisiin sovellettavien perusteiden nojalla niin, että lapsen etu otetaan asianmukaisesti huomioon, muun muassa se, että

- hänellä on jonkin EU+-maan myöntämä viisumi tai oleskeluasiakirja ⁽¹⁴⁹⁾
- hänellä on tutkintotodistus tai muu pätevyystodistus, jonka jonkin EU+-maan oppilaitos on antanut alle kuusi vuotta sitten ⁽¹⁵⁰⁾
- henkilöltä edellytetään viisumia maahantuloa varten ⁽¹⁵¹⁾
- hakemus jätetään EU+-maan lentoaseman kansainvälisellä kauttakulkualueella ⁽¹⁵²⁾
- EU+-maiden alueelle tullaan laittomasti ⁽¹⁵³⁾.

⁽¹⁴⁷⁾ ’Perheenjäsenellä’ tarkoitetaan sikäli kuin perhe oli olemassa jo ennen hakijan tai perheenjäsenen tuloa jäsenvaltioiden alueelle, seuraavia jäsenvaltion alueella olevia hakijan perheen jäseniä: a) hakijan aviopuoliso tai vakituinen avopuoliso, jos avopuolisot rinnastetaan aviopuolisoihin asianomaisen jäsenvaltion kolmansien maiden kansalaisia koskevassa lainsäädännössä tai asianomaisen jäsenvaltion käytännössä; b) a alakohdassa tarkoitettujen puolisoitten tai hakijan alaikäinen lapsi, jos kyseinen lapsi on naimaton, riippumatta siitä, onko kyseinen lapsi syntynyt avioliitossa tai avioliiton ulkopuolella tai adoptoitu kansallisessa lainsäädännössä säädetyn mukaisesti; c) jos hakija on alaikäinen ja naimaton, hänen isänsä tai äitinsä tai muu aikuinen, joka on hakijasta vastuussa sen jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaan, jossa aikuinen oleskelee; d) jos kansainvälistä suojelua saava henkilö on alaikäinen ja naimaton, hänen isänsä tai äitinsä tai muu aikuinen, joka on kyseisestä suojelua saavasta henkilöstä vastuussa sen jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaan, jossa suojelua saava henkilö oleskelee.

⁽¹⁴⁸⁾ ’Sukulaisella’ tarkoitetaan hakijan aikuista tätiä, setää, enoa tai isovanhempaa, joka oleskelee jäsenvaltion alueella, riippumatta siitä, onko hakija syntynyt avioliitossa tai avioliiton ulkopuolella tai onko hänet adoptoitu kansallisessa lainsäädännössä säädetyn mukaisesti.

⁽¹⁴⁹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 29 artikla.

⁽¹⁵⁰⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 30 artikla.

⁽¹⁵¹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 31 artikla. Kaikki jäsenvaltiot eivät sovelta samoja viisumivaatimuksia kolmansien maiden kansalaisiin. Tämän vuoksi henkilö voi saapua yhteen jäsenvaltioon ilman viisumia mutta tarvita silti viisumin päästäkseen toiseen jäsenvaltioon.

⁽¹⁵²⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 32 artikla.

⁽¹⁵³⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 33 artikla.

Eurodac-asetus

Eurodac-asetuksella ⁽¹⁵⁴⁾ tuetaan turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen täytäntöönpanoa perustamalla yhteentoimiva turvapaikka- ja muuttoliikketietokanta. Eurodac-tietokannassa on sormenjälkiä, kasvokuvia, tunnistetietoja sekä jäljennöksiä kansainvälisen suojelun hakijoiden henkilö- tai matkustusasiakirjoista. Kaikilta **vähintään 6-vuotiailta** kansainvälisen suojelun hakijoilta otetaan sormenjäljet biometristen tietojen keräämisen yhteydessä.

Jos vastuun määrittämisen tekevä EU+-maa katsoo, että jonkin edellä mainitun perusteen nojalla toisen EU+-maan olisi oltava vastuussa henkilön kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä, se lähettää kyseiselle maalle pyynnön siitä, että maa ottaa vastuulleen henkilön kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelyn. Kaikkien siirtoa koskevien päätösten tulisi olla lapsen edun mukaisia, ja tämä tulisi arvioida ennen päätöksen tekemistä. Jäsenvaltioiden onkin otettava lapsen etu ensisijaisesti huomioon kaikissa asetuksessa säädetyissä menettelyissä ⁽¹⁵⁵⁾. Jos pyyntö hyväksytään, henkilö siirretään vastuussa olevaan maahan.

Edellä lueteltuja vastaanottoperusteita **ei sovelleta ilman huoltajaa oleviin lapsiin**, koska turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa vahvistetaan ilman huoltajaa olevia alaikäisiä koskevat erityiset vastuusäännöt, joissa asetetaan etusijalle perhesiteet ja lapsen etu aikuisiin sovellettavien muuttoliikkeeseen liittyvien perusteiden sijaan.

Ilman huoltajaa oleviin lapsiin sovelletaan ainoastaan turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen II luvun ”Vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteet” perheeseen liittyviä vastuuperusteita. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 25 artiklan 2 kohdan mukaisesti, jos hakija on ilman huoltajaa oleva lapsi, vastuussa oleva jäsenvaltio on se jäsenvaltio, jossa ilman huoltajaa olevan alaikäisen perheenjäsen tai sisarus oleskelee laillisesti, ellei ole osoitettu, että se ei ole lapsen edun mukaista.

Jos hakija on naimisissa oleva alaikäinen, jonka puoliso ei ole laillisesti jäsenvaltioiden alueella, vastuussa oleva jäsenvaltio on se jäsenvaltio, jossa alaikäisen **isä, äiti** tai joku muu kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaisesti hänestä vastuussa oleva aikuinen taikka alaikäisen **sisarus** oleskelee laillisesti, ellei ole osoitettu, että se ei ole lapsen edun mukaista.

⁽¹⁵⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2024/1358, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, Eurodac-järjestelmän perustamisesta biometristen tietojen vertailua varten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) 2024/1351 ja (EU) 2024/1350 ja neuvoston direktiivin 2001/55/EY tehokkaaksi soveltamiseksi ja laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden tunnistamiseksi sekä jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten ja Europolin esittämistä, Eurodac-tietoihin lainvalvontatarkoituksia varten tehtäviä vertailuja koskevista pyynnöistä ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) 2018/1240 ja (EU) 2019/818 muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 603/2013 kumoamisesta. (EUVL L, 2024/1358, 22.5.2024), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1358/oj>.

⁽¹⁵⁵⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 1 kohta.

Jos yhtään laillisesti oleskelevaa perheenjäsentä tai sukulaista ei ole, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaan vastuu voidaan osoittaa jäsenvaltiolle, jossa **sukulainen** oleskelee laillisesti, jos yksilöllisen tarkastelun perusteella todetaan, että kyseinen sukulainen voi huolehtia ilman huoltajaa olevasta lapsesta ja että kyseinen siirto on lapsen edun mukaista ⁽¹⁵⁶⁾.

Näissä säännöksissä vahvistetaan selkeä **vastuuperusteiden hierarkia** ilman huoltajaa olevien lasten osalta, ja niillä varmistetaan, että perheen yhtenäisyys ja lapsen etu ovat ensisijaisia huomioon otettavia seikkoja koko määrittämisprosessin ajan.

Ilman huoltajaa oleva lapsi, jolla ei ole perheenjäseniä tai sukulaisia EU+-maissa, voidaan **siirtää** ensimmäiseen rekisteröintimaahan ⁽¹⁵⁷⁾ tai siirtää sisäisen siirron kohdejäsenvaltioon aina **vain, jos siirto on lapsen edun mukaista**. Vaikka asiaa ei ole mainittu turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen II luvussa, kansainvälistä suojelua hakevan henkilön ja hänen jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevan lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa välisen **riippuvuussuhteen** ⁽¹⁵⁸⁾ (turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 37 artiklassa määriteltujen ehtojen mukaisesti) tulisi olla sitova vastuuperuste. Lisäksi turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetus antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden soveltaa **harkintavaltalausekkeitä** ⁽¹⁵⁹⁾ humanitaarisilla perusteilla ja erityisesti koota yhteen kaikki omaiset perhesyihin taikka sosiaalisiin tai kulttuurisiin näkökohtiin liittyvien merkityksellisten yhteyksien perusteella. Jos mikään vastuuperusteista ei täyty eikä riippuvuus- tai harkintavaltalausekkeitä sovelleta, hakemuksen käsittelystä vastaa se EU+-maa, jossa hakemus on rekisteröity ensimmäisenä.

Lapsen edun soveltaminen vastuun tai sisäisen siirron määrittämisessä

Kaikki **päätökset lapsen siirtämisestä tai sisäisestä siirrosta** tulisi tehdä **todisteiden kokonaisvaltaisen arvioinnin perusteella, ja sen pohjana tulisi olla lapsen etu**.

Tämä on tärkeää, sillä tällaisella prosessilla voi olla kolme erilaista lopputulosta:

- Jos on viitteitä siitä, että perheenjäsen tai sukulainen oleskelee toisessa EU+-maassa, viranomaiset voivat perheeseen liittyvistä syistä päättää pyytää kyseistä EU+-maata ottamaan vastuun lapsen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä. Jos pyyntö hyväksytään, ilman huoltajaa oleva lapsi siirretään siihen EU+-maahan, jossa perheenjäsen tai sukulainen asuu, hakemuksen käsittelyn ajaksi.
- Jos lapsella ei ole perheenjäseniä tai sukulaisia EU+-maissa, mutta Eurodac-tietokannan tiedot vahvistavat, että lapsi on jo hakenut turvapaikkaa toisessa EU+-maassa tai oleskellut muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, joka on määritetty vastuussa olevaksi, viranomaiset voivat ilmoittaa kyseiselle EU+-maalle lapsen **takaisin ottamisesta edellyttäen, että se on lapsen edun mukaista**. Jos EU+-maa, jossa hakemus ensimmäisen kerran rekisteröitiin, hyväksyy takaisinottoopyynnön tai

⁽¹⁵⁶⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 25 artiklan 3 kohta.

⁽¹⁵⁷⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 25 artiklan 5 kohta.

⁽¹⁵⁸⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 34 artikla.

⁽¹⁵⁹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 35 artikla.

ei vastusta ilmoitusta turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa asetetussa määräajassa, tehdään siirtopäätös.

- Jos on viitteitä siitä, että hakijalla on muita omaisia jossakin toisessa EU+-maassa, ja jos asiaan liittyy humanitaarisia syitä, jotka perustuvat perhesyihin taikka sosiaalisiin tai kulttuurisiin näkökohtiin, viranomaiset voivat päättää pyytää kyseistä EU+-maata ottamaan vastuun kansainvälisen hakemuksen käsittelystä. Tätä sanotaan **harkinnanvaraiseksi pyynnöksi**, mutta se voi tosiasiallisesti johtaa perheenyhdistämiseen.
- Jos EU+-maahan kohdistuu erityistä muuttopainetta ja se voi hyötyä sisäistä siirtoa koskevasta yhteisvastuutoimenpiteestä, lapselle voidaan tehdä **päätös sisäisestä siirrosta** ⁽¹⁶⁰⁾ toiseen jäsenvaltioon, joka käsittelee kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen. Jos se hyväksytään, asiasta tehdään siirtopäätös.

Suojatoimenpiteenä päätös on kerrottava lapselle kielellä ja tavalla, jota **hän pystyy ymmärtämään**, ja sellaisen **edunvalvojan tai laillisen edustajan** läsnä ollessa, joka voi selittää päätökset tarkemmin. Lisäksi olisi selitettävä lapsen oikeus oikeussuojakeinoihin ⁽¹⁶¹⁾.

5.3. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen asiaankuuluvat menettelytakeet

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa säädetään lapsiin liittyvistä erityissäännöksistä. Keskeisiä tekijöitä ovat seuraavat.

1. Etusijalle asettaminen

Kaikki menettelyt, joihin liittyy lapsia, on asetettava etusijalle ⁽¹⁶²⁾. Tämä koskee kaikkia EU+-maiden välisiä tietojenvaihtoja, pyyntöjä, vastauksia ja päätöksiä ⁽¹⁶³⁾. Etusijalle asettamisen tavoitteena on minimoida epävarmuus, estää pitkäkestoinen erossaolo ja vähentää haitan riskiä. Lasten tapausten asettaminen etusijalle tarkoittaa, että kaikki lapsiin liittyvät menettelyt on käsiteltävä kiireellisesti sekä siinä EU+-maassa, jossa lapsi oleskelee, että siinä maassa, jossa lapsen perheenjäsen tai sukulainen oleskelee tai johon lapsi saatetaan siirtää tai sijoittaa. Kun lapsi rekisteröi turvapaikkahakemuksensa, hänen olisi kaikkien muiden hakijoiden tapaan pitänyt saada asianmukaisesti tietoa perheenyhdistämisestä koskevista säännöksistä ⁽¹⁶⁴⁾.

⁽¹⁶⁰⁾ Ks. myös perusoikeusvirasto, *Relocating unaccompanied children: applying good practices to future schemes*, 2020, <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/relocation-unaccompanied-children>.

⁽¹⁶¹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 43 artikla.

⁽¹⁶²⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 1 kohta.

⁽¹⁶³⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 39 ja 40 artikla.

⁽¹⁶⁴⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 19 artiklan 1 kohdan f alakohta.

2. Perheenyhdistämiseen liittyvien pyyntöjen määräajat

Vaikka kaikki lapsia koskevat tapaukset olisi asetettava etusijalle, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksella otetaan käyttöön säännös, jolla suojellaan ilman huoltajaa olevia lapsia seurauksilta, jos EU+-maa ei pystynyt lähettämään vastaanottopyyntöä tai takaisinottoilmoitusta ajoissa. Vaikka vastaanottopyynnön lähettämistä toiseen EU+-maahan koskevat määräajat ovat sitovia, 39 artiklan 1 kohdan 4 alakohdassa täsmennetään, että EU+-maa voi milloin tahansa ennen kuin ensimmäisessä käsittelyssä tehdään päätös itse asian osalta jatkaa menettelyä ja pyytää toista jäsenvaltiota ottamaan hakija vastaan, vaikka säädetyt määräajat olisivat päättyneet, **edellyttäen, että se on lapsen edun mukaista**. Tämä poikkeus ei ulotu vastaanottopyyntöön vastaamisen määräaikoihin, joita säännellään edelleen turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 40 artiklassa ⁽¹⁶⁵⁾.

3. Tehokas edustus

Edunvalvojien olisi saatava asianmukaista koulutusta ja heillä olisi oltava tarvittavat pätevyudet sen varmistamiseksi, että lapsen etu otetaan huomioon turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen nojalla toteutettavissa menettelyissä. Edunvalvojan on oltava asianmukaisesti koulutettu ja osallistuttava vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämismenettelyyn alusta loppuun asti, ja hänellä on oltava pääsy hakijan asiakirja-aineistoon sisältyviin tietoihin. Edunvalvojan on pidettävä ilman huoltajaa oleva lapsi ajan tasalla turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisten menettelyjen etenemisestä. Edunvalvojan on myös tuettava ilman huoltajaa olevaa lasta ikätasolle sopivalla tiedolla ja autettava häntä antamaan tietoa ja osallistumaan lapsen edun arviointiin.

4. Lapsen edun ensisijainen huomioon ottaminen

EU+-maiden on aina toimittava lapsen edun mukaisesti määrittäessään, mikä jäsenvaltio on vastuussa hakemuksen käsittelystä ⁽¹⁶⁶⁾. Ilman huoltajaa olevien lasten siirrot tai sisäiset siirrot (myös toiseen EU+-maahan) saavat tapahtua vain, jos voidaan osoittaa, että se on lapsen edun mukaista.

Lapsen näkemysten, turvallisuuden ja hyvinvoinnin punnitseminen turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisessa perheenyhdistämisessä

Vaikka lapsen näkemyksiä ja toiveita on kuunneltava ja niille on annettava asianmukainen painoarvo, viranomaisten on myös arvioitava laajempia tekijöitä, jotka vaikuttavat lapsen turvallisuuteen, suojeluun sekä lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin hyvinvointiin ja sosiaaliseen kehitykseen. Niitä ovat muun muassa

- vastuussa olevaksi katsotun jäsenvaltion huolenpitojärjestelyjen laatu ja turvallisuus
- suojelu väkivallalta, hyväksikäytöltä tai laiminlyönniltä
- henkinen vakaumus ja hoidon jatkuvuus

⁽¹⁶⁵⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 40 artiklan 1 kohdan 2 alakohta.

⁽¹⁶⁶⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 1 kohta.

- koulutuksen, terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen saatavuus.

Keskinäisen luottamuksen periaate ja sen rajat

Vastuujärjestelmä perustuu keskinäisen luottamuksen periaatteeseen, mikä tarkoittaa, että jäsenvaltiot olettavat yleisesti, että kaikki osallistuvat valtiot noudattavat perusoikeuksia, tarjoavat asianmukaiset vastaanotto-olosuhteet ja varmistavat kansainvälistä suojelua hakeville asianmukaiset suojatoimet. Tämä oletama mahdollistaa siirtojen toteuttamisen ilman, että kunkin jäsenvaltion turvapaikkajärjestelmää tarkastellaan järjestelmällisesti, ja se on välttämätöntä vastuujärjestelmän tehokkaan toiminnan kannalta.

Viranomaisten on kuitenkin noudatettava asianmukaista huolellisuutta ja arvioitava yksittäisessä tapauksessa, altistaisiko siirto hakijan todelliselle perusoikeuksien loukkaamisen riskille tai olosuhteille, jotka eivät vastaa hänen erityistarpeitaan, erityisesti silloin, kun kyseessä on ilman huoltajaa oleva lapsi tai henkilö, joka on muussa haavoittuvassa asemassa. Jos tällaisista riskeistä on uskottavia viitteitä, jäsenvaltioiden on ohitettava oletamat ja varmistettava, että siirron yhteydessä ja vastuussa olevassa jäsenvaltiossa on käytössä riittävät suojatoimet ⁽¹⁶⁷⁾. Tähän voi kuulua yksilöllisten takeiden hankkiminen, erityisesti vastaanottojärjestelyjen, edunvalvonnan, terveydenhuollon tai suojelutarpeiden osalta. Vaikka keskinäinen luottamus onkin edelleen lähtökohta, se ei vapauta viranomaisia velvollisuudesta suorittaa tapauskohtainen, näyttöön perustuva ja tulevaisuuteen suuntautuva arviointi. Käytännössä tämä edellyttää sitä, että vastuujärjestelmän tehokkuutta tasapainotetaan velvollisuudella varmistaa hakijan haavoittuvuutta vastaava suojelun taso ja otetaan tarvittaessa ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Siirtoa ei tulisi toteuttaa, jos on olemassa perusteltuja syitä uskoa, että henkilölle aiheutuisi ennakoitavissa oleva haitta, jota ei voida riittävällä tavalla lieventää.

Taloudelliset valmiudet, huolenpito ja lapsen etua koskevat näkökohdat

Kun tutkitaan, pystyykö sukulainen huolehtimaan ilman huoltajaa olevasta lapsesta ⁽¹⁶⁸⁾, sukulaisen kykyä huolehtia lapsesta olisi arvioitava kokonaisvaltaisesti useiden tekijöiden perusteella. Näitä ovat muun muassa kyky suojella lapsen turvallisuutta haitalta ja vastata lapsen olennaisiin tarpeisiin sekä edistää lapsen kehitystä. Taloudelliset resurssit voidaan ottaa huomioon **yhtenä monista merkityksellisistä tekijöistä**, joita arvioidaan arvioitaessa kykyä tarjota asianmukaista hoitoa ja tukea, mutta niitä **ei tulisi tarkastella erillisenä tekijänä** eikä niiden tulisi olla ratkaiseva tekijä perheenyhdistämispäätöksissä. Vastuu vastaanotto-olosuhteiden varmistamisesta pysyy EU+-maalla.

EUAA, Recommendations on Family Reunification Within the Dublin Procedure (Suositukset perheenyhdistämisestä Dublin-menettelyn puitteissa), 2023, <https://euaa.europa.eu/publications/recommendations-family-reunification-within-dublin-procedure>.

⁽¹⁶⁷⁾ Ks. unionin tuomioistuimen tuomio 16.2.2017, *CK ym. v. Slovenia*, C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, 65 kohta, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62016CJ0578>, jossa tuomioistuin viittaa laajasti myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sovellettavaan oikeuskäytäntöön. Tiivistelmä on saatavilla EUAA:n oikeuskäytäntötietokannassa, <https://caselaw.euaa.europa.eu/pages/viewcaselaw.aspx?CaseLawID=37>.

⁽¹⁶⁸⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 25 artiklan 3 kohta.

5.3.1. Lapsen edun arvioinnin tarkoitus turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen yhteydessä

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen yhteydessä lapsen edun arvioinnissa olisi keskityttävä varmistamaan, että

- lapsella on **tosiasiallinen pääsy turvapaikkamenettelyyn** mahdollisimman pian
- lapsen edunvalvoja osallistuu arviointiin ja auttaa ilman huoltajaa olevaa lasta antamaan arvioinnin kannalta merkityksellistä tietoa
- perheenjäsenten jäljittäminen aloitetaan tarvittaessa prosessin varhaisessa vaiheessa, ja jos perheenjäsen, sisarus tai sukulainen löydetään toisesta EU+-maasta, lapselle ilmoitetaan mahdollisuudesta päästä heidän kanssaan yhteen, minkä jälkeen hänet **saatetaan yhteen** heidän kanssaan mahdollisimman pian (paitsi jos yhteen saattaminen ei ole lapsen edun mukaista)
- jos useassa EU+-maassa on useampi kuin yksi perheenjäsen, sisarus tai sukulainen, lapsi **saatetaan yhteen sen henkilön kanssa, joka parhaiten edistää lapsen etua**
- lapsi **siirretään** vastuussa olevaan EU+-maahan **vain, jos se on lapsen edun mukaista**
- lapsi **siirretään sisäisesti** jäsenvaltioon **vain, jos se on lapsen edun mukaista**.

Keskeiset tekijät lapsen edun arvioimiseksi turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisesti

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 4 kohdan mukaisesti arvioinnissa on otettava huomioon muun muassa seuraavat:

- mahdollisuudet perheenyhdistämiseen
- turvallisuus
- hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä
- lapsen näkemykset
- tiedot edunvalvojalta tai henkilöltä, joka soveltuu toimimaan tilapäisenä edustajana
- kaikki muut merkitykselliset tekijät.

Arvioinnissa on saatava nämä tekijät tasapainoon ja otettava huomioon sekä pyynnön esittäneen että pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion erityisolosuhteet yksittäisessä tilanteessa. Kuvattujen tekijöiden luetteloa ei tulisi pitää tyhjentävänä. Myös muita seikkoja voi olla tarpeen ottaa huomioon. Vastuun määrittämistä tai ilman huoltajaa olevan lapsen sisäistä siirtoa koskevaan lapsen edun arviointiin pitäisi kuulua kaikki lapsen edun asiaankuuluvat tekijät, ja kunkin tekijän painoarvo riippuu sen suhteesta muihin.

Kun arvioidaan, mikä vaihtoehto on lapsen edun mukaista, eli

- a) siirto siihen EU+-maahan, jossa hänen perheenjäsenensä, sisaruksensa tai sukulaisensa asuvat
- b) sisäinen siirto toiseen EU+-maahan tai

c) palauttaminen EU+-maahan, jossa hakemus ensimmäisen kerran rekisteröitiin, arvioijan on tärkeää ottaa nämä tekijät huomioon sekä oleskelumaan että tarvittaessa sisäisen siirron kohdemaan tai maan, johon hakija ensimmäisenä saapuu, erityisolosuhteiden perusteella sekä arvioida ja punnita eri seikkoja ⁽¹⁶⁹⁾, muun muassa päätöksestä lapselle mahdollisesti aiheutuvia riskejä. Näitä tekijöitä olisi arvioitava suhteessa lapsen yksilöllisiin ja erityisiin olosuhteisiin, eivätkä ne edellytä vastaanottavan jäsenvaltion vastaanotto- tai suojelujärjestelmien yleistä arviointia, koska niiden oletetaan noudattavan perusoikeuksia turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisesti. Arvioijan tulisi ottaa huomioon nämä tekijät ja niiden vaikutukset lapseen sekä lyhyellä aikavälillä että lapsen kehityksen keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Siirtoa ei tulisi toteuttaa ainoastaan silloin, kun yksilölliset ja perustellut seikat viittaavat siihen, että siirto ei olisi lapsen edun mukaista.

Joissakin tapauksissa vastuussa olevaa jäsenvaltiota koskevien päätösten, jotka perustuvat perheeseen liittyviin perusteisiin ja johtavat perheen yhdistämiseen, voidaan katsoa olevan lapsen edun mukaisia huolimatta lapsen alkuperäisestä vastahakoisuudesta. Tällainen vastahakoisuus on aina otettava vakavasti, ja sen arvioinnin on oltava pätevien ammattilaisten tehtävä etenkin, jos vastahakoisuus saattaa johtua aiemmasta hyväksikäytöstä, laiminlyönnistä tai pakottamisesta. Esimerkkejä voivat olla aiempi perheväkivalta tai ihmiskauppiainden uhkaukset perheen yhdistämisen estämisestä.

Vastuun arvioinnissa on oltava mukana koulutettuja virkailijoita, ja kaikki puhuttelut on tehtävä lapselle sopivalla tavalla. **Perhesuhteet** on selvitettävä, ja on kerättävä tietoja perheenjäsenten, sisarusten tai sukulaisten saapuvillaolosta, heidän suhteistaan ja yhteyksistään.

Vanhemmat ja muut perheenjäsenet tulisi tunnistaa ja jäljittää tämän prosessin osana sekä EU+-maissa että kolmansissa maissa. Kun perhe on löydetty ja ennen kuin siirto järjestetään, on arvioitava, onko perheenyhdistäminen todellakin lapsen edun mukaista.

Hakemuskäsittelijän olisi voitava henkilökohtaisessa puhuttelussa kerätä lisää merkityksellistä tietoa perheenjäsenten jäljittämistä koskevassa malliasiakirjassa kerättyjen tietojen perusteella. Tämä olisi tehtävä lapsen ja edunvalvojan avustuksella ja yhteistyössä heidän kanssaan.

Jos ilman huoltajaa olevalla lapsella ei ole turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa määriteltyjä perheenjäseniä, sisarusia tai sukulaisia EU+-maissa, tulisi selvittää, onko hänellä muita omaisia EU+-maissa.

Jotta voitaisiin selvittää, onko lapsen edun mukaista siirtää hänet sisäisesti toiseen EU+-maahan, lapselta voidaan kysyä hänen matkastaan Eurooppaan. Lisäksi selvitetään, miten kauan lapsi on oleskellut tietyissä EU+-maissa ja onko hänellä perhesyihin taikka sosiaalisiin tai kulttuurisiin näkökohtiin liittyviä merkityksellisiä yhteyksiä mihinkään EU+-maihin, jotta voidaan määrittää, sovelletaanko harkintavaltalausekkeitä vai voidaanko lapsi siirtää sisäisesti toiseen

⁽¹⁶⁹⁾ Ks. [kaavio 2. Lapsen edun arvioinnissa tasapainoon saatavat tekijät](#).

EU+-maahan. Ilman huoltajaa olevien lasten tapauksessa lapsen näkemyksiä on kuultava ja ne on otettava asianmukaisesti huomioon lapsen edun arvioinnin yhteydessä, myös silloin, kun lapsi ilmaisee vastustavansa ehdotettua sisäistä siirtoa.

Esimerkkejä lapsen edun soveltamisesta turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen yhteydessä

Esimerkki 1 – Lapsen edun arviointi turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisessa perheenyhdistämistapauksessa

Ilman huoltajaa oleva 15-vuotias lapsi hakee turvapaikkaa. Vastuun määrittämismenettelyssä viranomaiset toteavat perheenjäsenten jäljittämistä koskevan lomakkeen avulla, että täti – joka katsotaan turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 25 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuksi sukulaiseksi – oleskelee laillisesti toisessa jäsenvaltiossa. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa vahvistetaan ilman huoltajaa olevia lapsia koskevien vastuuperusteiden hierarkia, jossa ensisijaisia ovat perheenjäsenet ja sisarukset (25 artiklan 2 kohta) ja seuraavaksi sukulaiset edellyttäen, että yksilöllisessä tutkimuksessa vahvistetaan, että sukulainen voi huolehtia lapsesta (25 artiklan 3 kohta). Jos nämä edellytykset täyttyvät, jäsenvaltio, jossa sukulainen oleskelee, on vastuussa oleva jäsenvaltio, ellei osoiteta, että tällainen vastuu ei olisi lapsen edun mukaista.

- **Toimivaltainen viranomainen** vastaanottaa perheenjäsenten jäljittämistä koskevan lomakkeen ja kertoo lapselle ikätasolle sopivalla tavalla menettelystä ja sen mahdollisista tuloksista.
- Lapselle annetaan mahdollisuus **maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan**, johon kuuluvat a) vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteita ja -menettelyjä koskevat ohjeet ja selitykset sekä tiedot oikeuksista ja velvollisuuksista menettelyn kaikissa vaiheissa; ja b) ohjeet sellaisten tietojen toimittamisesta, jotka voivat auttaa vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisessä, ja avustaminen tietojen toimittamisessa.
- Lapsen edun arviointi käynnistetään sen selvittämiseksi, onko perheenjäsenten jäljittäminen ja mahdollinen siirto tädin luokse perheenyhdistämistä varten lapsen edun mukaista.
- **Viranomaiset** arvioivat, onko kyseessä perheside, ja varmistavat, että täti todellakin oleskelee laillisesti toisen jäsenvaltion alueella.
- **Viranomaiset** arvioivat suhteen laatua ja vakautta sekä tädin halukkuutta ja kykyä antaa hoitoa ja tukea.
- **Lapsen** näkemyksiä pyydetään aktiivisesti **edunvalvojan** tuella, ja niihin kiinnitetään asianmukaista huomiota lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
- Suojatoimia sovelletaan lapsen yksilöllisten olosuhteiden ja tädin nimenomaisen huolenpitotilanteen mukaan sen varmistamiseksi, että lapsen turvallisuus, hyvinvointi, pääsy koulutukseen ja terveydenhuoltoon sekä lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin kehitys varmistettaisiin siinä jäsenvaltiossa, jonka katsotaan olevan vastuussa hakemuksen käsittelystä.

- **Edunvalvoja** on mukana koko prosessin ajan ja varmistaa, että lapsi ymmärtää jokaisen vaiheen ja saa henkistä tukea.
- Päätöstä odottaessa lapsi saa edelleen tukea edunvalvojalta tai henkilöltä, joka soveltuu toimimaan tilapäisesti edustajana, sekä muilta lastensuojelun ammattilaisilta. Näin varmistetaan, että lapsi pystyy edelleen käyttämään oikeuksiaan pyynnön esittäneessä EU+-maassa ja että lapsen etu pysyy ensisijaisena huomioon otettavana seikkana.
- Arvioinnin perusteella viranomaiset katsovat, että lapsen saattaminen yhteen tädin kanssa tarjoaa vakaata huolenpitoa ja edistää lapsen pitkän aikavälin hyvinvointia.
- Siirtopäätös tehdään turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen perheen yhtenäisyyden säilyttämistä koskevien säännösten mukaisesti.

Lapsen edun soveltaminen: varmistetaan, että perheenyhdistämispäätöksissä asetetaan etusijalle lapsen turvallisuus, vakaus, tunnesiteet ja pitkän aikavälin kehitys sen sijaan, että nojaututtaisiin yksinomaan muodollisiin perhesiteisiin tai menettelyllisiin näkökohtiin.

Esimerkki 2 – Perheenyhdistäminen evättään turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisen lapsen edun arvioinnin perusteella

Ilman huoltajaa oleva 16-vuotias lapsi hakee turvapaikkaa. Perheenjäsenten jäljittämistä koskevaa lomaketta täyttäessään lapsi ilmaisee halukkuutensa päästä yhteen toisessa jäsenvaltiossa asuvan isänsä kanssa. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 25 artiklan 2 kohdassa vahvistetaan oletus siitä, että perheenyhdistäminen vanhemman kanssa on lapsen edun mukaista, mutta lapsen edun arvioinnista vastaavien viranomaisten on arvioitava, onko yksittäisessä tapauksessa viitteitä siitä, että tällainen siirto altistaisi lapsen haitalle

- **Toimivaltainen viranomainen** rekisteröi perheenyhdistämispyyntönsä ja käynnistää lapsen edun arvioinnin.
- **Lapsen** näkemykset kerätään edunvalvojan avulla. Lapsi kertoo aiemmista pelon kokemuksistaan, jotka johtuvat aiemmasta laiminlyönnistä ja väkivallalle altistumisesta. Hän kuitenkin toivoo, että isä on muuttanut.
- Viranomaiset arvioivat vanhemman ja lapsen suhteen laatua, muun muassa aiempia huolenpitojärjestelyjä ja tunnesiteitä.
- **Lastensuojeluviranomaisilta** saaduista tiedoista käy ilmi, että isällä on rajalliset valmiudet tarjota hoitoa. Hänellä on myös rikosrekisterimerkintä vastaanottavassa jäsenvaltiossa, ja yhteydenpito lapseen on ollut satunnaista.
- Arvioinnissa tarkastellaan isän yksilöllisten olosuhteiden ja toimivaltaisten viranomaisten toimittamien tietojen perusteella, voiko vastuussa olevaksi katsottu jäsenvaltio varmistaa
 - turvallisen ja vakaan asuinpaikan lapselle
 - aikuisten tosiasiallisen huolenpidon ja valvonnan
 - pääsyn koulutukseen ja terveydenhuoltoon

- suojelun väkivallalta tai laiminlyönniltä ja
- henkisen vakauden ja hoidon jatkuvuuden.
- Ehdotetun perheenyhdistämisen todetaan altistavan lapsen haitan ja epävakauden riskille sekä hajottavan lapsen nykyisen kannustavan vastaanottoympäristön. Tämä päätelmä perustuu lapselle ja ehdotetulle perheenyhdistämisjärjestelylle ominaisiin yksilöllisiin ja perusteltuihin seikkoihin.
- **Edunvalvoja** osallistuu menettelyyn koko sen keston ajan ja tukee lasta arvioinnin ja sen tuloksen ymmärtämisessä.
- Päätöstä odottaessa lapsi saa edelleen tukea edunvalvojalta tai henkilöltä, joka soveltuu toimimaan tilapäisesti edustajana, sekä muilta lastensuojelun ammattilaisilta. Näin varmistetaan, että lapsi pystyy edelleen käyttämään oikeuksiaan pyynnön esittäneessä EU+-maassa ja että lapsen etu pysyy ensisijaisena huomioon otettavana seikkana.
- Perheenyhdistämistä koskeva pyyntö evätään, ja päätös perustellaan asianmukaisesti kirjallisesti, ja siinä viitataan nimenomaisesti lapsen edun arviointiin. Lapsen ja isän välisen yhteyden palauttamista suositellaan, ja edunvalvojaa pyydetään huolehtimaan asianmukaisesta seurannasta.

Lapsen edun soveltaminen: määritetään, että lapsen etu koostuu haitalta suojelusta, vakaasta ja asianmukaisesta huolenpidosta, henkisestä hyvinvoinnista, tuen jatkuvuudesta ja keskeisten palvelujen saatavuudesta. Nämä näkökohdat ovat tärkeämpiä kuin turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisen perhesiteen muodollinen olemassaolo.

6. Lapsen etu vastaanoton yhteydessä

Lasten tarpeiden tyydyttäminen on ratkaisevan tärkeää heidän psykososiaaliselle hyvinvoinnilleen, etenkin tilanteissa, joissa heidän on pakko muuttaa pois kotiseudultaan.

Siksi on olennaisen tärkeää sijoittaa lapset heidän tarpeisiinsa sopiviin majoituspaikkoihin, jotka tukevat heidän kokonaisvaltaista kehitystään. Viranomaisen olisi suunniteltava sijoittaminen huolellisesti ja otettava huomioon useita tekijöitä, erityisesti perheen yhtenäisyys ja rajoittamaton pääsy terveyteen ja koulutukseen lapsen edun mukaisesti.

Lisäksi ilman huoltajaa olevien lasten yhteisöpohjainen hoito ja tuki on erityisen tärkeää, sillä Eurooppaan saapuvilla lapsilla on usein edessään monenlaisia vaikeita haasteita ja olosuhteita ⁽¹⁷⁰⁾.

Vakauden edistämiseksi lapsen asuinpaikan muutosten olisi oltava pikemminkin poikkeus kuin sääntö, paitsi jos ne ovat lapsen edun mukaisia. Vakaa asuinpaikka ja päivittäiset rutiinit auttavat etenkin ilman huoltajaa olevaa lasta rakentamaan luottamussuhdetta hoitajiin, edunvalvojaan, laillisiin edustajiin ja tapauksen hallinnasta vastaavaan henkilöön. Näin luodaan ympäristö, jossa lapsi voi turvapaikkapuhuttelussa turvallisin mielin kertoa arkaluonteisista tai traumaattisista kokemuksistaan, mikäli se on tarpeen. Lisäksi tutut tavat auttavat lapsia palauttamaan tunteen normaaliudesta, ennustettavuudesta ja oman elämän hallinnasta. Ne ovat keskeisiä tekijöitä emotionaalisen turvallisuuden ja psykologisen selviytymiskyvyn kannalta.

6.1. Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä oleva lapsen edun käsite

Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä vahvistetaan kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa koskevat vaatimukset, joiden tarkoituksena on yhdenmukaistaa vastaanotto-olosuhteita EU+-maissa ja varmistaa, että kaikki EU+-maat tarjoavat asianmukaiset elinolot kansainvälistä suojelua hakeville. Vaikka direktiivissä jätetään jäsenvaltioille joustovaraa näiden vaatimusten täytäntöönpanon määrittelyssä, siinä vahvistetaan suojatoimia hakijoille, joilla on erityisiä vastaanottotarpeita, myös lapsille. Direktiivissä edellytetään nimenomaisesti, että sekä erityiset vastaanottotarpeet että lapsen etu otetaan huomioon, kun varmistetaan riittävä elintaso unionin oikeuden, myös EU:n perusoikeuskirjan, ja kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti ⁽¹⁷¹⁾.

⁽¹⁷⁰⁾ Lisätietoa on ilman huoltajaa olevia lapsia koskevassa osiossa EUAA:n oppaassa *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II*, 2024, ks. alaviite 84, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>.

⁽¹⁷¹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 62 kappale.

Jäsenvaltioiden on varmistettava niiden hakijoiden osalta, joilla on erityisiä vastaanottotarpeita, että erikoistunut henkilöstö käsittelee yksilöllisiä vastaanottotarpeita jatkuvasti menettelyn koko keston ajan varhaisen tunnistamisen ja arvioinnin perusteella ⁽¹⁷²⁾.

Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä toistetaan, että jäsenvaltioiden on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu pannahsa sen säännöksiä täytäntöön ⁽¹⁷³⁾, ja muistutetaan velvollisuudesta varmistaa lapsen fyysisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta riittävä elintaso ⁽¹⁷⁴⁾. Tämä tarkoittaa, että lapsia koskevat päätökset – muun muassa asuinpaikasta ja elinoloista, turvallisuudesta, terveydenhuollosta, koulutuksesta ja perhe-elämästä – on arvioitava lapsen edun näkökulmasta ja kiinnitettävä siinä huomiota sekä välittömiin suojelutarpeisiin että pidemmän aikavälin kehitykseen. Direktiivillä vahvistetaan myös lasten suojelua vastaanoton yhteydessä edellyttämällä, että lasten kanssa työskentelevät henkilöt käyvät läpi taustatarkistukset ja saavat perus- ja jatkokoulutusta lasten oikeuksista, tarpeista ja turvaamista koskevista ja että he noudattavat salassapitoa koskevia sääntöjä ⁽¹⁷⁵⁾.

Direktiivissä tuodaan lapsen edun arvioinnista esiin neljä keskeistä tekijää ⁽¹⁷⁶⁾:

- **perheen yhtenäisyys ja perheenyhdistämisen mahdollisuus** sekä velvollisuus säilyttää perheen yhtenäisyys ⁽¹⁷⁷⁾
- **hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys**, myös lapsen tausta sekä **huolenpidon** vakauden ja **jatkuvuuden** tarve
- **turvallisuus** erityisesti silloin, kun on väkivallan, kaltoinkohtelun tai hyväksikäytön (myös ihmiskaupan) riski
- **lapsen näkemykset** lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

6.2. Lapsen edun soveltaminen vastaanoton yhteydessä

Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapset saavat turvallisen ja asianmukaisen majoituksen ja tarvittavia tukipalveluja ⁽¹⁷⁸⁾. Käytännössä tämä tarkoittaa asianmukaisen asunnon lisäksi tosiasiallista pääsyä terveydenhoitoon, koulutukseen ja tietoihin ikätasolle sopivalla tavalla sekä virkistystoimintaa. Direktiivissä omaksutaan ennakoiva lähestymistapa: vastaanottojärjestelmien ei pitäisi pelkästään ”majoittaa” lapsia, vaan niiden tulisi aktiivisesti tukea heidän hyvinvointiaan ja kehitystään. Vastaanotto-olosuhteet on mukautettava lapsen tilanteeseen ja tarpeisiin, ja erityistä huomiota on kiinnitettävä turvallisuuteen (myös suojeluun seksuaaliselta ja

⁽¹⁷²⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 25 artikla.

⁽¹⁷³⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 38 kappale.

⁽¹⁷⁴⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 1 kohta.

⁽¹⁷⁵⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 6 kohta.

⁽¹⁷⁶⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 2 kohta.

⁽¹⁷⁷⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 38 kappale.

⁽¹⁷⁸⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 41 kappale.

sukupuolistuneelta väkivallalta) sekä fyysiseen ja emotionaaliseen huolenpitoon, ja niissä on myös mahdollistettava oppiminen, pelaaminen, sosiaalinen osallistuminen ja kehitys ⁽¹⁷⁹⁾.

Sijoittamisen ja majoituksen vakaus on toinen tärkeä seikka, joka on otettava huomioon lapsen etua sovellettaessa. Lapsi on saattanut luoda sosiaalisia suhteita tai aloittaa koulunkäynnin, harjoittelun tai työnteon, jotka kaikki tukevat myönteisesti hänen jatkuvaa kotoutumistaan sekä koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien tavoittelua.

Äkillinen majoituksen muutos, johon liittyy usein sisäisiä siirtoja, voi pakottaa lapsen aloittamaan kaiken alusta ja saattaa viivästyttää tai haitata kotouttamisprosessia.

Siksi on suositeltavaa varmistaa joustavuus majoituslaitoksissa, esimerkiksi varaamalla tiloista tietty määrä huoneita juuri aikuistuneille nuorille hakijoille ⁽¹⁸⁰⁾. Sijoittamista koskevasta lopullisesta päätöksestä olisi mieluiten keskusteltava hakijan ja hänen edunvalvojansa kanssa ennen mahdollista siirtoa ja otettava siinä huomioon hakijan henkilökohtaiset olosuhteet.

Jos jäsenvaltio järjestää perheille asunnon, sen on toteutettava aiheelliset toimenpiteet alueellaan olevan perheen yhtenäisyyden säilyttämiseksi aina, kun se on mahdollista, ja pyydettävä tällaisiin toimenpiteisiin hakijan suostumusta ⁽¹⁸¹⁾.

Silloinkin, kun kansallisissa järjestelmissä määrätään mahdollisuudesta aineellisten vastaanotto-olosuhteiden rajoittamiseen tai peruuttamiseen tietyissä olosuhteissa, jäsenvaltioiden on aina varmistettava elintaso, jossa otetaan huomioon hakijat, joilla on erityisiä vastaanottotarpeita, ja lapsen etu ⁽¹⁸²⁾.

Euroopan komission muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen yhteisen täytäntöönpanosuunnitelman ⁽¹⁸³⁾ rakenneosissa 9 ja 10 korostetaan, että on tärkeää tehostaa perusoikeuksien toteutumisen valvontaa, jotta voidaan varmistaa tehokkaat menettelyt ja suojella samalla ihmisarvoa sekä aitoa ja todellista oikeutta turvapaikkaan, myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevien, kuten lasten, osalta, sekä jäsenvaltioiden toimia tämän väestön kotouttamiseksi ja osallistamiseksi.

Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä viitataan myös komission tiedonantoon lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä ⁽¹⁸⁴⁾. Siinä korostetaan jälleen, että lasten vaarat kasvavat, kun he matkustavat yksin tai joutuvat olemaan samoissa ahtaissa tiloissa heille vieraiden aikuisten kanssa. Tiedonannossa korostetaan, että tarvitaan selkeitä menettelytapoja

⁽¹⁷⁹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 39 kappale.

⁽¹⁸⁰⁾ Ks. EUAA, *Mapping Report on Transitioning into Adulthood: Improving the transition experience for applicants for international protection*, helmikuu 2026, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mapping-report-transitioning-adulthood>.

⁽¹⁸¹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 14 artikla.

⁽¹⁸²⁾ Näihin olosuhteisiin voivat kuulua tilanteet, joissa hakija ei tee yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa, ei noudata niiden asetettuja menettelyvaatimuksia, on vakavasti tai toistuvasti rikkonut vastaanottokeskuksen sääntöjä tai käyttäytynyt väkivaltaisesti tai uhkaavasti vastaanottokeskuksessa. (vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 62 kappale).

⁽¹⁸³⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Uuden muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen yhteinen täytäntöönpanosuunnitelma, COM/2024/251 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2024:251:FIN>.

⁽¹⁸⁴⁾ Euroopan komissio, *Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä*, ks. alaviite 5.

lasten katoamisen ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi, muun muassa välitön ilmoittaminen poliisille. Lasten suojeleminen muuttoliikkeen yhteydessä on keskeinen velvoite, joka perustuu EU:n arvoihin ja EU:n oikeuteen, muun muassa EU:n perusoikeuskirjaan ja kansainvälisiin lapsen oikeuksia koskeviin vaatimuksiin.

Kun lapselle osoitetaan majoituspaikka, viranomaisten tulisi myös arvioida eri tekijöitä, kuten perheen yhtenäisyyttä, kieli- ja viestintätarpeita, koulupaikkojen saatavuutta, ikää ja kehitystasoa, vammaisuutta tai toimintarajoitteita sekä lääketieteellisiä tarpeita (esim. kroonisen sairauden hoidon saatavuutta). Tavoitteena on tukea sopeutumista, turvallisuutta ja hoidon jatkuvuutta.

6.2.1. Asuminen, terveydenhoito ja koulutus

Lapsen edun ja perheyksikön periaatteiden tulisi ohjata **lasten asumisjärjestelyjä** ⁽¹⁸⁵⁾. Kun se on lapsen edun mukaista ja lapsi antaa suostumuksensa, hänet olisi majoitettava yhdessä vanhempiensa, hänestä vastuussa olevan aikuisen tai hänen naimattomien alaikäisten sisarustensa kanssa ⁽¹⁸⁶⁾.

Tilat tulisi mukauttaa lasten tarpeisiin ja niiden tulisi tukea sekä fyysistä että henkistä hyvinvointia. Lapsilla olisi oltava mahdollisuus **osallistua ulkoiluun ja ikätasolle sopivaan vapaa-ajan toimintaan, leikkiin ja virkistystoimintaan** ⁽¹⁸⁷⁾. Jos lapset majoitetaan keskuksiin, joissa on myös aikuisia, tarvitaan lisätakeita, muun muassa turvallisia tiloja ja asianmukaisia saniteettijärjestelyjä lasten ja äitien suojelemiseksi ⁽¹⁸⁸⁾.

Lasten on saatava samantyyppistä terveydenhuoltoa kuin maan alaikäiset kansalaiset ⁽¹⁸⁹⁾. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapset, jotka ovat joutuneet kokemaan hyväksikäyttöä, laiminlyöntiä, riistoa, kidutusta tai kärsimään aseellisesta selkkauksesta, saavat ajoissa kuntoutuspalveluja, asianmukaista mielenterveyshuoltoa ja pätevää terapiaa. Tämä edellyttää asianmukaisesti erikoistuneiden ammattilaisten saatavuutta, jotta tuki on tehokasta ja yksilöllistä ⁽¹⁹⁰⁾.

Lasten terveys ja hyvinvointi ovat moniulotteisia, ja niitä tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti, myös henkistä hyvinvointia, sosiaalista osallistumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä taitojen ja toimintakyvyn kehittymistä. Tämä korostaa koulutuksen, vertaistoiminnan ja lapsiystävällisten tilojen merkitystä ⁽¹⁹¹⁾.

Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä korostetaan myös **lapsen oikeutta koulutukseen**. Vastaanottojärjestelmään kuuluvien lasten koulutus olisi

- tarjottava vastaavin edellytyksin kuin jäsenvaltioiden omille kansalaisille

⁽¹⁸⁵⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 35 kappale.

⁽¹⁸⁶⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 7 artiklan 3 kohta, 14 artikla ja 26 artiklan 5 kohta.

⁽¹⁸⁷⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 3 kohta.

⁽¹⁸⁸⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 41 kappale ja 20 artiklan 5 kohta.

⁽¹⁸⁹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 22 artiklan 2 kohta.

⁽¹⁹⁰⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 4 kohta.

⁽¹⁹¹⁾ Lisätietoa on ilman huoltajaa olevia lapsia koskevassa osiossa EUAA:n oppaassa [Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II](#), 2024, ks. alaviite 84.

- järjestettävä yhdessä jäsenvaltioiden omien kansalaisten koulutuksen kanssa
- järjestettävä saman laatuksena jäsenvaltioiden omien kansalaisten koulutuksen kanssa
- ja sen olisi oltava jatkuvaa (kunnes maastapoistamistoimenpide pannaan täytäntöön soveltuvin osin) ⁽¹⁹²⁾.

Lasten koulutukseen pääsyssä on noudatettava seuraavia säännöksiä.

- Pääsy koulutusjärjestelmään myönnetään mahdollisimman pian ja viimeistään kahden kuukauden kuluttua päivästä, jona kansainvälistä suojelua koskeva hakemus jätettiin.
- Koulutus tarjotaan yleisessä koulutusjärjestelmässä. Jäsenvaltiot voivat järjestää koulutuksen väliaikaisena toimenpiteenä ja enintään kuukauden ajan yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella, kun yleiseen koulutusjärjestelmään pääsy ei jäsenvaltion erityisten olosuhteiden tai lapsen erityistilanteen vuoksi ole välittömästi mahdollista ⁽¹⁹³⁾.
- Tarjotaan valmistavaa opetusta, myös kieliopetusta, silloin kun sitä tarvitaan helpottamaan lasten pääsyä ja osallistumista yleiseen koulutusjärjestelmään ⁽¹⁹⁴⁾.
- Oppimateriaali annetaan saataville ⁽¹⁹⁵⁾.

6.3. Ilman huoltajaa olevien lasten lisätakeet vastaanoton yhteydessä

Viranomaiset takaavat lapsen edun EU:n alueella. Niitä tukee edunvalvoja, joka edustaa ja avustaa lasta ja voi tarvittaessa myös toimia tämän lukuun ⁽¹⁹⁶⁾.

Turvapaikka- ja muuttoliikesopimuksen muiden välineiden ⁽¹⁹⁷⁾ mukaisesti vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä säädetään, että kun ilman huoltajaa oleva lapsi hakee kansainvälistä suojelua, jäsenvaltioita pyydetään nimeämään henkilö, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan lapsen edustajana ⁽¹⁹⁸⁾, kunnes edunvalvoja on nimitetty. Tällainen henkilö voisi olla esimerkiksi vastaanottokeskuksen, lasten päivähoitopaikan, sosiaalitoimen tai muun asiaankuuluvan organisaation työntekijä, joka on nimetty hoitamaan edustajan tehtäviä ⁽¹⁹⁹⁾, jos hän täyttää jäljempänä esitetyt vaatimukset.

Lapselle on myös ilmoitettava, että tällainen henkilö on nimitetty, ja henkilölle, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana, on ilmoitettava kaikki lasta koskevat merkitykselliset tosiseikat ⁽²⁰⁰⁾.

⁽¹⁹²⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 48 kappale ja 16 artiklan 1 kohta.

⁽¹⁹³⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 16 artiklan 2 ja 3 kohta.

⁽¹⁹⁴⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 16 artiklan 2 kohta.

⁽¹⁹⁵⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 3 kohta.

⁽¹⁹⁶⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 43 kappale.

⁽¹⁹⁷⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 23 artiklan 2 kohta.

⁽¹⁹⁸⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 1 kohta.

⁽¹⁹⁹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 45 kappale.

⁽²⁰⁰⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 2 kohta.

Edunvalvoja on nimettävä 15 työpäivän kuluessa, mutta poikkeustapauksissa määräaika voidaan pidentää 10 päivällä ⁽²⁰¹⁾. Henkilö, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana, ja edunvalvoja voivat olla sama henkilö ⁽²⁰²⁾.

Henkilön, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana, on noudatettava samoja perusteita ja edellytyksiä, jotka on vahvistettu vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä pysyväle edunvalvojalle, eli

- henkilön on oltava luonnollinen henkilö, riippumatta siitä, että virallisesti on voitu nimittää organisaatio ⁽²⁰³⁾
- henkilöllä ei saa olla rikosrekisterimerkintöjä lapsiin liittyvistä rikoksista tai rikkomuksista taikka rikoksista tai rikkomuksista, jotka antavat vakavaa aiheutta epäillä heidän kykyään ottaa vastuu alaikäisistä ⁽²⁰⁴⁾
- henkilöllä on tarvittava osaaminen ja asiantuntemus, myös alaikäisten kohtelun ja erityistarpeiden osalta, edustaa ja avustaa ilman huoltajaa olevaa lasta ja toimia hänen lukuunsa, jotta voidaan turvata kyseisen lapsen etu ja yleinen hyvinvointi ⁽²⁰⁵⁾
- henkilö saa asianmukaista perus- ja jatkokoulutusta alaikäisten oikeuksista ja tarpeista, myös lapsen hyvinvoinnin turvaamista koskevista sovellettavista vaatimuksista ⁽²⁰⁶⁾
- henkilö pystyy hoitamaan tehtävänsä tehokkaasti ⁽²⁰⁷⁾, mikä edellyttää, että hänen vastuulleen osoitetaan oikeasuhteinen ja rajallinen määrä ilman huoltajaa olevia lapsia (tavanomaisissa olosuhteissa enintään 30 ⁽²⁰⁸⁾), ja määrää voidaan nostaa 50:een., jos ilman huoltajaa olevien lasten hakemusten määrä on suhteettoman suuri ⁽²⁰⁹⁾;
- henkilöä sitoo salassapitovelvollisuus ⁽²¹⁰⁾
- henkilön etu ei saa olla ristiriidassa nimetyn lapsen edun kanssa ⁽²¹¹⁾.

Edunvalvoja (tai henkilö, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana) varmistaa, että ilman huoltajaa oleva lapsi voi käyttää oikeuksia, joihin hän oikeutettu, tukemalla ja avustamalla lasta ja toimimalla tämän lukuun, millä varmistetaan lapsen etu ⁽²¹²⁾.

Edunvalvojan (tai henkilön, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana) on myös ⁽²¹³⁾

⁽²⁰¹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 1 kohta.

⁽²⁰²⁾ Seulonta-asetuksen johdanto-osan 25 kappale.

⁽²⁰³⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 3 ja 7 kohta.

⁽²⁰⁴⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 6 kohta.

⁽²⁰⁵⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 2 artiklan 13 kohta.

⁽²⁰⁶⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 6 kohta.

⁽²⁰⁷⁾ Ks. myös Euroopan neuvosto, *Recommendation CM/Rec(2019)11 of the Committee of Ministers to member States on effective guardianship for unaccompanied and separated children in the context of migration*, 2019, <https://rm.coe.int/0900001680993db7>, jossa korostetaan, että edunvalvojille olisi annettava hallittavissa oleva määrä tapauksia, jotta lapsen etu voidaan turvata tehokkaasti.

⁽²⁰⁸⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 7 kohta.

⁽²⁰⁹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 1 kohta.

⁽²¹⁰⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 6 kohta.

⁽²¹¹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 2 ja 6 kohta.

⁽²¹²⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 43 kappale.

⁽²¹³⁾ Lisätietoa on perusoikeusviraston *edunvalvontakäsikirjan* tulevassa päivitetystä versiossa (nykyinen versio on saatavilla osoitteessa <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/guardianship-systems-children-deprived-parental-care-european-union-summary>).

- oltava läsnä, kun lapselle annetaan tietoa (viimeistään kolmen päivän kuluessa hakemuksen jättämisestä) vastaanotto-olosuhteista, oikeusapua ja oikeudellista edustusta antavista järjestöistä tai ryhmistä sekä järjestöistä, jotka voivat mahdollisesti auttaa lasta saatavilla oleviin vastaanotto-olosuhteisiin, myös terveydenhuoltoon, liittyvissä asioissa tai antaa niitä koskevia tietoja ⁽²¹⁴⁾, jotta hän voi selittää annetut tiedot ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle ⁽²¹⁵⁾
- pidettävä yhteyttä toimivaltaisiin viranomaisiin, jotta ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle voidaan varmistaa välitön pääsy aineellisiin vastaanotto-olosuhteisiin ja terveydenhuoltoon ⁽²¹⁶⁾
- edistää lapsen erityisten vastaanottotarpeiden tunnistamista jäsenvaltion tekemän erityistarpeiden yksilöllisen arvioinnin aikana ⁽²¹⁷⁾.

Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä todetaan myös, että ilman huoltajaa olevan lapsen etu on otettava huomioon lapsen sijoittamisessa ⁽²¹⁸⁾. Ilman huoltajaa oleva alaikäinen voidaan sijoittaa täysi-ikäisen sukulaisen luokse, sijoitusperheeseen, vastaanottokeskuksiin, joissa on alaikäisille soveltuvia järjestelyjä tai muihin lapselle soveltuviin majoituspaikkoihin. Poikkeuksellisissa tilanteissa yli 16-vuotiaat ilman huoltajaa olevat lapset voidaan sijoittaa täysi-ikäisille tarkoitettuihin vastaanottokeskuksiin ⁽²¹⁹⁾. Koska lasten sijoittaminen aikuisille tarkoitettuun laitokseen sisältää suuria riskejä, jos tällainen päätös tehdään, viranomaisten on tehtävä perusteellinen lapsen edun arviointi ennen sijoittamista ja todettava, ettei sijoittaminen todellakaan vaikuta kielteisesti lapsen hyvinvointiin, sekä varmistettava lapsen etu.

Asuinpaikan muutokset olisi minimoitava ⁽²²⁰⁾ huolenpidon vakauden ja jatkuvuuden periaatteiden mukaisesti ⁽²²¹⁾. Edunvalvojan olisi oltava mukana kaikissa kohdentamista ja uudelleenkohdentamista koskevissa päätöksissä, myös sisarusten pitämisessä yhdessä, jos se on lapsen edun mukaista. Edunvalvojia valvotaan ja heille tehdään säännöllisiä tarkistuksia ⁽²²²⁾, ja lapsilla on oikeus tehdä valitus, jos heidän etujaan ei edistetä asianmukaisesti ⁽²²³⁾. Edunvalvojia ei pitäisi vaihtaa usein, mutta vaihtoja on tehtävä tarvittaessa, erityisesti jos tehtäviä ei suoriteta asianmukaisesti ⁽²²⁴⁾.

⁽²¹⁴⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 5 artiklan 2 kohta.

⁽²¹⁵⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 43 kappale.

⁽²¹⁶⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 43 kappale.

⁽²¹⁷⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 25 artiklan 1 kohta.

⁽²¹⁸⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 35 kappale.

⁽²¹⁹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 9 kohta.

⁽²²⁰⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 9 kohta.

⁽²²¹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 2 kohta.

⁽²²²⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 8 kohta.

⁽²²³⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 8 kohta.

⁽²²⁴⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 6 kohta.

Esimerkkejä lapsen edun soveltamisesta vastaanoton yhteydessä

Esimerkki 1 – Vaihtoehtoiset koulutusjärjestelyt ennen yleiseen kouluun pääsemistä

Vastaanottokeskuksessa asuva 13-vuotias lapsi ei voi heti ilmoittautua yleiseen koulujärjestelmään, koska hänen koulutuksessaan on huomattavia aukkoja ja hän osaa vain vähän vastaanottavan maan kieltä.

- Vastaanotto- ja opetusviranomaiset arvioivat lapsen koulutustaustan ja oppimistarpeet.
- Enintään kuukauden ajaksi otetaan käyttöön väliaikaisia vaihtoehtoisia opetusjärjestelyjä, kuten valmistelevia kursseja ja kielitukea.
- Tarvittaessa tarjotaan nopeutettuja oppimis- tai siirtymäohjelmia lapsen koulutuksessa olevien puutteiden korjaamiseksi, ja ne voivat jatkua alkuperäisen yhden kuukauden jakson jälkeenkin. Yleiseen koulutusjärjestelmään rekisteröitymisestä huolehditaan joka tapauksessa viimeistään kuukauden kuluttua saapumisesta tukitoimien jatkamisen rinnalla. Lapselle annetaan oppimateriaaleja ja häntä kannustetaan osallistumaan hänen ikätasolleen sopivaan koulutoimintaan.
- Edistymistä seurataan säännöllisesti, ja tavoitteena on siirtää lapsi yleiseen koulujärjestelmään mahdollisimman pian.

Lapsen edun soveltaminen: varmistetaan oppimisen jatkuvuus, tuetaan lapsen kognitiivista ja sosiaalista kehitystä sekä ehkäistään pitkäaikaista syrjäytymistä koulutuksesta samalla, kun helpotetaan oikea-aikaista integroitumista yleisopetukseen.

Esimerkki 2 – Edunvalvojan osallistuminen lapsen majoituksen muutokseen

Ilman huoltajaa oleva 16-vuotias lapsi on asunut vastaanottokeskuksessa jo useita kuukausia. Viranomaiset harkitsevat lapsen siirtämistä toiseen keskuksen kapasiteettirajoitusten vuoksi.

- Ennen päätöksen tekemistä kuullaan edunvalvojaa, joka osallistuu arviointiin.
- Lapsen mielipidettä kysytään ikätasolle sopivalla tavalla, ja sille annetaan asianmukainen painoarvo.
- Siirron mahdollista vaikutusta lapsen hyvinvointiin, koulutukseen, terveydenhuoltoon ja olemassa oleviin tukiverkostoihin arvioidaan.
- Lapsen todetaan käyvän koulua ja saavan psykososiaalista tukea nykyisen keskuksen läheisyydessä.
- Viranomaiset katsovat, että siirto häiritsisi lapsen elämän vakautta ja hoidon jatkuvuutta.
- Lapsi pysyy nykyisessä sijoituspaikassaan, ja vaihtoehtoisia hoitoratkaisuja selvitetään.

Lapsen edun soveltaminen: asetetaan vakaus, hoidon jatkuvuus ja lapsen henkinen hyvinvointi etusijalle hallinnollisen vaivattomuuden sijaan ja varmistetaan, että vastaanotto-olosuhteisiin vaikuttavilla päätöksillä tuetaan lapsen pitkän aikavälin kehitystä.

Tiedonannossaan lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä ⁽²²⁵⁾ Euroopan komissio kannustaa jäsenvaltioita myös

- varmistamaan, että lasten haavoittuvuudesta ja tarpeista tehdään yksilöllinen sukupuoli- ja ikänsäkökohdat huomioon ottava arviointi lasten saapuessa maahan ja että tämä arviointi otetaan huomioon kaikissa myöhemmissä menettelyissä
- varmistamaan, että kaikki lapset pääsevät nopeasti terveydenhuollon (myös ehkäisevän hoidon) ja psykososiaalisen tuen piiriin samoin kuin osallistavan virallisen koulutuksen piiriin lapsen ja/tai heidän vanhempiansa asemasta riippumatta
- varmistamaan, että ilman huoltajaa oleville lapsille on tarjolla useita vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja, mukaan lukien sijoitus sijaisperheeseen tai muuhun perhemäiseen yhteisöön
- varmistamaan lastensuojelupolitiikan noudattaminen kaikissa laitoksissa, jotka vastaanottavat lapsia, esimerkiksi nimittämällä lastensuojelusta vastaava henkilö
- varmistamaan, että maahantulijalasten hallinnolliselle säilöönnotolle on olemassa toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja, ja seurattava niiden saatavuutta
- varmistamaan, että on olemassa asianmukainen ja tehokas järjestelmä, jolla seurataan maahantulijalasten vastaanottoa.

EUAA, Operational Standards and Indicators on Reception including Vulnerability-related Aspects (Vastaanottoa koskevat operatiiviset vaatimukset ja indikaattorit, myös haavoittuvuuteen liittyvät näkökohdat), maaliskuu 2026, <https://www.euaa.europa.eu/publications/operational-standards-indicators-reception-including-vulnerability-aspects>.

6.4. Säilöönnotto ja säilöönnotolle vaihtoehtoiset turvaamistoimet

EUAA:n vuoden 2025 turvapaikkaraaportin ⁽²²⁶⁾ mukaan lasten säilöönnotto on edelleen vakava huolenaihe EU+-maissa. EU:n lainsäädännössä vahvistetaan selkeästi, että pääsääntöisesti **lapsia ei pidä ottaa säilöön** ⁽²²⁷⁾. Lasten säilöönnotto on sallittua vain, jos sen on arvioitu olevan lasten edun mukaista ja jos sitä käytetään **viimeisenä keinona** poikkeuksellisissa olosuhteissa,

⁽²²⁵⁾ Euroopan komissio, [Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä](#), ks. alaviite 5.

⁽²²⁶⁾ EUAA:n vuoden 2025 turvapaikkaraaportti. Tiivistelmä, kesäkuu 2025, <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-report-2025-executive-summary>.

⁽²²⁷⁾ Kansainvälisellä tasolla vallitsee laaja yksimielisyys (esim. lapsen oikeuksien komitea, kaikkien siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksien suojelukomitea ja mielivaltaista säilöönnottoa käsittelevä YK:n työryhmä) siitä, että lapsia ei pitäisi ottaa säilöön maahanmuuttoon liittyvistä syistä riippumatta heidän omasta tai heidän vanhempiansa oikeudellisesta asemasta / maahanmuuttoasemasta ja että säilöönnotto ei koskaan ole heidän etunsa mukaista. Säilöönnoton haitalliset vaikutukset lapsiin ovat hyvin dokumentoituja ja kiistattomia. Riippumatta siitä, kuinka kauan ja missä olosuhteissa lapsia pidetään, säilöönnotolla voi olla syvälinen ja kielteinen vaikutus lapsen terveyteen ja kehitykseen.

mahdollisimman lyhytaikaisesti ja silloin, kun muita, lievempiä vaihtoehtoisia toimenpiteitä ei voida soveltaa tehokkaasti ⁽²²⁸⁾.

Vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä korostetaan lisäksi, että jäsenvaltioiden on otettava huomioon YK:n lapsen oikeuksien komitean ohjeet, kun ne käsittelevät lapsiin liittyviä tilanteita ⁽²²⁹⁾. Lainsäädännössä korostetaan, että lapset tulisi aina sijoittaa **soveltuviin, lapsille sopiviin ympäristöihin**, mieluiten **yhteisöllisiin sijoituspaikkoihin, joihin ei liity vapaudenmenetystä**. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lasten, myös ilman huoltajaa olevien lasten, ja lapsiperheiden saatavilla ja käytettävissä on **erilaisia tehokkaita ja helposti saatavilla olevia vaihtoehtoja säilöönnotolle** ⁽²³⁰⁾.

Jos säilöönottoa on sovellettava, **paras toimintatapa on majoittaa perhe yhdessä** ja varmistaa samalla, että kaikkia vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä säädettyjä takeita noudatetaan kaikilta osin sekä lapsen että hänen perheenjäsentensä osalta. **Jos yhteistä majoitusta ei ole mahdollista järjestää** eikä vaihtoehtoja perheen säilöönnotolle voida soveltaa, **on huolehdittava säännöllisestä ja mielekkästä yhteydenpidosta säilöön otetun perheenjäsenen ja lapsen välillä**, muun muassa järjestämällä säännöllisiä vierailuja muissa kuin säilöönottotiloissa.

Kaikki lapsia koskevat vapaudenriistot riippumatta siitä, onko kyse yhteisestä majoituksesta tai muusta, on toteutettava **ainoastaan viimeisenä keinona, mahdollisimman lyhytaikaisesti** ja noudattaen tiukasti **lapsen etua**.

Jos ilman huoltajaa olevia lapsia otetaan säilöön, heidät on majoitettava tiloihin, jotka on mukautettu ilman huoltajaa olevien lasten majoittamista varten. Tällaiset tilat on erotettava aikuisten tiloista, ja niissä on oltava henkilökuntaa, joka on pätevää turvaamaan ilman huoltajaa olevien lasten oikeudet ja huolehtimaan heidän tarpeistaan ⁽²³¹⁾. Kaikkia säilöön otettuihin hakijoihin ja säilöön otettuihin lapsiin sovellettavia suojoitoimia sovelletaan samalla tavalla ilman huoltajaa oleviin lapsiin ⁽²³²⁾.

Jos näitä suojoitoimenpiteitä ei voida taata säilöönnotossa, lapsia ei tulisi ottaa säilöön tai heidät tulisi **vapauttaa välittömästi** ja sijoittaa asianmukaiseen majoitukseen.

⁽²²⁸⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 40 kappale ja 13 artiklan 2 kohta.

⁽²²⁹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 40 kappaleessa todetaan, että "[j]äsenvaltioiden kuuluu tässä yhteydessä ottaa huomioon 19 päivänä syyskuuta 2016 hyväksytty New Yorkin julkilausuma pakolaisista ja muuttajista, Yhdistyneiden kansakuntien sopimuselimen asiaankuuluva tunnustettu ohjeistus lapsen oikeuksista vuonna 1989 tehdystä Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksesta sekä asiaa koskeva oikeuskäytäntö".

⁽²³⁰⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 40 kappale.

⁽²³¹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 13 artiklan 3 kohta.

⁽²³²⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 12 ja 13 artikla eli: mahdollisimman lyhytkestoinen, ei vankiloita, ulkoilumahdollisuus, erityinen huomio heidän terveyteensä ja mielenterveyteensä, oikeus koulutukseen, ikätasolle sopiviin vapaa-ajan toimintoihin, miesten ja naisten erottaminen toisistaan, mahdollisuus tavata YK:n pakolaisvaltuutetun edustajia, perheenjäseniä, oikeudellisia neuvonantajia ja kansalaisjärjestöjen edustajia yksityisyyttä kunnioittaen sekä tehokas pääsy oikeussuojakeinoihin.

Lapsen edun arvioinnin, tarpeellisuuden ja oikeasuhteisuuden merkitys

Lapsen säilöönottoa koskevan päätöksen on perustuttava yksilölliseen lapsen edun arviointiin. Lapsen edun arviointi ei korvaa tarpeellisuuden ja oikeasuhteisuuden oikeudellisia testejä vaan tukee ja täydentää niitä sekä varmistaa, että lapsen hyvinvointi on ensisijainen huomioon otettava seikka arvioitaessa, onko säilöönotto laillinen ja perusteltu kussakin yksittäisessä tapauksessa.

Tarpeellisuustestissä viranomaisten on arvioitava, onko pidätys ehdottomasti välttämätöntä ja voidaanko tavoitellut päämäärät saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä. Viranomaisten on osoitettava, että käytettävissä ei ole toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja, kuten yhteisöllistä majoitusta tai muita ratkaisuja, joihin ei liity vapaudenmenetystä.

Suhteellisuustestissä on arvioitava, onko pidätyksestä aiheutuva haitta suurempi kuin siitä mahdollisesti koituva hyöty. Tässä arvioidaan muun muassa säilöönoton todennäköistä vaikutusta lapsen fyysiseen terveyteen, psyykkiseen hyvinvointiin, emotionaaliseen kehitykseen ja yleiseen hyvinvointiin. Jos samat tavoitteet voidaan saavuttaa vähemmän haitallisilla keinoilla, säilöönottoa ei voida pitää oikeasuhteisena, ja sitä tulisi välttää.

EUAA, *Säilöönnotolle vaihtoehtoisia turvaamistoimia koskevat ohjeet, 2024*

<https://www.euaa.europa.eu/publications/guidelines-alternatives-detention>

Oppaassa on ohjeita säilöönnotolle vaihtoehtoisten turvaamistoimien määrittämisestä, vahvistamisesta, päätöksen tekemisestä, täytäntöönpanosta, uudelleentarkastelusta ja lopettamisesta sekä erityisiä näkökohtia niiden sovellettavuudesta **rajamenettelyssä**.

Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 8 ja 9 artiklassa on säännöksiä hakijoiden kohdentamisesta tietyille maantieteelliselle alueelle ja liikkumisvapauden rajoituksista. Nämä säännökset **eivät** liity suoraan säilöönnottoon. Niissä pikemminkin kuvataan tapa, jolla jäsenvaltiot hallinnoivat vastaanottojärjestelmiään. Vaikka säilöönnotolle vaihtoehtoisten turvaamistoimien ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 9 artiklassa tarkoitettujen liikkumisvapauden rajoitusten välillä voi käytännössä olla jonkin verran päällekkäisyyttä, keskeisin huomioon otettava kriteeri on se, että **säilöönnotolle vaihtoehtoisia turvaamisenettelyjä sovelletaan vain, jos säilöönnotolle on olemassa laillinen peruste** (ks. ohje 1).

Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 9 artiklan mukaiset liikkumisvapauden **rajoitukset** ovat **itsenäisiä toimenpiteitä** eivätkä säilöönnotolle vaihtoehtoisia turvaamistoimia. Vaikka säilöönnoton perustetta ei tarvita, liikkumisvapauden rajoituksia sovellettaessa **tarvitaan** kuitenkin **yksilöllinen päätös**.

Muistettavat seikat

Ennen kuin lapsi otetaan säilöön, viranomaisten **on** aina noudatettava jäsenneltyä ja oikeuksiin perustuvaa arviointiprosessia ja suoritettava seuraavat vaiheet.

- **Tarkistetaan, onko säilöönnotolle laillisia perusteita** ⁽²³³⁾ sovellettavien oikeudellisten normien mukaisesti.
- **Arvioidaan ensin kaikki vaihtoehdot, joihin ei liity vapaudenmenetystä** (esim. yhteisölliset sijoitukset, perheenyhdistäminen, sijoitushoito, nimetyt vastaanottokeskukset). Jos vaihtoehtoiset ratkaisut ovat toteuttamiskelpoisia, säilöönottoa **ei** tulisi soveltaa.
- Varmistetaan, että säilöönottoa käytetään vain **viimeisenä keinona**. **Arvioidaan, onko säilöönotto todella välttämätöntä** vai voidaanko käyttää vähemmän rajoittavia vaihtoehtoja (esim. yhteisölliset sijoitukset, sijoitushoito, edunvalvonta), ja aiheuttaisiko säilöönotto haittaa, joka olisi suurempi kuin sen odotetut hyödyt. Jos sovelletaan vaihtoehtoja, niiden on myös oltava tarpeellisia ja oikeasuhteisia, ja niissä on otettava huomioon toimenpiteiden kumulatiiviset vaikutukset lapseen.
- Jos lapsi otetaan säilöön, sen on oltava **ehdottoman tarpeellista, oikeasuhteista** ja mahdollisimman lyhytkestoista ja samalla on varmistettava lapsen hyvinvointi.
- **Tunnistetaan riskit**, kuten ihmiskauppa, väkivalta, hyväksikäyttö, vammaisuus, vakavat mielenterveysongelmat ja itsensä vahingoittaminen, jotka vaativat erityistä huomiota ja tukea.
- **Tunnistetaan sairaudet, mielenterveysongelmat** sekä traumasta johtuva ahdistus ja varmistetaan, että saatavilla on mielenterveyshoitoa, traumatukea ja terveydenhuoltopalveluja.
- **Arvioidaan majoitustyyppi**, tilojen ahtaus, hygienia, esteettömyys sekä se, onko tila mukautettu lapsille, erotettu aikuisista ja sukupuolen mukaan ja onko siellä koulutettua ammattitaitoista henkilökuntaa.
- **Varmistetaan, että lapsella on edunvalvoja**, laillinen edustaja **sekä mahdollisuus saada tietoa** omista oikeuksistaan.
- **Arvioidaan säännöllisesti uudelleen säilöönnoton jatkumisen tai säilöönnotolle vaihtoehtoisen turvaamistoimen tarpeellisuutta** ja dokumentoidaan sen vaikutukset. Jatketaan **mahdollisten säilöönnotolle vaihtoehtoisten turvaamistoimien** soveltamisen arviointia. Erityisesti silloin, kun havaitaan haavoittuvuuksia ja muita erityistarpeita, kuten ihmiskaupan riskejä, lääketieteellisiä tarpeita tai psykologisia huolenaiheita, sijoittamista koskevia tarpeita **mukautetaan** niiden mukaisesti ja hakija sijoitetaan asianmukaiseen majoitukseen.
- Varmistetaan, että lapsi **ymmärtää oikeutensa riitauttaa säilöönotto ja säilöönnotolle vaihtoehtoiset turvaamistoimet**.
- Varmistetaan, **tuomioistuINVALVONTA** sekä maksuton oikeusapu ja oikeudellinen edustus lapselle.
- **Annetaan jatkuvaa psykologista ja lääketieteellistä tukea** haittojen lieventämiseksi.

⁽²³³⁾ Lapsia voidaan ottaa säilöön, a) kun on kyse huoltajan kanssa olevista alaikäisistä ja alaikäisen vanhempi tai pääasiallinen huoltaja otetaan säilöön tai b) kun on kyse ilman huoltajaa olevista alaikäisistä ja säilöönnotolla turvataan alaikäisen hyvinvointi (vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 13 artikla).

- Varmistetaan **pääsy koulutukseen, terveydenhuoltoon ja virkistystoimintaan** laitoksessa.
- Kun **säilöönoton perusteet eivät enää täyty, lapsi vapautetaan välittömästi** ja siirretään **turvalliseen ympäristöön, johon ei kuulu vapaudenmenetystä**. Jos kyseessä on **säilöönotolle vaihtoehtoinen turvaamistoimi**, arvioidaan, mikä on lapsen edun mukaista ja onko asuinpaikkaa muutettava.
- Seurataan lapsen **hyvinvointia säilöönoton / säilöönotolle vaihtoehtoisen turvaamistoimen jälkeen** pitkäaikaisten haittojen lieventämiseksi.
- Annetaan tarvittaessa **psykososiaalisia tuki- ja uudelleenkotouttamispalveluja** vapauttamisen jälkeen. Päivitetään [lapsen edun arviointilomaketta](#) säännöllisesti olosuhteiden muuttuessa.

Liitteet

Liite I – Lapsen henkilökohtainen turvapaikkapuhuttelu

Henkilökohtaisen puhuttelun toteuttaminen lapsen etu huomioon ottaen ⁽²³⁴⁾

Puhuttelun valmistelu: Valmistelu on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että turvapaikkapuhutteluprosessi on selkeä, kunnioittava ja lapsen edun mukainen. Turvapaikkamenettelyasetuksen mukaisten tiedotusvelvoitteiden mukaisesti lapsille olisi kerrottava henkilökohtaisen puhuttelun tarkoituksesta, siihen kuuluvista vaiheista ja läsnä olevien henkilöiden tehtävistä tavalla, jota he voivat ymmärtää. Edunvalvojilla ja tapauksen mukaan oikeusavustajilla ja oikeudellisilla neuvonantajilla / asianajajilla on tärkeä rooli lapselle tiedottamisessa ja tämän valmistautuessa puhutteluun, koska he muun muassa selittävät menettelyä, lapsen oikeuksia ja velvollisuuksia sekä sitä, mitä puhuttelussa on odotettavissa, käyttäen ikätasolle sopivaa ja eri kulttuurit huomioon ottavaa kieltä. Tietoa voidaan välittää tarvittaessa puhuttelua edeltävissä tilannekatsauksissa, ryhmätiedotustilaisuuksissa tai oikeudellisissa neuvontatilaisuuksissa. Hyvänä käytäntönä olisi ennen henkilökohtaisen puhuttelun aloittamista varmistettava, että lapselle on kerrottu asianmukaisesti puhuttelun tarkoituksesta sekä hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan ja että hän on ymmärtänyt ne. Nämä tiedot voidaan antaa ennen puhuttelua tai itse henkilökohtaisen puhuttelun alussa. Edunvalvojien tulisi olla mukana koko prosessin ajan tukemassa lasta, helpottamassa hänen tehokasta osallistumistaan ja varmistamassa, että lapsen oikeudet ja etu turvataan.

Turvallisen ja kannustavan ympäristön luominen: Puhuttelun fyysinen ja emotionaalinen ympäristö voi vaikuttaa merkittävästi lapsen kykyyn osallistua tehokkaasti. Puhuttelut olisi tehtävä lapsiystävällisessä ympäristössä, joka ei pelota lasta ⁽²³⁵⁾ ja joka on suunniteltu vähentämään ahdistusta ja lisäämään turvallisuuden tunnetta. Taukoja olisi ehdotettava säännöllisesti, jotta voidaan vastata lapsen emotionaalisiin ja fyysisiin tarpeisiin ja varmistaa, että puhuttelun kesto ei ole lapselle liikaa.

Viestinnän mukauttaminen: Tehokas viestintä on keskeistä lapsisensitiivisessä puhuttelussa. Viranomaisten on käytettävä yksinkertaista ja selkeää kieltä, jossa vältetään juridista ammattikieltä tai monimutkaista terminologiaa. Vaihtoehtoiset ilmaisutavat, kuten piirtäminen tai tarinankerronta, voivat auttaa pienempiä lapsia kertomaan kokemuksistaan luontevammin. Tulkkien on saatava koulutusta lapsille sopivasta viestinnästä ja kulttuurin huomioon ottamisesta, jotta he voivat ylittää kielimuurit tehokkaasti. Lapsen oikeuksien vaalimiseksi on olennaisen tärkeää varmistaa, että lapsi ymmärtää kysymykset ja tuntee tulleen kuulluksi.

⁽²³⁴⁾ Lisätietoja on YK:n pakolaisvaltuutetun julkaisussa, *Technical Guide: Child Friendly procedures*, 2021 <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/124121>, erityisesti luku 3.

⁽²³⁵⁾ Lisätietoja on luvussa 7 julkaisussa IOM, *Working with migrant children at the borders of the European union, Iceland, Norway, Switzerland and the United Kingdom – A toolkit for front-line workers*, 2023, <https://eca.iom.int/sites/g/files/tmzbd1666/files/documents/2023-11/pub2022-040-el-working-with-migrant-children.pdf>.

Emotionaalisten ja psykologisten tarpeiden huomioiminen: Lapset ovat saattaneet kokea traumoja tai ahdistavia tapahtumia, jotka vaikuttavat heidän kykyynsä muistaa asioita johdonmukaisesti. Puhuttelijoiden tulisi olla tietoisia trauman vaikutuksista muistiin ja viestintään ja suhtautua kannustavasti, jotta vältetään uudelleen traumatisoituminen. Psykologeilta tai lastensuojelun asiantuntijoilta voi saada uusia näkemyksiä lapsen tarpeista ja tunnetilasta, millä varmistetaan, että puhutteluprosessi tukee lapsen yleistä hyvinvointia.

Liite II – Suojatoimet ja vastuuvollisuus

Suojatoimet ja vastuuvollisuusmekanismit ovat olennaisen tärkeitä turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmien oikeudenmukaisuuden, avoimuuden ja tehokkuuden varmistamiseksi. Niillä turvataan yksilöiden, erityisesti lasten kaltaisten haavoittuvien ryhmien, oikeudet ja vahvistetaan samalla luottamusta menettelyihin. Selkeät standardit, riippumaton valvonta ja säännöllinen seuranta auttavat ehkäisemään väärinkäytöksiä, varmistamaan johdonmukaisuuden ja säilyttämään ihmisten elämään vaikuttavien päätösten luotettavuuden. Avoin päätöksenteko, jota tuetaan selkeällä dokumentoinnilla ja arviointimenettelyillä, varmistaa, että toimet ovat johdonmukaisia ja eettisiä.

Riippumaton valvonta ja seuranta auttavat varmistamaan lakisääteisten vaatimusten noudattamisen, kun taas lapsikeskeiset toimintatavat takaavat, että lasten etu asetetaan etusijalle.

Lisäksi helposti käytettävissä olevat palautteenanto- ja oikaisumenettelyt antavat kansalaisille mahdollisuuden riitauttaa päätöksiä, mikä pitää yllä luottamusta järjestelmään.

Ammattilaisten jatkuva osaamisen kehittäminen vahvistaa entisestään suojatoimien ja vastuuvollisuustoimenpiteiden noudattamista.

Taulukko 1: Yleiskatsaus tärkeimmistä tehtävistä ja keskeisistä toimista vastuuvollisuuden vahvistamiseksi

Toimija	Tehtävä	Keskeiset toimet
Turvapaikkaviranomaiset	Käsittävät kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen. Tekevät päätöksiä lapsen kansainvälistä suojelua koskevasta hakemuksesta.	Varmistavat, että turvapaikkamenettelyt ovat lapsiystävällisiä. Varmistavat, että lapsen etu asetetaan etusijalle rekisteröinnissä, puhuttelussa ja päätöksenteossa; tekevät lapsen tarpeet huomioon ottavia puhutteluja; tekevät yhteistyötä edunvalvojien, lastensuojeluviranomaisten ja lapsen kanssa; käyttävät todisteita, joissa otetaan huomioon lapsen tarpeet ja haavoittuvuudet. Käyttävät kokonaisvaltaista toimintamallia todisteiden arvioinnissa, varmistavat, että lapsen etu otetaan ensisijaisesti huomioon kaikissa päätöksissä, antavat ajoissa kirjalliset ilmoitukset, jotka ovat ikätasolle sopivia ja lapsen kehitystason mukaisia, käyttävät lapsiystävällisiä muotoja päätöksistä viestimisessä ja koordinoivat toimia asiaankuuluvien viranomaisten kanssa monialaisten näkökulmien saamiseksi. Tekevät ennakoivasti yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa monialaisen osaamisen hyödyntämiseksi.

Toimija	Tehtävä	Keskeiset toimet
Lastensuojeluviran- omaiset tai sosiaalipalvelut	Arvioivat lapsen tarpeita ja huolehtivat niistä, mukaan lukien riskien sekä kaltoinkohtelun, hyväksikäytön tai laiminlyönnin ehkäiseminen.	Antavat välitöntä tukea, huolehtivat turvallisesta majoituksesta, vastaavat lasten tarpeisiin, koordinoivat yhdenmukaista lastensuojelun toimintamallia ⁽²³⁶⁾ . Tekevät säännöllisiä tapauskatselmuksia ja seuraavat kunkin tapauksen suunnitelman toteutumista.
Edunvalvoja / henkilö, joka soveltuu tilapäisesti toimimaan edustajana	Tukee ja puolustaa ilman huoltajaa olevia lapsia; varmistaa, että heidän oikeuksiaan suojellaan.	Tukee lasta turvapaikkamenettelyn aikana; varmistaa, että lapsen näkemykset ja kehitystaso otetaan huomioon. Turvaa lapsen edun. Osallistuu edunvalvojen koulutusohjelmiin ⁽²³⁷⁾ .
Oikeudelliset neuvonantajat / asianajajat	Tukevat lapsia turvapaikkaprosessin läpikäymisessä.	Antavat oikeudellista neuvontaa, oikeusapua ja edustavat oikeudessa. Tarjoavat lapselle ja edunvalvojalle jatkuvaa oikeudellista apua muutoksenhakumenettelyjen aikana ja seuraavat, onko lapsen suojelussa tai hoidossa puutteita. Varmistavat, että lapsen oikeudet turvataan, hänen näkemyksiään kuullaan ja hänen asiaansa ajetaan tehokkaasti. Antavat maksutonta oikeusapua. Tekevät edunvalvojen kanssa yhteistyötä sen varmistamiseksi, että päätökset ovat lapsen edun mukaisia; tarjoavat lapsikohtaista asiantuntemusta prosessin kaikissa vaiheissa.
Oikeudellinen avustaja	Antaa lapsille ohjausta ja tukea turvapaikkamenettelyn ja vastaanottoprosessin ymmärtämisessä, muun muassa heidän oikeuksistaan, velvollisuuksistaan ja mahdollisista lopputuloksista, jotta he voivat osallistua ja tehdä päätöksiä tietoisesti.	Antaa lapselle selkeää, ikätasolle sopivaa tietoa turvapaikkamenettelystä, muun muassa lapsen oikeuksista siinä, menettelyvaiheista ja päätösten vaikutuksista. Tukee lasta ja edunvalvojaa turvapaikkamenettelyn eri vaiheissa. Varmistaa, että lapsen suostumus annetaan vaaditulla tavalla. Tarjoaa maksuttomia yksilöllisiä tai ryhmämuotoisia oikeudellisia neuvontatapaamisia. Tekee yhteistyötä edunvalvojen, lastensuojeluviranomaisten ja muiden palveluntarjoajien kanssa.

⁽²³⁶⁾ Ks. [komission suositus \(EU\) 2024/1238](#) yhdenmukaistettujen lastensuojelujärjestelmien kehittämisestä ja vahvistamisesta lapsen edun mukaisesti, ks. alaviite 6.

⁽²³⁷⁾ Vastuuvälvollisyyden vahvistamisesta on lisätietoja European edunvalvontaverkoston julkaisussa *7 Standards of Guardianship*, <https://www.egnetwork.eu/wp-content/uploads/2022/12/7-standards-of-guardianship-Infographic.pdf>.

Toimija	Tehtävä	Keskeiset toimet
Terveydenhuollon tarjoajat	Käsittelevät lasten fyysisiä ja mielenterveyteen liittyviä tarpeita.	Tarjoavat kattavaa terveydenhuoltoa, myös mielenterveystukea ja traumahoitoa. Tekevät lääketieteellisiä arviointeja turvapaikkahakemusten tueksi; huolehtivat rokotusten ja erikoishoitojen saatavuudesta. Luovat kumppanuuksia paikallisten terveydenhuollon toimijoiden kanssa.
Koulutuksesta vastaavat viranomaiset	Edistävät lapsen koulutusta, kehitystä ja kotoutumista.	Takaavat pääsyn inklusiiviseen opetukseen; tarjoavat kielitukea, psykososiaalista apua ja yksilöllisiä oppimissuunnitelmia; korjaavat aiemman koulutuksen puutteita.
Vastaanottoviranomaiset	Antavat päivittäistä tukea, muun muassa asunnon sekä muita aineellisia ja aineettomia tarpeita ja ottavat käyttöön asianmukaiset suojatoimet.	Tarjoavat apua asumisen, aineellisen tuen ja kotouttamisohjelmien osalta. Koordinoivat aineettomien vastaanotto-olosuhteiden tarjoamista tukipalvelun avulla, antavat ilman huoltajaa oleville lapsille erityistä tukea vakaisiin elinympäristöihin siirtymistä varten, osallistuvat monialaisiin arviointeihin.
Kansainväliset järjestöt ja kansalaisyhteiskunta	Edistävät ja turvaavat lasten oikeuksia turvapaikkaprosessissa.	Antavat teknistä tukea jäsenvaltioille; seuraavat kansainvälisten ja EU:n vaatimusten noudattamista. Tarjoavat oikeudellista neuvontaa, valmiuksien kehittämistä ja tiedottamista koskevia ohjelmia lapsille ja heidän edunvalvojilleen; huolehtivat erityisresurssien saatavuudesta.
Yleiset syyttäjät	Varmistavat lapsen turvallisuuden.	Joissakin EU+-maissa yleiset syyttäjät valvovat edunvalvojien nimittämistä. Syyttäjillä on myös tärkeä tehtävä lapsia, myös kansainvälistä suojelua hakevia lapsia, vastaan tehtyjen tai heihin vaikuttavien rikosten tutkinnassa. Heidän keskeisenä vastuualueenaan on varmistaa, että lapsiin vaikuttavat päätökset tehdään lapsen edun mukaisesti.

Toimija	Tehtävä	Keskeiset toimet
Poliisi	Varmistaa lapsen turvallisuuden ottaen huomioon saapuvien lasten iän, sukupuolen ja moninaisuuden. Antaa tietoa menettelyyn pääsystä ja ohjaa eteenpäin hakijat, jotka ovat ilmoittaneet haluavansa hakea turvapaikkaa.	Varmistaa, että lapsen etu otetaan huomioon kaikissa neljässä tarkastuksessa: turvallisuutta, henkilöllisyyttä, terveyttä ja haavoittuvuutta koskevista tarkastuksista. Ohjaa lapsen välittömästi avun piiriin ja varmistaa, että tarkastukset tekee pätevä henkilökunta, jolla on kokemusta lastensuojelusta. Käyttää lapsille sopivaa kieltä ja ohjaa lapsen asianomaisten viranomaisten luo, kun erityistarpeita tai toisiinsa liittyviä haavoittuvuuksia havaitaan. Lisäksi poliisi voi tukea lapsen edun arviointia turvallisuuteen liittyvillä tiedoilla perheenyhdistämistapauksissa. Jos henkilöön, jonka luokse lapsi aiotaan palauttaa, liittyy turvallisuusriskejä, poliisi voi ilmoittaa tämän tiedon. Poliisi on yleensä mukana, kun siirto vastuussa olevaan EU+-maahan tai sisäisen siirron kohdemaahan järjestetään. Poliisille ilmoitetaan siirron päivämäärä ja kellonaika, ja se voi helpottaa lapsen pääsyä lentoasemalle. Harvinaisissa tapauksissa poliisi voi myös seurata lasta siirron aikana, jos se on tarpeen jostain erityisestä syystä. Yleensä suositellaan, että edunvalvoja on lapsen mukana siirron aikana.

Liite III – Lapsen edun mukainen toimintamalli iän arvioinnissa

Tämän toimenpiteen ensisijaisena tarkoituksena on arvioida, miten iän arviointi on tehtävä lapsen edun mukaisesti. Tätä varten viranomaisten tulisi

- kerätä perustietoja, kuten saatavilla olevia asiakirjoja, henkilökohtaisia lausuntoja ja havaintoja, jotta saadaan käsitys lapsen tilanteesta, myös iästä, ja
- ottaa huomioon haavoittuvuustarkastusten mahdolliset tulokset, kun iän arviointi tehdään seulontavaiheessa.

Lapsisensitiivisen iän arvioinnin keskeisiä näkökohtia

Virheellisen luokittelun vaara. Arvioidaan, miten todennäköistä on, että lapsi tunnistetaan väärin aikuiseksi tai päinvastoin, ja mitä seurauksia tällä on lapsen oikeuksien ja suojelun saatavuuteen.

Iän arvioinnin ajoitus. Iän arviointi on tarpeen, jos iästä on perusteltuja epäilyjä. Viranomaisten on kuitenkin arvioitava, milloin toimenpide on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa, ja otettava huomioon, onko lapsi fyysisesti ja henkisesti valmis siihen. Jos hakijalla on hyvin viimeaikaista ahdistavia kokemuksia (esim. haaksirikko), viranomaisten on iän arviointia valmistellessaan ensin varmistettava, että lapsi saa kaiken tarvittavan lääketieteellisen ja psykologisen tuen. Tällä toimintatavalla varmistetaan, että arviointi toteutetaan mahdollisimman pian – 30 päivän määräajassa – tavalla, joka turvaa lapsen edun ja minimoi vahingon riskin.

Muut tukipalvelut. Stressin tai ahdistuksen lieventämiseksi ennen iän arviointimenettelyä, sen aikana ja sen jälkeen annettavalla psykososiaalisella tuella voidaan sekä edistää lapsen hyvinvointia että lisätä yhteistyöhalukkuutta.

Vaihtoehtoisten todisteiden käyttö. Selvitetään, onko iän arviointimenettelyssä haettavat tiedot todellakin välttämättömiä ja riittäisivätkö vaihtoehtoiset todisteet (kuten asiakirjat tai muiden henkilöiden, kuten sukulaisten, vanhempien, ystävien tai matkakumppaneiden, uskottavat lausunnot).

Menettelyn tarpeellisuus. Kun viranomaiset päättävät iän arvioinnin tarpeellisuudesta, niiden tulisi arvioida, edellyttääkö tilanne lapsen iän välitöntä selvittämistä. Tähän kuuluvat tapaukset, joissa on vireillä tärkeitä päätöksiä, kuten lapsen tai oletetun lapsen sijoittaminen sopivaan majoitukseen tai oikeus perheenyhdistämiseen, tai joissa viivästykset saattaisivat vaikuttaa kielteisesti lapsen hyvinvointiin tai oikeudelliseen asemaan. Otetaan huomioon myös toteutettavuus, muun muassa aikataulu ja se, että tulokset voivat jäädä epäselviksi.

- Jos lapselle aiheutuvat riskit ovat suurempia kuin menettelystä saatavat hyödyt, päätöstä voidaan lykätä ja henkilöä olisi kohdeltava lapsena.
- Jos ikää ei arvioida, lasta olisi kohdeltava lapsena, ja hänelle on taattava kaikki turvapaikkajärjestelmän piiriin kuuluvat takeet ja etuudet.

Lapsikeskeinen toimintamalli. Kun iän arviointi katsotaan tarpeelliseksi, viranomaisten velvollisuutena on varmistaa, että prosessi järjestetään ja toteutetaan lapsen tarpeet huomioon ottaen. Viranomaisten tulisi myös sovittaa toimintatapansa lapsen yksilöllisiin olosuhteisiin iän arviointia varten tehdyn lapsen edun arviointia koskevien riskien punnitsemisen perusteella. Päätöksissä tulisi noudattaa pienimmän mahdollisen puuttumisen periaatetta ja varmistaa, että lapsen iän arvioimiseksi valitut menetelmät ovat oikeasuhteisia ja että niissä kunnioitetaan lapsen ihmisarvoa (esim. alastomuutta tai sukupuolielinten tarkastusta edellyttäviä tutkimuksia ei tulisi sallia).

Tiedon antaminen. Edunvalvojan, oikeudellisen neuvonantajan ja arvioijien on varmistettava, että lapselle annetaan tietoa prosessista selkeästi ja ikätasolle sopivalla tavalla. Lapsen tulisi ymmärtää arvioinnin tarkoitus, käytettävät menetelmät ja mahdolliset tulokset, muun muassa se, miten arviointi liittyy turvapaikkahakemukseen ja miten päätökseen voi hakea muutosta.

Dokumentointi. Päätöksentekoprosessi pidetään avoimena ja päätöstä on voitava tarkastella uudelleen, jos uusia tietoja tai olosuhteita ilmenee.

Muutoksenhaku. Viranomaiset huolehtivat siitä, että hakijana olevalla lapsella on edunvalvojan tukemana mahdollisuus saada oikeudellinen edustus ja valittaa arvioinnin tuloksesta kansallisen käytännön mukaisesti.

Tehokkuus ja vaikuttavuus. Joskus aikuiset hakijat voivat virheellisesti väittää olevansa lapsia, jotta he voisivat hyötyä lapsikohtaisista suojatoimista. Toisaalta jotkut lapset saattavat väittää olevansa aikuisia, esimerkiksi silloin, kun he ovat ihmiskaupan uhreja ja heidän hyväksikäyttäjänsä ovat antaneet heille väärää tietoa, tai yksinkertaisesti siksi, että he kokevat pääsevänsä aikuisina helpommin työmarkkinoille (tämä on tärkeä tekijä, koska kotimaassa olevat perheet painostavat heitä osallistumaan perheen toimeentuloon). Tämä korostaa tarkan ja oikeudenmukaisen iän arviointimenettelyn merkitystä järjestelmän luotettavuuden vaalimisessa ja hyväksikäytön ehkäisemisessä sekä sen varmistamisessa, että aidot lapsihakijat saavat tarvitsemaansa tukea. Tämä edellyttää myös, että etulinjassa työskentelevillä virkailijoilla, muun muassa niillä, jotka osallistuvat haavoittuvuus- ja terveystarkastuksiin (seulontavaiheessa), on tarvittavat valmiudet ja asiantuntemus lasten kanssa työskenteleyn sekä haavoittuvuuden merkkien tunnistamiseen.

EUAA, Käytännön opas iän arvioinnista, joulukuu 2025 <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.

Liite IV – Esimerkkejä vastaanottokeskuksissa oleville lapsille tarjottavasta räätälöidystä tuesta lapsen edun mukaisesti

- **Räätälöidyt arvioinnit:** tehdään perusteellisia yksilöllisiä arviointeja, joiden avulla pyritään ymmärtämään kunkin lapsen yksilöllisiä tarpeita, olosuhteita ja mieltymyksiä sekä tunnistamaan mahdolliset muut erityistarpeet.
- **Yksilölliset tukisuunnitelmat:** laaditaan ja toteutetaan arviointeihin perustuvia yksilöllisiä tukisuunnitelmia ja varmistetaan, että lapsen hyvinvoinnin kaikki näkökohdat otetaan huomioon.
- **Huolenpito- ja tukisuunnitelma haavoittuvassa asemassa oleville ja erityistarpeisille lapsille:** varmistetaan, että toisiinsa liittyvät haavoittuvuudet sekä arvioidaan että niihin myös puututaan käytännössä, erityisesti silloin, kun ne altistavat lapset suurille riskeille (esim. ihmiskaupan uhrin, sukupuolistuneen väkivallan uhrin) tai kun kyseessä ovat lapset, joilla on erilainen seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu sekä sukupuoliominaisuudet (SOGIESC).
- **Lasten osallistuminen:** varmistetaan, että lapset osallistuvat aktiivisesti heitä koskeviin päätöksiin heidän ikänsä ja kehitystasonsa huomioon ottaen.
- **Turvalliset asuinolosuhteet ja lapsiystävälliset tilat:** tarjotaan turvallisia ja lapsille sopivia majoitusmahdollisuuksia, jotka vastaavat lasten erityistarpeita; lapsiystävälliset tilat ovat tärkeitä, jotta lapset voivat oppia ja seurustella leikin ohella ja turvallisesti ⁽²³⁸⁾.
- **Koulutustuki:** tarjotaan kielikursseja, jotka auttavat lapsia sopeutumaan paikalliseen koulutusjärjestelmään ja kommunikoimaan tehokkaasti; tuetaan vanhempien lasten koulunkäynnin aloittamista, myös ammatillisessa koulutuksessa.
- **Opetukseen liittyvät erityistarpeet:** tarjotaan erityistukea lapsille, joilla on erityisiä oppimistarpeita.
- **Mielenterveystuki ja psykososiaalinen tuki:** helpotetaan trauman tai stressin kokeneiden lasten ⁽²³⁹⁾ pääsyä neuvontapalveluihin ja psykologisiin palveluihin.
- **Terveydenhuolto:** varmistetaan, että kroonisista sairauksista tai erityisistä terveysongelmista kärsivät lapset saavat asianmukaista ja jatkuvaa terveydenhuoltoa.
- **Sosiaalinen toiminta ja virkistystoiminta:** järjestetään urheilu-, taide- ja muuta virkistystoimintaa lapsen sosiaalisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi.
- **Tapaustenhallinta:** nimetään lastensuojeluun erikoistuneet palveluohjaajat valvomaan lapsen tarpeita ja koordinoimaan tukipalveluja.

⁽²³⁸⁾ Ks. ”Child-friendly spaces and safe spaces for women and girls”, luku 5, EUAA:n julkaisussa Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part III, 2024. <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-iii-toolbox>.

⁽²³⁹⁾ Ks. myös EUAA, [Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II](#), 2024, ks. alaviite [84](#).

- **Oikeuksien tunteminen:** lapsille ja heidän perheilleen tiedotetaan heidän oikeuksistaan ja saatavilla olevista tukipalveluista ikätasolle sopivalla kielellä ja asianmukaisilla kanavilla.
- **Maksuton oikeudellinen neuvonta, oikeusapu ja oikeudellinen edustus:** lapsella tulisi olla oikeus maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan ja tarvittaessa maksuttomaan oikeusapuun.
- **Kulttuurin huomioon ottaminen:** annetaan tukea, jossa otetaan huomioon lapsen kulttuurinen ja uskonnollinen tausta ja käytännöt ja kunnioitetaan niitä.
- **Säännöllinen seuranta:** arvioidaan säännöllisesti lapsen tilannetta, jotta tukea voidaan mukauttaa lapsen tarpeiden muuttuessa ajan myötä.
- **Palautemekanismit:** luodaan kanavia, joiden kautta lapset voivat ilmaista näkemyksiään ja antaa palautetta saamastaan tuesta, millä varmistetaan, että heidän äänensä kuullaan ja otetaan huomioon.
- **Henkilöstön erityiskoulutus:** annetaan koulutusta kaikille vastaanottoprosessiin osallistuville työntekijöille, muun muassa sosiaalityöntekijöille, oikeudellisille neuvonantajille ja terveydenhuollon tarjoajille, ja keskitytään siinä lasten erityistarpeisiin ja heidän takeisiinsa.

Liite V – Lapsen edun arviointilomake

Lapsen edun arviointilomake on EUAA:n uusi työkalu, jolla on tarkoitus tukea jäsenvaltioita turvapaikka- ja muuttoliikesopimuksesta johtuvien lapsia koskevien vaatimusten täytäntöönpanossa. Lomakkeeseen voidaan tehdä muutoksia kokeiluvaiheen jälkeen.

Euroopan unionin
julkaisutoimisto

